

ΠΑΝΤΕΙΟΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

PANTEION UNIVERSITY OF SOCIAL AND POLITICAL SCIENCES

ΣΧΟΛΗ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ, ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ, ΜΕΣΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ ΚΑΙ ΡΗΤΟΡΙΚΗ ΤΩΝ ΜΕΣΩΝ»

Λογοτεχνική Δημοσιογραφία: Αφηγήσεις από την Ελλάδα της κρίσης

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Χρυσούλα Νταή

Αθήνα, 2018

Τριμελής εξεταστική επιτροπή:

Μαρία Κακαβούλια, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Παντείου Πανεπιστημίου,
Επιβλέπουσα

Δημήτρης Δημηρούλης, Καθηγητής Παντείου Πανεπιστημίου

Πέρσα Ζέρη, Καθηγήτρια Παντείου Πανεπιστημίου

Copyright ©Χρυσούλα Νταή, 2018

All rights reserved. Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας εργασίας, εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν τη χρήση της εργασίας για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς τον συγγραφέα.

Η έγκριση της διπλωματικής εργασίας από το Πάντειον Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών δεν δηλώνει αποδοχή των γνώμων του συγγραφέα.

Περίληψη

Σκοπός της παρούσας μελέτης είναι να εξετάσει το φαινόμενο της λογοτεχνικής δημοσιογραφίας σε ένα δείγμα σχολιογραφικών αφηγήσεων από την Ελλάδα της κρίσης. Μετά από μια ματιά στην είδηση ως αφήγηση, στις αφηγηματικές τεχνικές της ειδησεογραφίας και στις αμφίρροπες σχέσεις λογοτεχνίας και δημοσιογραφίας, αναλύεται το φαινόμενο της λεγόμενης «νέας» δημοσιογραφίας στην Ελλάδα από την εμφάνισή της έως σήμερα. Αναζητώντας αφηγήσεις νέας δημοσιογραφίας σε ειδησεογραφικά site και έντυπη ειδησεογραφία, αντλήθηκαν παραδείγματα αφηγήσεων που περιέχουν «νέα δημοσιογραφικά» στοιχεία και επιχειρήθηκε να διαπιστωθεί αν αποτελούν κείμενα «αφηγηματικά» και να εντοπιστούν τυχόν πρωτοτυπίες που παρουσιάζει η αφηγηματική τους δομή -με εργαλείο το αφηγηματικό δομικό μοντέλο του Labov (1972). Οι αφηγήσεις που επιλέχθηκαν έχουν κοινό θέμα την κρίση ως γενική κατάσταση είτε με τη μορφή ορισμένων συμβάντων και αποτελούν προσωπικές αφηγήσεις με έντονο το στοιχείο της αξιολόγησης και της προσωπικής ματιάς. Από την ανάλυση προκύπτει ότι η αφηγηματική δομή πολλών τέτοιων κειμένων είναι ελλιπής και η «αφηγηματικότητα» αμφισβητήσιμη, αντίθετα η αξιολόγηση αποτελεί «δομικό» στοιχείο τέτοιων αφηγήσεων και εκφράζεται με ποικίλους τρόπους· ένας από τους πιο αξιοσημείωτους είναι το σχήμα λόγου της μεταφοράς, που αναλύεται σε επίπεδο εννοιακό για να μελετηθούν πρωτότυπες συνυποδηλώσεις της κρίσης στον σχολιογραφικό λόγο.

Λέξεις- Κλειδιά: λογοτεχνική δημοσιογραφία, αξιολόγηση, ανάλυση λόγου, αφηγηματική δομή, μεταφορά

Abstract

The purpose of this study is to examine the phenomenon of literary journalism identified in a sample of commentaries inspired by the crisis in Greece. Regarding the ambiguous relationships between literature and journalism, after a glance at the news as narratives and at some of the narrative techniques used in journalism, the phenomenon of so-called "new" journalism is analyzed since its appearance in Greece until today. After seeking such stories on present news sites and printed news, some examples of narrations containing "new journalistic" characteristics were gathered. What was attempted to ascertain is whether these stories are "narrative" texts as Labov defines them and whether their narrative structure presents any originality. Labov's Model of Narrative Analysis (1972) is the methodological framework the analysis was based at. The chosen narratives have the following commons: the theme is the crisis as a general situation or the situation of crisis expressed through some of its aspects, the narratives are personal with a strong element of evaluation and personal look. The analysis shows that the structure of most such stories is incomplete and the "narrativeness" questionable, while the evaluation is a "structural" element and is expressed in a variety of ways; one of the most remarkable element of evaluation is the metaphor. The lexical collocations used metaphorically in our stories were identified and analyzed, so as to make conclusions about the metaphoric uses of speech in crisis narratives.

Key-words: *literary journalism, new journalism, evaluation, discourse analysis, narrative structure, metaphor*

Περιεχόμενα

Περίληψη.....	3
Εισαγωγή.....	5
Κεφάλαιο πρώτο. Θεωρητικό πλαίσιο, εισαγωγή στην είδηση ως αφήγηση.....	8
Η είδηση ως αφήγηση.....	8
Προς έναν ορισμό της διεθνούς λογοτεχνικής δημοσιογραφίας.....	15
Το φαινόμενο της Λογοτεχνικής Δημοσιογραφίας στην Ελλάδα.....	16
Κεφάλαιο δεύτερο. Αφηγήσεις στην Ελλάδα της κρίσης, τα σύγχρονα Μέσα και η ρητορική τους 20	
Κεφάλαιο τρίτο. Μεθοδολογικό Πλαίσιο.....	26
Η ανάλυση της αφηγηματικής δομής του ειδησεογραφήματος σύμφωνα με τον Allan Bell ...	26
Το αφηγηματικό μοντέλο του Labov.....	28
Κεφάλαιο τέταρτο. Ποιοτική Ανάλυση.....	32
Συμπεράσματα.....	58
Πηγές- Βιβλιογραφία.....	63
Παράρτημα.....	66

Εισαγωγή

Η *Νέα Δημοσιογραφία* αποτελεί μια πρακτική καθόλου πρόσφατη στο διεθνές δημοσιογραφικό κατεστημένο, αλλά και γνωστή πλέον στον ελληνικό δημοσιογραφικό χώρο. Με έναν πρωτογενή ορισμό ως «δημοσιογραφία που διαβάζεται σαν μυθιστόρημα», ο δημοσιογράφος και συγγραφέας Tom Wolfe σχολίασε την τάση Αμερικανών δημοσιογράφων της δεκαετίας του 1960 –συμπεριλαμβανομένου και του εαυτού του- να ξεφεύγουν από την καθιερωμένη «αντικειμενική» δημοσιογραφία, δανειζόμενοι αφηγηματικές τεχνικές από το ρεαλιστικό ηθογραφικό μυθιστόρημα (Wolfe 1973: 11-22). Κάποια από τα χαρακτηριστικά της νέας δημοσιογραφίας είναι η πρωτοπρόσωπη αφήγηση, το έντονο στοιχείο της περιγραφής, η αφηγηματική απεικόνιση σκηνών, η χρησιμοποίηση του διαλόγου και του εσωτερικού μονολόγου και η προσωποκεντρική προσέγγιση, συγκεκριμένα η αποτύπωση του λεγόμενου «status ζωής» των χαρακτήρων¹.

Η νέα δημοσιογραφία του 1960 -με εκπροσώπους τους Truman Capote, Norman Mailer, Michael Herr-, έχει ειπωθεί ότι δημιουργήθηκε στον απόηχο της λογοτεχνίας του 18^{ου} -19^{ου} αιώνα με παραδείγματα ονομάτων όπως οι Twain, Hemingway, Orwell, Dickens. Το σίγουρο είναι ότι στο σημερινό ρεύμα της ονομαζόμενης «νέας νέας -ή λογοτεχνικής- δημοσιογραφίας (new new journalism/ literature journalism) επιβιώνουν αφηγηματικές πρακτικές της τάσης του 60 και οι εκπρόσωποί της εστιάζουν περισσότερο από ποτέ σε μειονότητες. Περνώντας στα ελληνικά δεδομένα, μυθιστορηματογράφοι του 20^{ου} αιώνα, όπως ο Καζαντζάκης και η Μέλπω Αξιώτη εγκαινιάζουν τη λογοτεχνική δημοσιογραφία με το συγγραφικό τους έργο στον τύπο της εποχής. Τότε ήταν που άρχισε να εμπλέκεται ο χαρακτηρισμός «λογοτέχνης» με τον χαρακτηρισμό «δημοσιογράφος» στην Ελλάδα.

Ο σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η εξέταση της λογοτεχνικής δημοσιογραφίας μέσα από τις αφηγήσεις από την Ελλάδα της κρίσης. Οι αφηγήσεις που επιλέχθηκαν για ανάλυση είναι άρθρα που δημοσιεύτηκαν στη στήλη ΤΡΙΤΗ ΜΑΤΙΑ της ΕΦΗΜΕΡΙΔΑΣ ΤΩΝ ΣΥΝΤΑΚΤΩΝ -μιας εφημερίδας που δημιουργήθηκε μέσα στην κρίση-, κατά το διάστημα των τεσσάρων πρώτων μηνών του έτους 2018 και θίγουν το θέμα της κρίσης στην Ελλάδα μέσα από διαφορετικές σκοπιές αρθρογράφων. Κάποιες από

---

¹ Ο όρος status στη νέα δημοσιογραφία αφορά κυρίως την «terra incognita», χαρακτήρες με τους οποίους δεν καταπιανόταν η καθιερωμένη δημοσιογραφία, γιατί δεν τις θεωρούσε άξιες σοβαρής αντιμετώπισης (Χολυβάτου: 2008, σ. 30).

τις αφηγήσεις μιλούν για συλλογικά χαρακτηριστικά της κρίσης και σχολιάζουν απόρροιές της, κάποιες καταπιάνονται με μια συγκεκριμένη συνιστώσα της, ενώ κάποιες άλλες με συγκεκριμένα εθνικά ή μη ζητήματα που απασχολούν μέσα στο διάστημα της κρίσης. Το διάστημα δημοσίευσης των άρθρων συμπίπτει με το τελευταίο διάστημα συγγραφής της εργασίας και επιλέχθηκε γιατί κρίθηκε σκόπιμη η όσο πιο επικαιροποιημένη καταγραφή και η αποφυγή ανάλυσης κάποιου θέματος που έχει παρέλθει από την επικαιρότητα. Πολλές φορές το εκάστοτε ζήτημα που θίγεται μπορεί να υπήρξε παλιά, αλλά κάποιο συμβάν να το ξαναέφερε στην επικαιρότητα ώστε να απασχολεί τα Μέσα – παράδειγμα αποτελούν αφηγήσεις που θίγουν το Μακεδονικό.

Η προτεινόμενη μεθοδολογία της έρευνας είναι η ανάλυση του συνόλου των αφηγήσεων με βάση το αφηγηματικό δομικό μοντέλο του Labov με τα έξι ελάχιστα συστατικά μιας αφήγησης. Μέσα από τη μελέτη των θεμελιωδών αφηγηματικών δομών αναμένεται να μελετηθούν, επίσης, υφολογικές και γλωσσικές καινοτομίες που διαδραματίζουν ιδιαίτερο ρόλο στην απήχηση και επίτευξη –ή μη- του στόχου του κειμενογράφου. Ιδιαίτερο βάρος δίνεται στην χρήση του στοιχείου της αξιολόγησης -το σπουδαιότερο στοιχείο συμβολής της θεωρίας Labov στην έρευνα των αφηγηματικών κειμένων- που πλημμυρίζει την πλειοψηφία των κειμένων της στήλης. Ανάμεσα στους τρόπους επίτευξης της αξιολόγησης είναι το σχήμα λόγου της μεταφοράς με σημαντική παρουσία σε όλα τα αναλυόμενα κείμενα, γι' αυτό και μέρος της ανάλυσης της εργασίας αφιερώνεται στη χρήση λεξικών συμπαραθέσεων ως εννοιακών μεταφορών για την αποτύπωση της «λογοτεχνικής» θεώρησης της κρίσης και κάποιων συνιστώσεών της με βάση το υλικό της έρευνας.

Βασικά ερωτήματα που αναμένεται να απαντηθούν είναι: Είναι δυνατή η χρήση περισσότερων *ελεύθερων* και λιγότερων *αφηγηματικών* προτάσεων σε ένα *αφηγηματικό* κείμενο νέας δημοσιογραφίας; Η υιοθέτηση πολλαπλών μυθιστορηματικών μεθόδων από μια σχολιογραφική αφήγηση θα μπορούσε να σημαίνει σύγχυση των ορίων μεταξύ λογοτεχνικής δημοσιογραφίας και δημοσιογραφικής λογοτεχνίας; Το έντονο στοιχείο της αξιολόγησης θα μπορούσε να αποτρέπει από τον στόχο μιας αφήγησης με χαρακτηριστικά νέας δημοσιογραφίας; Η προσωπικότητα του αφηγητή είναι δυνατό να φωτίζεται ή να αλλοιώνεται με την υιοθέτηση των παραπάνω πρακτικών; Πως χρησιμοποιείται

το στοιχείο της αξιολόγησης σε αφηγήσεις που έχουν να κάνουν με την κρίση; Ποιες οι κυρίαρχες εννοιακές μεταφορές σε σχολιογραφικές αφηγήσεις της συγκεκριμένης στήλης;

Ως προς τη δομή της εργασίας, στο πρώτο κεφάλαιο της εργασίας αποτελεί το θεωρητικό πλαίσιο, όπου γίνεται μια εισαγωγή στην είδηση ως αφήγηση, στη σχολιογραφία ως δημοσιογραφικό είδος, τις αμφίδρομες σχέσεις λογοτεχνίας και δημοσιογραφίας και το φαινόμενο της λογοτεχνικής δημοσιογραφίας διεθνώς αλλά και στην Ελλάδα. Στο δεύτερο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στην κρίση των ελληνικών Μέσων αλλά και μια ενδεικτική θεώρηση αφηγήσεων τα τελευταία χρόνια της κρίσης και πλαισίωσής τους από τη ρητορική των Μέσων. Το τρίτο κεφάλαιο μας εισάγει στη θεωρία της Ανάλυσης Λόγου για να εστιάσουμε σε δύο θεωρίες ανάλυσης αφηγηματικών δομών: την αφηγηματική δομή του ειδησεογραφήματος σύμφωνα με τον Allan Bell και σύμφωνα με το αφηγηματικό δομικό μοντέλο του Labov, ώστε να καταλήξουμε στην επιλογή της δεύτερης για την ποιοτική ανάλυση των αφηγήσεων στο επόμενο κεφάλαιο. Τέλος, καταγράφονται τα συμπεράσματα της μελέτης.

Κεφάλαιο πρώτο. Θεωρητικό πλαίσιο, εισαγωγή στην είδηση ως αφήγηση

Η είδηση ως αφήγηση

Η δημοσιογραφία αποτελεί την αφήγηση ειδησεογραφικών ιστοριών, η οποία έχει συγκεκριμένη δομή, κατεύθυνση, στόχο και άποψη. Μια αφήγηση συναντάται σε διάφορα είδη παγκοσμίως, όπως είναι «οι μύθοι, τα παραμύθια, οι παραβολές, τα ευαγγέλια, οι θρύλοι, τα έπη, τα μεσαιωνικά μυθιστορήματα» (Bell, 1991:129). Η αφήγηση υπάρχει σε διάφορες εκφάνσεις της γλώσσας, όπως η προσωπική συζήτηση και η εκφώνηση κάποιου λόγου, γι' αυτό και οι πιο σημαντικές εμπειρίες που έχει ένα άτομο ενσωματώνονται στις αφηγήσεις. Σήμερα, οι δημοσιογράφοι αποτελούν σημαντικούς αφηγητές της εποχής, καθώς ο κάθε δημοσιογράφος προσπαθεί να βρει μια «καλή είδηση» για να αφηγηθεί. Στο επίκεντρο της ειδησεογραφίας βρίσκονται οι ειδήσεις για συγκεκριμένα συμβάντα, καταστροφές, ατυχήματα, εγκλήματα κλπ., και ό, τι άλλο συνιστά μια «καυτή είδηση».

Ο δημοσιογραφικός λόγος αποτελείται από τα παρακάτω είδη: ειδησεογραφικός λόγος, σχολιογραφικός λόγος, λόγος των τίτλων, λόγος των συνεντεύξεων. Στην παρούσα ανάλυση θα μας απασχολήσει ο σχολιογραφικός λόγος, που περιλαμβάνει τις εξής υποερότητες: άρθρο, χρονογράφημα, κριτική, παραπολιτικά σημειώματα, επιφυλλίδα, σχόλια. «Ανεξάρτητα από την ποικιλία που χαρακτηρίζει τον σχολιογραφικό λόγο, υφίστανται ορισμένα κοινά γλωσσικά και υφολογικά χαρακτηριστικά που διακρίνουν το είδος από τα άλλα είδη του δημοσιογραφικού λόγου: ο δοκιμιακός χαρακτήρας των κειμένων, ο αποδεικτικός λόγος, ο οποίος εκφράζεται με επιχειρήματα, οι χαρακτηρισμοί, το προσωπικό ύφος του συντάκτη και ο αμέσως ή εμμέσως δηλούμενος πειθαναγκαστικός χαρακτήρας των κειμένων» (Χατζησαββίδης 2000: 57)

Το επαγγελματικό ενδιαφέρον για τη δημοσιογραφία ως αφήγηση (narrative journalism) έχει επεκταθεί σημαντικά τα τελευταία χρόνια. Ένας συχνά αναφερόμενος λόγος για την αυξημένη δημοτικότητα της δημοσιογραφίας ως αφήγηση είναι η συνεχιζόμενη πτώση της κυκλοφορίας των εφημερίδων (Shim, 2014). Έχει διατυπωθεί ότι «η άνοδος της δημοσιογραφίας ως αφήγηση θα πρέπει να γίνει κατανοητή λόγω της ιεραρχικής σχέσης μεταξύ του δημοσιογραφικού παραδείγματος και της ιδεολογίας της αγοράς» και ότι η «δημοσιογραφία ως αφήγηση έχει διαδοθεί για να αναζωογονηθεί η

πτωτική πορεία των εφημερίδων στη σύγχρονη αγορά των Μέσων Ενημέρωσης» (Shim, 2014: 79, 90). Έτσι, λόγω του ότι για τις εφημερίδες η παροχή αποστασιοποιημένων ειδήσεων δεν επαρκεί πλέον για να ανταγωνιστεί την πληθώρα νέων Μέσων, το είδος της δημοσιογραφία ως αφήγηση -ή «αφηγηματικής δημοσιογραφίας» όπως θα μπορούσαμε την μεταφράσουμε- θεωρείται σημαντική υπόσχεση για την διεύρυνση των δυνατοτήτων της, τη ρήξη των παραδοσιακών συνόρων και την εκπλήρωση πρόσθετων, ξεχωριστών λειτουργιών.

Στόχος είναι «ο αναγνώστης να είναι σε θέση να συνδέει αβίαστα τις αφηγήσεις των ειδήσεων με ιστορίες που συναντά καθημερινά, από τις ιστορίες για ύπνο της παιδικής ηλικίας στις σαπουνόπερες και από τις ταινίες ως τα δημοφιλή τραγούδια» (Berkowitz, 2005: 608). Γι' αυτό και λέγεται ότι «μετασχηματίζει τους αναγνώστες της σε ταξιδιώτες στο παρασκήνιο του κοινωνικού κόσμου» (Neveu, 2014: 538), επιτρέποντάς τους να «βιώσουν» διαφορετικά γεγονότα από κοντά. Σε σύγκριση με την παραδοσιακή δημοσιογραφία, η δημοσιογραφία ως αφήγηση ενεργοποιεί τους αναγνώστες της.

Παρά την τεκμηριωμένη ικανότητά της να εμπλέκει τους αναγνώστες, η «αφηγηματική δημοσιογραφία» παραμένει ένα υβριδικό είδος που περιέχει «ένα πλήθος ειδών που χρησιμοποιούνται ως εναλλακτικές λύσεις για εξαιρετικά αποκλίνοντα δημοσιογραφικά κείμενα: ανάμεσά τους η *λογοτεχνική δημοσιογραφία*, η *λογοτεχνικής μη-φαντασία* και η *δημιουργική μη φαντασία*. Ο όρος *narrative journalism* είναι μία από τις πιο συχνές ετικέτες και μπορεί να αναφέρεται σε οποιαδήποτε διασταύρωση της λογοτεχνίας και της δημοσιογραφίας, σε στήλες πρώτου προσώπου σε εφημερίδες, ιστορικά βιβλία, πορτρέτα διασημοτήτων, βιογραφίες, ιστορίες και ρεπορτάζ (Joseph, 2016).

Ο όρος *narrative journalism* φαίνεται να σχετίζεται κυρίως με τη δημοσιογραφία των εφημερίδων. Είναι σημαντικό να παρατηρήσουμε ότι τα άρθρα εφημερίδων είναι ουσιαστικά ιστορίες δομημένες με τα ίδια στοιχεία που έχουν βρεθεί σε προφορικές ιστορίες (Labov and Waletzky, 1967). Σε αντίθεση με τη μυθοπλασία, η δημοσιογραφία ως αφήγηση «κάνει μια αλήθεια να αντανakλά τη φαινομενική εμπειρία» (Hartsock, 1999:

432). Η διαφορά μεταξύ της δημοσιογραφίας ως αφήγηση και της αφηγηματικής ιστορίας έγκειται στην επικαιρότητα των θεμάτων ενδιαφέροντος, ενώ η διαφορά μεταξύ της δημοσιογραφίας ως αφήγησης και των σκληρών ειδησεογραφικών δημοσιεύσεων έγκειται

στο είδος των ερωτήσεων που τίθενται, καθώς και στο στυλ με το οποίο παρέχονται απαντήσεις. Σε αντίθεση με τις σκληρές αναφορές ειδήσεων, οι οποίες ασχολούνται με ερωτήσεις «ποιο», «ποιο», «πού» και «πότε», η δημοσιογραφία ως αφήγηση ασχολείται με το «πώς» και το «γιατί». Αυτές οι ερωτήσεις τυπικά απαντώνται περιγράφοντας γεγονότα ειδήσεων μέσω των ματιών και των μυαλών των πραγματικών ατόμων που εμπλέκονται στα γεγονότα, τα οποία γίνονται χαρακτήρες τους οποίους οι αναγνώστες να αναγνωρίσουν, συνειδητοποιώντας το νόημα των ιστοριών τους.

Η Νέα Δημοσιογραφία (New Journalism), περισσότερο από οτιδήποτε άλλο, μπορεί να οριστεί από την εποχή στην οποία γράφτηκε. Στη δεκαετία του 1960 γεννήθηκε από την απογοήτευση ενός μικρού αριθμού Αμερικανών δημοσιογράφων που θεώρησαν ότι δεν μπόρεσαν να αναφέρουν στα κείμενά τους χρησιμοποιώντας συμβατικές μεθόδους τους παραγμένους χρόνους στους οποίους ζούσαν. Η χρυσή εποχή της Νέας Δημοσιογραφίας ήταν από το 1962 έως το 1977, μια εποχή σημαντικών γεγονότων. Ήταν

η εποχή του πολέμου του Βιετνάμ, πολιτικών δολοφονιών, κινημάτων πολιτικών δικαιωμάτων, της μάχης των γυναικών, της απελευθέρωσης της σεξουαλικής ζωής και της κουλτούρας των hippies.

Το όνομα «Νέα Δημοσιογραφία» άρχισε να χρησιμοποιείται στα μέσα της δεκαετίας του 1960. Ο Wolfe όρισε τη λογοτεχνική δημοσιογραφία ως «αφήγηση που διαβάζεται σαν μυθοπλασία». Την περιγράφει ως «έντονη και λεπτομερή αναφορά που παρουσιάζεται με τεχνικές που σχετίζονται με μυθιστορήματα και διηγήματα» (Wolfe 1973: 15). Η Νέα Δημοσιογραφία του Wolfe κατέλαβε την προσοχή του αναγνώστη με το έντονο στοιχείο πεζογραφίας και το στυλ γραφής που έσπασε τους παλιούς κανόνες. Ο Wolfe δεν είχε μόνο την πρόθεση να δημιουργήσει ένα νέο στυλ γραφής, αλλά είχε και λογοτεχνικές φιλοδοξίες - δε θεωρούσε τον εαυτό του ως δημιουργό ενός νέου και ριζοσπαστικού στυλ δημοσιογραφίας, αλλά περισσότερο ως δημιουργό μιας μορφής γραφής που θα ανταγωνιζόταν το μυθιστόρημα σε λογοτεχνική υπεροχή.

Η Νέα Δημοσιογραφία του Wolfe διακρίνεται για:

«την κατασκευή του κειμένου μέσα από τη συγκρότηση σκηνών, την έντονη χρήση της περιγραφής και την απομάκρυνση κάθε στείρας ιστορικής αφήγησης και απλής παράθεσης γεγονότων, την ευρεία χρήση του στοιχείου του διαλόγου, της καθημερινή γλώσσα και του εσωτερικού μονολόγου, την πρωτοπρόσωπη ή τριτοπρόσωπη αφήγηση με συχνή την αλλαγή οπτικής γωνίας-

δηλαδή η διακριτική απόδοση κάθε σκηνής όχι πάντα μόνο από το πρίσμα του δημοσιογράφου, αλλά και από αυτό κάποιου άλλου προσώπου εμπλεκόμενου στην ιστορία. Η Νέα Δημοσιογραφία συνίστατο στην αποτύπωση της οποιασδήποτε λεπτομέρειάς, έστω και φαινομενικά ασήμαντης, στην καταγραφή δηλαδή όλων εκείνων των καθημερινών συνηθειών, εκφράσεων και χειρονομιών και γενικά όλων εκείνων των συμβολικών λεπτομερειών που ο Wolfe αποκαλούσε «status ζωής». (Χολυβάτου, 2008: 30).

Κάθε κομμάτι της αφήγησης διαμορφώνει, έτσι, το γεγονός, ώστε να δίνει στους αναγνώστες το αίσθημα ότι γίνονται μάρτυρες των γεγονότων· ακόμη πολλές φορές ξεπερνούν τα όρια των γεγονότων παρουσιάζοντας ευρύτερες απόψεις της πραγματικότητας. Αυτό επιτρέπει στους δημοσιογράφους να οργανώνουν τη δημοσιογραφική πλοκή σαν ένα παζλ, με εναλλαγή των κομματιών και ο αναγνώστης διαθέτει πολλαπλές οπτικές γωνίες, όχι μόνο από τη σκοπιά του συγγραφέα της ιστορίας (βλ., για παράδειγμα, «Ο πρώτος μεγιστάνας των Teen», Wolfe 1975).

Οι βασικές μονάδες αναφοράς δεν είναι πλέον ποιος-τι-πότε-που-πώς και γιατί αλλά ολόκληρες σκηνές και διαστήματα διαλόγου. Η Νέα Δημοσιογραφία περιλαμβάνει ένα βάθος αναφοράς και μια προσοχή στα πιο λεπτομερή γεγονότα και λεπτομέρειες που ακόμη και οι πιο έμπειροι αρθρογράφοι δεν είχαν ποτέ ονειρευτεί. πληροφόρησης σχετικά με τις πληροφορίες που απαιτούνται στην εργασία εφημερίδων.

Το πιο γενικό χαρακτηριστικό της Νέας Δημοσιογραφίας είναι η επιμονή της στις ομοιότητες μεταξύ πραγματικότητας και μυθοπλασίας - ενώ η παλαιότερη δημοσιογραφία εργάστηκε σκληρά για να τις μειώσει. Με τη μεγάλη της εξάρτηση από τους τεχνικούς πόρους των μυθιστορημάτων και των διηγήσεων, η Νέα Δημοσιογραφία δεν υποδηλώνει ότι οι ιστορίες της δεν είναι αληθινές - αντίθετα, μας λέει ότι ένας τεράστιος αριθμός ερευνών προσπαθούν να αντιμετωπίσουν τα γεγονότα ευθέως.

Σε αντίθεση με τους συγγραφείς μυθοπλασίας, οι «νέοι» δημοσιογράφοι πρέπει να είναι ακριβείς. Η λογοτεχνική δημοσιογραφία αποτυπώνεται σε ένα στυλ εφημερίδων και περιοδικών που αναπτύχθηκε ως αντίδραση στην αντικειμενική δημοσιογραφία. Αντί να απαντά στην πληροφορία ποιος, τι, όταν, ή όπου, απεικονίζει στιγμές στο χρόνο. Έχει επίσης καταφέρει να αποφύγει το χαρακτηριστικό γράψιμο του τύπου της εφημερίδας, με την προβλεψιμότητα και τα κλισέ. Αντ' αυτού, όρισε τις τεχνικές της ρεαλιστικής φαντασίας για να απεικονίσει την καθημερινή ζωή. Οι χαρακτήρες στη λογοτεχνική

δημοσιογραφία πρέπει να φέρουν τη ζωή στο χαρτί, όπως και στη μυθοπλασία, αλλά τα συναισθήματά τους και οι δραματικές στιγμές περιέχουν μια ειδική εξουσία, γιατί εμείς γνωρίζουμε ότι οι ιστορίες είναι αληθινές. Η λογοτεχνική ποιότητα αυτών των έργων προέρχεται από τη σύγκρουση κόσμων, από την αντιπαράθεση των συμβόλων μεταξύ τους, του πραγματικού πολιτισμού. Η λογοτεχνική δημοσιογραφία βασίζεται στην εμπύθιση, τη φωνή, την ακρίβεια και το συμβολισμό ως βασικές δυνάμεις.

Η άνοδος της λογοτεχνικής δημοσιογραφίας δεν σημαίνει ότι εκείνη τη στιγμή οι σημαντικοί μυθιστοριογράφοι δεν έγραψαν για τη σύγχρονη πραγματικότητα. Στην πραγματικότητα, πολλοί από αυτούς, συμπεριλαμβανομένου του Saul Bellow, του Bernard Malamud, του Philip Roth και του William Styron, έγραψαν μυθιστορήματα στα οποία ήταν αποκαλυπτικά τα διλήμματα που αντιμετωπίζει ο σύγχρονος άνθρωπος και επικεντρώθηκαν κυρίως στη μεσαία τάξη. Ταυτόχρονα, ειδικά οι νεότεροι συγγραφείς δεν ήθελαν να συνεχίσουν με τα παλιά μοτίβα γραφής. Για αυτούς, ο κοινωνικός ρεαλισμός ήταν ξεπερασμένη λογοτεχνική μορφή στην οποία δεν μπορούσαν να εκφράσουν την κοινωνική πραγματικότητα. Για αυτούς η εποχή του μυθιστορήματος, ως ένα λογοτεχνικό είδος, είχε τελειώσει. Άρχισαν να πειραματίζονται με διαφορετικές μορφές. Μερικοί άρχισαν να γράφουν σουρεαλιστικά μυθιστορήματα και άλλοι έγιναν «μυθογράφοι», όπως τους ονόμασε ο Αμερικανός κριτής John Hellmann. Αλλά πολλοί, στράφηκαν στη λογοτεχνική δημοσιογραφία ως τον καλύτερο τρόπο να απεικονίσουν τη σύγχρονη κοινωνία. Άρχισαν να περιγράφουν τον κόσμο γύρω τους, όπως τον έβλεπαν. Η λογοτεχνική δημοσιογραφία ανέλαβε έτσι τον ρόλο που είχε το μυθιστόρημα στη δεκαετία του 19^{ου} αιώνα.

Ταυτόχρονα, ορισμένοι δημοσιογράφοι συνειδητοποίησαν ότι οι κανόνες, οι τύποι και οι περιορισμοί της ανεστραμμένης πυραμίδας κατέστησαν αδύνατο για αυτούς να αντιμετωπίσουν το σύγχρονα θέματα. Τα γεγονότα που θα μπορούσαν να είχαν παραλειφθεί από τον λεγόμενο στόχο έγιναν τα κεντρικά σημεία της γραφής τους. Η λογοτεχνική δημοσιογραφία τους επέτρεψε να δώσουν στους αναγνώστες τους μια εικόνα για την πραγματικότητα, τη ζωή ή την ανθρώπινη συμπεριφορά των Αμερικανών στη δεκαετία του '60 και '70. Επειδή τα έργα τους ήταν αισθητικά, πολιτιστικά και πολιτικά σημαντικά άλλαξαν τόσο την αμερικανική λογοτεχνία όσο και την αμερικανική δημοσιογραφία.

Δεν έκαναν τίποτα άλλο από το να περιγράφουν μόνο τη ζωή, όπως την βλέπουν. Με αυτό τον τρόπο κατάφεραν να εκπληρώσουν το ρόλο του μυθιστοριογράφου του 19ου αιώνα, ο οποίος έφερε νέα στους αναγνώστες του. Την ίδια στιγμή ήταν σε θέση να απεικονίσουν την κοινωνία πιο εμπειριστατωμένα σε όλους τους αναγνώστες των εφημερίδων και περιοδικών που δεν ήταν ικανοποιημένοι με την αντικειμενική αναφορά που παρέμεινε στην επιφάνεια των σύγχρονων γεγονότων (Bruner, 1997:53). Με τα λογοτεχνικά στοιχεία έδωσαν μια συνεχή σημασία στους ανθρώπους και γεγονότα. Ο John Hellmann είπε ότι «οι λογοτέχνες δημοσιογράφοι είχαν γνώριμο το θέμα που βασίστηκε σε γεγονότα και μια αισθητική μορφή και λειτουργία» (Bruner, 1997:58). Σύμφωνα με τον ίδιο, η αισθητική δεν ήταν αποτέλεσμα των τεχνικών που χρησιμοποίησαν, αλλά μιας καλλιτεχνικής προσέγγισης του θέματος.

Ας πάρουμε τον Truman Capote (1965) για παράδειγμα. «Ο Capote ,δεν παρουσίασε μόνο μια εγκληματική πράξη δύο ανθρώπων, αποκάλυψε επίσης την κατάσταση του νου της Μεσοδυτικής Αμερικής κατά τη δεκαετία του '60. Και ο Norman Mailer δεν γράφει μόνο για την πορεία προς το Πεντάγωνο, αλλά επίσης σχετικά με το αντιπολεμικό κίνημα που πρωτοστατούσε εκείνη την εποχή. Στις *Αποστολές* (1978), ο Michael Herr περιέγραψε όχι μόνο μεμονωμένα γεγονότα από τον πόλεμο του Βιετνάμ, αλλά και τις επιπτώσεις στους ανθρώπους. Στην *Αγκαλιά προς τη Βηθλεέμ*, ο Joan Didion προσπαθούσε να απεικονίσει την Καλιφόρνια τη δεκαετία του '60, με τους χίπις και τους αναζητητές του αμερικανικού ονείρου που χάνονται στο δρόμο. Και ο Tom Wolfe ενδιαφέρονταν για τους ανθρώπους της κατώτερης τάξης που προσπαθούσαν να χτίσουν τα μνημεία με τα δικά τους σύμβολα» (Ryan, 2004: 48). Ο Truman Capote είναι ίσως ο πιο γνωστός συγγραφέας λογοτεχνικής δημοσιογραφίας παγκοσμίως και ο Tom Wolfe ίσως ο πιο σημαντικός θεωρητικός και συγγραφέας της Νέας Δημοσιογραφίας. Έγραψε άρθρα, μυθιστορήματα μυθοπλασίας και ακόμη και δοκίμια για τη Νέα Δημοσιογραφία.

Το «στυλ» της Νέας Δημοσιογραφίας εισέβαλε στους τομείς που αντιτίθενται στη λογοτεχνία, στις δημοσιογραφικές και ιστορικές αναφορές και τις αγκάλισε ως λεκτικές εικόνες της πραγματικότητας. Ο Marcelo Bullhødes (2007) επισημαίνει ότι «οι συγγραφείς - ποιητές, μυθιστοριογράφοι, θεατρικοί συγγραφείς – είναι συτοί που ασχολούνται τόσο με πραγματικά επαληθεύσιμα γεγονότα όσο και με φανταστικές αφηγήσεις. Έτσι, η λογοτεχνία επεκτάθηκε στην αρένα των καταστάσεων ή των κόσμων που δεν έχουν

δεσμευτεί για τη λογική πραγματικότητα του εμπειρικού κόσμου. Η λογοτεχνία μπορεί ακόμη και να προκαλέσει ή να παραβιάσει το βασική ύπαρξη των όντων και των φαινομένων» (Bruner, 1997:74).

Η φανταστική διάσταση των γεγονότων δε σημαίνει ότι δεν έχουν συμβεί πραγματικά. Σημαίνει ότι πρέπει να ληφθεί υπόψη οποιαδήποτε προσπάθεια περιγραφής των γεγονότων που αντιμετωπίζουν διαφορετικές μορφές φαντασίας. Ως αποτέλεσμα, υποθέσεις που χωρίζουν την ιστορία από τη βιβλιογραφία αμφισβητούνται και ο αποφασιστικός ρόλος της γλώσσας τίθεται στο επίκεντρο των περιγραφών και των αντιλήψεων της ιστορικής πραγματικότητας (Bruner, 1997:76).

Ο Kramer δηλώνει ότι «η ιστορία δεν μπορεί ποτέ να είναι εξ ολοκλήρου αποκομμένη από τη φιλολογία ή τη φιλοσοφία, ή άλλες πειθαρχικές γλώσσες, αν και ποτέ δεν είναι ταυτόσημη με αυτές». Επομένως, σύμφωνα με τον ίδιο, «η επανεξέταση των ορίων της γλώσσας παρέχει ένα μέσο επανεξέτασης και επέκτασης των ορίων της ιστορίας» (Kramer, 1995: 104).

Πού βρίσκουμε όμως συγγραφείς που ασκούν λογοτεχνική δημοσιογραφία; Υπάρχει η μυθιστορηματική μορφή, σε έργα όπως το *Cold Blood* και η *Hiroshima*. Υπάρχουν επίσης εκδόσεις που έχουν αποκτήσει φήμη για την πρωτοποριακή δημοσιογραφία, όπως για παράδειγμα το *Harpers*, το *New Yorker*, το *New York Magazine*, το *Atlantic Monthly* και το *Esquire*. Υπάρχουν μεγάλες εκδόσεις εφημερίδων που θα εκτυπώσουν την περιστασιακή αφήγηση, αλλά συχνά αυτό είναι στο πλαίσιο ενός χαρακτηριστικού της Κυριακάτικης έκδοσης ή ενός συμπληρωματικού περιοδικού. Και έξω από το βασικό πλαίσιο, υπάρχουν πάντα εναλλακτικές ή εξειδικευμένες δημοσιεύσεις πρόθυμες να επιτρέψουν μια πιο δημιουργική έκφραση, όπως το *Utne Reader*, η *Rolling Stone* και η *Village Voice*. Τα χαρακτηριστικά αυτών των εναλλακτικών εφημερίδων αποτελούν ένα ευπρόσδεκτο σκηνικό για την έκφραση λογοτεχνικών δημοσιογράφων: κυριαρχούνται από νέους συγγραφείς, χρησιμοποιούν δημιουργικές γλωσσικές γνώσεις, τεχνικές διάταξης και δημοσίευσης και θεωρούν τους εαυτούς τους περισσότερο ως οντότητες με αίσθημα κοινωνικής ευθύνης και όχι ως ιδρύματα με κέρδος (Newfield, 1974).

Προς έναν ορισμό της διεθνούς λογοτεχνικής δημοσιογραφίας

Στα 30 χρόνια που ο Tom Wolfe δημοσίευσε το μανιφέστο του, «Η Νέα Δημοσιογραφία», μια ομάδα συγγραφέων εξασφάλισε ήσυχα μια θέση στο κέντρο της σύγχρονης αμερικανικής λογοτεχνίας για μια δημοσιογραφία αφηγηματική μακριά από τη μορφή του πεζού λόγου. Οι Νέοι Δημοσιογράφοι - Adrian LeBlanc, Μάικλ Λεβίς, Λόρενς Ουέσλερ, Έρικ Σλόσερ, Ρίτσαρντ Πρέστον, Άλεξ Κοτόλιτς, Τζον Κράκαουερ, Γουίλιαμ Λανγκνίσε, Λόρενς Ράιτ, Γουίλιαμ Φίνεγκαν, Τεντ Κονόβερ, Τζόνιθαν Χάρ, Σούζαν Ορλεάν κ.ά. αντιπροσωπεύουν την ωρίμανση της αμερικανικής λογοτεχνικής δημοσιογραφίας. Χρησιμοποιούν την άδεια για να πειραματιστούν με τη μορφή που κέρδισαν οι Νέοι Δημοσιογράφοι της δεκαετίας του '60 και για να αντιμετωπίσουν τις κοινωνικές και πολιτικές ανησυχίες των συγγραφέων του 19ου αιώνα, όπως ο Lincoln Steffens, ο Jacob Riis και ο Stephen Crane (μια προηγούμενη γενιά των «Νέων Δημοσιογράφων») συνθέτοντας τις καλύτερες από αυτές τις δύο παραδόσεις.

Η Νέα Δημοσιογραφία ήταν ένα πραγματικά πρωτοποριακό κίνημα που επέκτεινε τη ρητορική και λογοτεχνική εμβέλεια της δημοσιογραφίας τοποθετώντας το συγγραφέα στο επίκεντρο της ιστορίας, διοχετεύοντας τις σκέψεις ενός χαρακτήρα, χρησιμοποιώντας τη μη τυπική στίξη και τις παραδοσιακές αφηγηματικές μορφές. Αυτή η ελευθερία πειραματισμού είχε τεράστια επίδραση σε πολλούς από τους νέους δημοσιογράφους.

Αυτή η νέα γενιά πειραματίζεται περισσότερο με τον τρόπο με τον οποίο κάποιος συνθέτει την ιστορία. Για το σκοπό αυτό, ανέπτυξαν καινοτόμες στρατηγικές, ενώ μερικοί είναι λογοτέχνες λογοτεχνίας (Richard Ben Cramer, Michael Lewis και Ron Rosenbaum, για παράδειγμα), οι σημαντικότερες καινοτομίες τους περιλαμβάνουν πειράματα με τον τρόπο που ανέφεραν την ιστορία, και όχι τη γλώσσα που χρησιμοποιούσαν για να την διηγηθούν.

Στη Νέα Δημοσιογραφία συναντώνται και συμπλέκονται ο τομέας της δημοσιογραφίας και της λογοτεχνίας, δημιουργικά, προκειμένου να αναδειχθεί το πώς ζουν πραγματικά οι άνθρωποι σήμερα. Ωστόσο, υφίσταται το ερώτημα αν πρόκειται για ένα είδος δημοσιογραφίας που χρησιμοποιεί τεχνικές από το μυθιστόρημα και στηρίζεται στο εξονυχιστικό και μακροχρόνιο ρεπορτάζ και την υποκειμενική ματιά του

δημοσιογράφου που δρα ως συγγραφέας ή πρόκειται για μια νέα λογοτεχνία που έχει αναδυθεί από τις δημοσιογραφικές πρακτικές και στηρίζεται άμεσα στην πραγματικότητα.

Η Νέα Δημοσιογραφία πηγαίνει προς την αντίθετη κατεύθυνση, εμβαθύνοντας στο βάθος της συνηθισμένης εμπειρίας, διερευνώντας αυτό που ο Gay Talese αποκαλεί «το φανταστικό ρεύμα που ρέει κάτω από το ρεύμα της πραγματικότητας». Από αυτή την άποψη, οι συγγραφείς όπως ο John McPhee και ο Talese- ποιητές της πεζογραφίας είναι αντιπροσωπευτικά δείγματα της προηγούμενης γενιάς. Τόσο ο McPhee όσο και ο Talese υπογραμμίζουν τη σημασία της αυστηρής αναφοράς για τα γεγονότα και τους χαρακτήρες της καθημερινής ζωής. Η αναφορά στις λεπτομέρειες των συνηθισμένων - συχνά σε μια περίοδο ετών - έχει γίνει η υπογραφή τους.

Ωστόσο, εύλογο ερώτημα είναι αν τα blogs σήμερα, στα οποία καταχωρούνται ειδήσεις και προσωπικά σχόλια ερασιτεχνών- δημοσιογράφων στο διαδίκτυο, θα μπορούσαν να θεωρηθούν Νέα Δημοσιογραφία. Η ελκυστική αφήγηση είναι ακόμη ζωντανή σήμερα και πιο διάχυτη στα βιβλία, τα περιοδικά, τις εφημερίδες και το διαδίκτυο και επειδή υπάρχει οικονομική δυσπραγία είναι δύσκολο να υποστηριχτεί το πολυέξοδο και χρονοβόρο ρεπορτάζ του απαιτεί η Νέα Δημοσιογραφία. Ακόμη σήμερα δεν υπάρχουν τολμηρά και πρωτότυπα έντυπα και εκδότες, δημιουργικές πένες και η τάση να εξακριβώνονται και να προσκολλώνται στα γεγονότα της δημοσιογραφίας, που απέχει από ριψοκίνδυνους πειραματισμούς του παρελθόντος.

Η Νέα Δημοσιογραφία θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως μια υβριδική φόρμα γραπτού λόγου που αντλεί στοιχεία από πολλά διαφορετικά είδη, κάτι που κάνει δύσκολο τον απόλυτο και σαφή ορισμό της. Θα πρέπει να υπάρξει απάντηση στο ερώτημα: έχουμε να κάνουμε με την απαρχή μιας κρίσης στο δημοσιογραφικό επάγγελμα ή την απάντηση σε αυτήν;

Το φαινόμενο της Λογοτεχνικής Δημοσιογραφίας στην Ελλάδα

Ο Θεοδωράκης και ο Καπλάνι εστιάζουν περισσότερο στο ανεξερεύνητο πεδίο των αφανών ηρώων ή των αντί-ηρώων της σύγχρονης πολυπολιτισμικής πραγματικότητας και τα ονόματά τους δεν υπάρχουν σε πρωτοσέλιδα εφημερίδων. Και οι δυο αναγνώρισαν πως η ταραχώδης εποχή απαιτεί να υπάρχει μια πιο δημιουργική δημοσιογραφία, κάτι που

συνδέεται με τα χαρακτηριστικά της Νέας Δημοσιογραφίας. Και οι δυο επιδιώκουν την εις βάθος εξερεύνηση της κοινωνίας και την τάση τους να αντιταχθούν στη μονοδιάστατη στάση που ακολουθούν τα ΜΜΕ και τα οποία ανακυκλώνονται συνεχώς γύρω από τα ίδια πρόσωπα και τις ίδιες αξίες.

Πιο συγκεκριμένα, ο Γκαζμέντ Καπλάνι ως Νέος Δημοσιογράφος, κάνει μια αφήγηση που προσεγγίζει το είδος του ταξιδιωτικού ρεπορτάζ ή το είδος του πορτρέτου. Η σύνδεση σε αυτές τις αφηγήσεις είναι το μεταναστευτικό θέμα, σήμερα. Στα άρθρα του συναντά κανείς απλούς πολίτες, φοιτητές, μετανάστες, μέλη από εθνικιστικές οργανώσεις, στρατιώτες, διαδηλωτές, πολιτικούς κρατούμενους, διανοούμενους και ακόμη και όσους κινήγησαν το όνειρό τους, ήρθαν στην Ελλάδα και πέτυχαν τους στόχους τους. Ο Καπλάνι, πιο κοντά στο πνεύμα της Νέας Δημοσιογραφίας προσέγγισε το χώρο της λογοτεχνικής δημοσιογραφίας μέσα από το ταξιδιωτικό ρεπορτάζ που εξετάζει με το προσωπικό του ύφος τις ιστορίες των μεταναστών όπως τη δική του. Ο Καπλάνι ταξιδεύει κάποιες μέρες στα Βαλκάνια και έρχεται σε επαφή με τους απλούς ανθρώπους, καταγράφει εικόνες και στιγμιότυπα από τη ζωή τους και αποτυπώνει συγκλονιστικές ιστορίες τους, προκειμένου να δώσει ένα μάθημα ζωής στους αναγνώστες του. Με σχεδόν φωτογραφική ευκρίνεια προσπαθεί να σκιαγραφήσει λεπτομερώς τη ζωή σε μια βαλκανική πόλη με μια ματιά. Ένα παράδειγμα δίνεται από το ρεπορτάζ του με τίτλο «Σαράγιεβο αγάπη μου θλιμμένη» (Καπλάνι, 2008).

Ο Σταύρος Θεοδωράκης μέσω των συνεντεύξεων-πορτρέτων που κάνει στην εβδομαδιαία του στήλη *Οι Άλλοι Πρωταγωνιστές* παρουσιάζει διαφορετικούς ανθρώπους. Για παράδειγμα, στην εκπομπή του πέρασαν μοναχοί του Αγίου Όρους, γυναίκες που εκδίδονται στη Συγγρού, έγκλειστοι στο Δρομοκαΐτειο, εγκαταλελειμμένοι πρόσφυγες στο κέντρο της Αθήνας, άστεγοι, ναρκομανείς κ.ά. όμως, αντιθέτως με τον Καπλάνι, ασχολείται και με επώνυμους ή πρόσωπα που βρίσκονται στην επικαιρότητα, όπως είναι ο ηθοποιός Γιάννης Βούρος, ο συγγραφέας Νίκος Δήμου και η Νατέλα, η μητέρα του Άλεξ, του αγοριού που εξαφανίστηκε στη Βέροια και η ιστορία του απασχόλησε τα ΜΜΕ για πολύ καιρό. Σαν τον Ταλίζ και το Ρίντ, τους Νέους Δημοσιογράφους στη δεκαετία του '60 και τους σημερινούς Νέους Δημοσιογράφους, όπως ο Kramer και ο Trillin, ο Θεοδωράκης προσπαθεί μέσω του ρεπορτάζ και των πορτρέτων του να αποτυπώσει τις ξεχωριστές ιστορίες που έχουν να πουν και να δείξουν οι καθημερινοί ασήμαντοι

άνθρωποι και το καθημερινό προφίλ που έχουν οι επώνυμοι, οι τραγουδιστές, οι πολιτικοί, οι ηθοποιοί κ.ά. (Χολυβάτου, 2008: 40)

Όπως κάνει και ο Καπλάνι, ο Θεοδωράκης δεν κάνει μια επιτόπια έρευνα που διαρκεί λίγες ώρες, όπως συνηθίζεται από τους δημοσιογράφους, αλλά βρίσκεται και παραμένει κοντά στα υποκείμενα της έρευνάς του για κάποιες ημέρες, όσες εκείνες θεωρεί επαρκείς προκειμένου να συλλέξει τις απαραίτητες πληροφορίες. Όσον αφορά το ύφος του, ενδιαφέρεται για το λογοτεχνικό ύφος και την ακριβή έρευνα. Ο Θεοδωράκης αρχικά κάνει συνεντεύξεις χρησιμοποιώντας την αφήγηση και μετά εισάγει την ιστορία του πρωταγωνιστή, οπότε το ύφος που χρησιμοποιεί μοιάζει με την αρχή κάποιου διηγήματος.

Η γλώσσα που χρησιμοποιεί είναι η απλή γλώσσα των Νέων Δημοσιογράφων και ο στόχος του είναι να προκαλέσει διανοητικά και συναισθηματικά τον αναγνώστη μέσα από τη δημιουργική προσέγγιση, κάτι που είναι διαφορετικό από την απλή συνέντευξη και με αυτό τον τρόπο δίνει στις ιστορίες που παρουσιάζει μια πνευματική προοπτική και υπόβαθρο. Ακολουθώντας του Αμερικανούς Νέους Δημοσιογράφους, «οι Καπλάνι και Θεοδωράκης εξακριβώνουν ενεργά τα γεγονότα για τα οποία γράφουν. Δε λειτουργούν ως κοινοί ρεπόρτερ αλλά εμπλέκονται προσωπικά στα γεγονότα και συμπεριλαμβάνουν ένα ηθικό όραμα στο ρεπορτάζ τους, δυο στοιχεία που είναι στοιχεία της μυθιστοριογραφίας» (Χολυβάτου, 2008).

Παράλληλα με την εκπομπή του Πρωταγωνιστές είχε και την έντυπη στήλη του και η εκπομπή του όσον αφορά το ύφος και τη μεθοδολογία του μοιάζει με τη γραφή του στην εφημερίδα, όπου εστιάζει το ενδιαφέρον του στους αφανείς και τους περιθωριοποιημένους, μέσω ιστοριών και διαλόγων. Η οπτική του ντοκιμαντέρ του Θεοδωράκη διεισδύει και στο γραπτό του λόγο και αντιθέτως τα μυθοπλαστικά εργαλεία στα κείμενά του παρεισφρέουν και στο πώς είναι δομημένη η τηλεοπτική εξιστόρηση των γεγονότων που κάνει. Ο τόνος της φωνής του είναι φιλικός, οι παρατηρήσεις που κάνει είναι ουσιαστικές και έντονη είναι η κινηματογραφική επιρροή και οπτική στις ιστορίες του και αξιοποιεί το στυλ των Νέων Δημοσιογράφων της δεκαετίας του '60 εισάγοντας τις συνεντεύξεις του με έναν μυθιστορηματικό τρόπο: χρησιμοποιεί το παραδοσιακό *lead*

(εισαγωγή εναρκτήρια παράγραφος ενός δημοσιογραφικού άρθρου, η οποία προσπαθεί να απαντήσει στα ερωτήματα: Ποιος, Τι, Πού, Πότε, Γιατί, Πώς) (Χολυβάτου, 2008).

Κάτι που έχει σημειωθεί είναι ότι η Νέα Δημοσιογραφία των Θεοδωράκη και Καπλάνι δεν ήταν και τόσο φιλόδοξη και πρωτοποριακή όσο των Αμερικανών συναδέλφων τους. Το ρεπορτάζ της δεν είναι τόσο χρονοβόρο και σχολαστικό και η αισθητική της αξία και η διαχρονικότητα δεν είναι ίδια με αυτή των Νέων Δημοσιογράφων. Ωστόσο, και οι δυο προχωρούν πέρα από τη συμβατική δημοσιογραφική αφήγηση και υψώνουν μια αιρετική φωνή στο δημοσιογραφικό ελληνικό γίγνεσθαι (Χολυβάτου, 2008).

Κεφάλαιο δεύτερο. Αφηγήσεις στην Ελλάδα της κρίσης, τα σύγχρονα Μέσα και η ρητορική τους

Γιατί συνεχίζει να αμφισβητείται η αξιοπιστία των ειδήσεων, γιατί συνεχίζουμε να επιλέγουμε τις πλατφόρμες των κοινωνικών μέσων ως πηγή ειδήσεων και πώς μπορούμε να αποφύγουμε να πέσουμε στην παγίδα των ψεύτικων ειδήσεων; Είναι η αδιαφορία για τη σύγχρονη δημοσιογραφία παγκοσμίως ένα σημάδι της σύγχρονης εποχής ή οι ρίζες της επιστρέφουν; Σε μια εποχή υπερβολικής αφθονίας πληροφοριών και πηγών, οι προκλήσεις και οι ευκαιρίες που αντιμετωπίζει η σύγχρονη δημοσιογραφία στην Ελλάδα και στον υπόλοιπο κόσμο θα αποτελέσουν το θέμα συζήτησης. Σήμερα στην Ελλάδα της κρίσης υπάρχουν παράγοντες που παρεμποδίζουν τη δημοσιογραφική έρευνα, όπως η έλλειψη πόρων και οι πρακτικές του παρελθόντος που προκάλεσαν μια γενική κρίση στον τομέα των μέσων ενημέρωσης. Επιπλέον, η δύναμη του Διαδικτύου είναι μεγάλη και μπορεί να είναι ένα ισχυρό εργαλείο για αξιόπιστη και ανεξάρτητη δημοσιογραφία.

Η Ελλάδα κατατάσσεται στην 84η θέση μεταξύ των 179 χωρών για την ελευθερία του Τύπου, σύμφωνα με τον Δείκτη Παγκόσμιας Ελευθερίας του Τύπου το 2013 που δημοσιεύθηκε τον Ιανουάριο του 2013 από τη διεθνή ΜΚΟ «Δημοσιογράφοι Χωρίς Σύνορα», με μια καταπληκτική πτώση δεκατεσσάρων θέσεων από το προηγούμενο έτος. Η έκθεση αποδίδει αυτή τη «δραματική» και «ανησυχητική» πτώση στην «καταστροφική κοινωνική και επαγγελματική ατμόσφαιρα» μέσα στην οποία εργάζονται οι Έλληνες δημοσιογράφοι. Αναμφισβήτητα, αυτή η ατμόσφαιρα συνδέεται στενά με την οικονομική κρίση στη χώρα, η οποία επίσης αντιμετωπίζεται ως βαθιά πολιτική και κοινωνική κρίση. Ταυτόχρονα, όμως, ο δημοσιογράφος έχει εξαιρετικές δυσκολίες να ξεφύγει από την παγίδα που δημιούργησε για τον εαυτό του λόγω των στενών δεσμών του με το πολιτικό κατεστημένο. Οι πρόσφατες εξελίξεις στα ηλεκτρονικά μέσα ενημέρωσης δε δίνουν μεγάλη ελπίδα για ουσιαστική αλλαγή στην ελληνική δημόσια σφαίρα. Υπάρχουν δύο κύριες προκλήσεις για τους Έλληνες δημοσιογράφους: αφενός, η δημόσια καταδίκη και ο θυμός, αφετέρου, η έκθεση στη βία από την αστυνομία και τις εξτρεμιστικές ομάδες, η οποία έχει επιδεινωθεί σημαντικά.

Πράγματι, τα γεγονότα των Ελλήνων δημοσιογράφων και των φωτορεπόρτερ που βιώνουν αστυνομική βία αυξήθηκαν τα τελευταία δύο χρόνια, ένα φαινόμενο για το οποίο η Διεθνής Αμνηστία έχει επανειλημμένως εκφράσει ανησυχίες. Σε μία από αυτές τις

περιπτώσεις, ο δημοσιογράφος Μανώλης Κύπρος υπέστη μόνιμη απώλεια της ακοής του λόγω μιας χειροβομβίδας που χρησιμοποιήθηκε από την αστυνομία, καλύπτοντας ταυτόχρονα ένα συλλαλητήριο στην Αθήνα τον Ιούνιο του 2011. Σε μία άλλη, ένας αστυνομικός τραβήχτηκε με την κάμερα να χτυπά τη φωτορεπόρτερ Τατιάνα Μπολάρι τον Οκτώβριο του ίδιου έτους.

Τα περιστατικά της ρητής κρατικής λογοκρισίας αυξάνονται επίσης. Παρά τις υποσχέσεις για την αναδιάρθρωσή της τα τελευταία χρόνια, η ΕΡΤ, ο δημόσιος και κρατικός ελεγχόμενος ραδιοτηλεοπτικός φορέας, παρέμεινε ένα εξαιρετικά γραφειοκρατικό και άσκοπα ενισχυμένο ίδρυμα, κάτω από ακόμη πιο στενό κυβερνητικό έλεγχο. Αν η αυτοπεποίθηση (αυτοεξέταση) για να συμμορφωθεί με την κυβερνητική πολιτική γραμμή ήταν μια κοινή πρακτική στο παρελθόν, αυτό αντικαταστάθηκε από πιο σαφείς στρατηγικές άμεσης λογοκρισίας του δημοσιογραφικού προσωπικού της ΕΡΤ.

Σε αυτή τη μάχη ενάντια στη βία και τη λογοκρισία, οι Έλληνες δημοσιογράφοι δύσκολα μπορούν να υπολογίζουν στην υποστήριξη του ευρύτερου ακροατηρίου. Για τον ελληνικό λαό, η σημερινή κρίση των μέσων ενημέρωσης θεωρείται γενικά ως η νόμιμη κατάρρευση ενός τομέα που υπονομεύεται από τη διαφθορά και τις πελατειακές σχέσεις με τα μεγάλα πολιτικά κόμματα. Από την απελευθέρωση του ελληνικού χώρου των μέσων μαζικής ενημέρωσης στα τέλη της δεκαετίας του '80, τα ιδιωτικά τηλεοπτικά κανάλια, οι ραδιοφωνικοί σταθμοί και οι εφημερίδες πολλαπλασιάστηκαν στο βαθμό που δημιούργησαν έναν τελικά μη βιώσιμο τομέα σε σχέση με το μέγεθος της χώρας, ο οποίος επιβίωσε κυρίως λόγω του κεφαλαίου των μητρικών εταιρειών και όχι λόγω των διαφημίσεων. Τα κυριότερα μέσα μαζικής ενημέρωσης της χώρας, τα τηλεοπτικά κανάλια και οι εφημερίδες, όντως ανήκουν, διοικούνται ή διευθύνονται από την επιχειρηματική ελίτ, η οποία έχει ισχυρές συνδέσεις και συμφέροντα σε άλλους τομείς της οικονομίας, και συχνά αλλά όχι αποκλειστικά στη ναυτιλία. Δεδομένου του πατερναλιστικού χαρακτήρα της ελληνικής οικονομίας και της συνολικής διαφθοράς, αυτό συνέβαλε στην οικοδόμηση ενός σύνθετου ιστού συμφερόντων μεταξύ των μέσων ενημέρωσης, των επιχειρήσεων και του κράτους, που εκφράζεται με την ανάθεση κυβερνητικών συμβάσεων σε μητρικές εταιρείες ή με φορολογικές απαλλαγές για μεγάλα μέσα μαζικής ενημέρωσης με αντάλλαγμα ευνοϊκό χειρισμό κυβερνητικών πολιτικών ή απόλυτη σιωπή για πολιτικά σκάνδαλα. Σε αυτό το πλαίσιο, τα μέσα μαζικής ενημέρωσης θεωρούνται ευρέως από το

κοινό ως μέρος του πολιτικού και οικονομικού κατεστημένου που οδήγησε τη χώρα στην τρέχουσα κρίση και όχι στον παρατηρητή της.

Σε αντίθεση με τον πολιτικό τομέα, ωστόσο, φαίνεται ότι υπάρχει μια ακτίνα φωτός για την επικείμενη αλλαγή μέσα στα μέσα ενημέρωσης. Ανεξάρτητα μέσα μαζικής ενημέρωσης, όπως τα εναλλακτικά περιοδικά ειδήσεων, φιλοξενούν προσπάθειες στην ερευνητική δημοσιογραφία, μια μέχρι σήμερα ανεπτυγμένη στην Ελλάδα αντίληψη, ενώ τα διαδικτυακά και κοινωνικά μέσα έχουν δώσει χώρο σε εναλλακτικές φωνές και αναλύσεις. Σε αυτές τις προσπάθειες εφαρμόζονται πρόσφατα οι πιο πρόσφατες πολιτικές πιέσεις και οι διάφορες μορφές λογοκρισίας (Coen & Nikolaidis, 2016).

Υποστηρίζεται ότι η δημοσιογραφία είναι η συσχέτιση του δημόσιου λόγου. Το συμπέρασμα αυτό αποτελεί ενδεχομένως τη βάση της δημοσιογραφίας των πολιτών, η οποία, σύμφωνα με τον Rosen (2008), υπάρχει «όταν οι άνθρωποι, μέχρι τώρα γνωστοί ως κοινό, χρησιμοποιούν τα μέσα ενημέρωσης που έχουν στη διάθεσή τους για να αλληλοενημερώνονται». Στην περίπτωση αυτή, αυτά τα εργαλεία είναι ιστότοποι κοινωνικής δικτύωσης (κοινωνικά μέσα). Οι πολίτες δεν είναι πλέον απλοί καταναλωτές ειδήσεων, αλλά συμβάλλουν στην παραγωγή ειδήσεων. Είναι ένα ενεργό κοινό που «δεν θέλει απλά να καθίσει, αλλά να συμμετέχει, να συζητά, να δημιουργεί, να επικοινωνεί, να μοιράζεται».

Η δημοσιογραφία του πολίτη φαίνεται σαν μια προσπάθεια ενός πιο ενεργού μέρους της κοινωνίας να συμμετέχει στη δημόσια ζωή και τη λήψη αποφάσεων μέσω μιας διαφορετικής οδού, καθώς η πολιτική πορεία αποκλείεται και εξαφανίζεται. Θα μπορούσε να συμβεί και η μετατροπή του τρόπου με τον οποίο εκφράζονται οι πολίτες, διότι δεν είναι πλέον σε θέση να το πράξουν μέσω των ψηφοφοριών και των διαθέσιμων πολιτικών δομών. Αυτό όμως δε σημαίνει ότι έχουν μια πραγματική, γνήσια επιθυμία να γίνουν δημοσιογράφοι. Παρόλα αυτά, η δημοσιογραφία των πολιτών φαίνεται να καλύπτει «τα κενά που απομένουν από τα κύρια μέσα ενημέρωσης, τα οποία προκύπτουν από την εμπορευματοποίησή τους και τη συγκέντρωση ιδιοκτησίας τους, ειδικά την τελευταία δεκαετία» (Rosen, 2008).

Με βάση τα χαρακτηριστικά που περιγράφονται και παρά τις κοινές συνιστώσες και στις δύο μορφές δημοσιογραφίας (παραδοσιακές και ψηφιακές), διακρίνονται μεταξύ άλλων: (α) ο εκδημοκρατισμός της κουλτούρας επικοινωνίας / αλληλεπίδρασης: η

παραδοσιακή δημοσιογραφία, ως μία η δημοσιογραφία των πολιτών, μέσω της αυτοοργάνωσης, ασχολείται με ένα ευρύ φάσμα θεμάτων που απασχολούν τους ιδιώτες και τους μεταφορείς ενός νέου ηθικού, ανοιχτού τρόπου σκέψης, ο οποίος προηγουμένως δεν είχε πρόσβαση σε τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, (β) ο μειωμένος βαθμός επαγγελματισμού: ενώ ένας παραδοσιακός δημοσιογράφος πρέπει να έχει υψηλό βαθμό κατάρτισης και γνώσης, καθώς και σεβασμό του δημοσιογραφικού κώδικα δεοντολογίας, αυτό δεν ισχύει για ένα μεγάλο τμήμα πολιτών - δημοσιογράφων. Έτσι, αυτός ο τύπος δημοσιογραφίας «γίνεται ευάλωτος στις κατηγορίες της προκατάληψης και της υποκειμενικότητας», ενώ υπάρχουν και «ανησυχίες για την ποιότητα και την ακεραιότητα των (ειδησεογραφικών) συμβολών», παραδοσιακά και νέα μέσα συνυπάρχουν, μεταλλάσσονται και ανταποκρίνονται στις ανάγκες του κοινού, έτσι παραμένει να δούμε αν θα υπάρξει μια αρμονική συνύπαρξη ή σύγκρουση στο μέλλον, με αποτέλεσμα μια Νέα Νέα Δημοσιογραφία (Coen & Nikolaidis, 2016).

Η κρίση της μετανάστευσης στην Ευρώπη έχει μετατρέψει την Ελλάδα σε κάτι περισσότερο από μια χώρα διέλευσης. Αμέτρητοι δημοσιογράφοι από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης σε όλο τον κόσμο ταξίδεψαν στα νησιά και στα σύνορα για να παρακολουθήσουν την άφιξη περίπου 700.000 μεταναστών και προσφύγων, δηλαδή αύξηση κατά 750% το 2014.

Δεν αποτελεί έκπληξη το γεγονός ότι το ζήτημα παραμένει υψηλό στην ημερήσια διάταξη των ελληνικών εφημερίδων, παρά τις σημαντικές εγχώριες πολιτικές ιστορίες που ανταγωνίζονται για την προσοχή των μέσων ενημέρωσης. Η αναφορά στην κρίση δεν έχει ξεφύγει από τη δημοσιογραφική προκατάληψη και τις πολιτικές πεποιθήσεις, Ως αποτέλεσμα, προέκυψαν δύο θεμελιωδώς διαφορετικές απόψεις της κρίσης και ο ρόλος της ΕΕ στην επίλυσή της.

Η κάλυψη από τα δύο παρακάτω Μέσα αναδεικνύει τον τρόπο που η ρητορική του Μέσου αντανάκλα τις αντίστοιχες πολιτικές θέσεις του. Η *Εφημερίδα των Συντακτών* υιοθέτησε μια πιο ανθρωπιστική προσέγγιση. Οι περισσότερες εγχώριες ιστορίες τόνισαν ότι οι άνθρωποι ήταν πρόσφυγες και επικεντρώθηκαν στις προσωπικές τους ιστορίες, καθώς και στις ελπίδες και τα όνειρά τους για ένα καλύτερο μέλλον. Η εφημερίδα δημοσίευσε επίσης πολλές εικόνες που απεικονίζουν τα θύματα της κρίσης. Η

συνεταιριστική εφημερίδα προσπάθησε να δώσει μια γενική εικόνα της κρίσης με επίκεντρο τις προσωπικές ιστορίες και μαρτυρίες.

Η εφημερίδα Καθημερινή - με λίγες εξαιρέσεις - ανέφερε σχετικά με την τεράστια εισροή ανθρώπων με πιο αποσπασματικό τρόπο. Τόνισε τον αριθμό των μεταναστών και των προσφύγων, χρησιμοποιώντας στατιστικές και γεγονότα από διάφορες πηγές. Πολλά από τα άρθρα της επικεντρώθηκαν στην επίδραση αυτού του φαινομένου στην ελληνική κοινωνία, καθώς και στο κόστος. Για παράδειγμα, υπήρξαν ιστορίες σχετικά με την αυξανόμενη τιμή διαμονής, τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι τοπικές αρχές στις προσπάθειές τους να χειριστούν την εισροή ή τα υγειονομικά ζητήματα που προέκυψαν για τις τοπικές κοινότητες. Υπάρχουν στοιχεία για προκατάληψη κατά των προσφύγων. Παραδείγματος χάριν, υπήρχε μια ιστορία που - παρά τις δηλώσεις του αντιθέτου από τους γιατρούς - οι Έλληνες πρέπει να ανησυχούν για πιθανές μολυσματικές ασθένειες και επιδημίες που έφεραν οι πρόσφυγες. Άλλες ιστορίες τόνισαν την απογοήτευση που προκαλείται στις τοπικές κοινότητες λόγω της «υποβάθμισης» των περιοχών που χρησιμοποιούν οι πρόσφυγες ως προσωρινά καταφύγια. Οι ιδιοκτήτες των καφετεριών αναφέρθηκαν στην εφημερίδα λέγοντας ότι έχασαν όλους τους πελάτες τους και οι πολίτες αναφέρθηκαν λέγοντας ότι αισθάνθηκαν φοβισμένοι να περπατήσουν στις γειτονιές τους τη νύχτα.

Το Σεπτέμβριο του 2015 ο πνιγμός του Aylan Kurdi και η φωτογραφία του άψυχου σώματός του ενήργησαν ως καταλύτης για τα ελληνικά ΜΜΕ να αυξήσουν γρήγορα τον αριθμό των ιστοριών σχετικά με την κρίση. Στην περίπτωση της Εφημερίδας των Συντακτών, η φωτογραφία δημοσιεύθηκε στην πρώτη σελίδα. Εμφανίστηκε επίσης στις εσωτερικές σελίδες δίπλα στον τίτλο «Αυτή είναι η Ευρώπη σου». Μετά από αυτό, ο αριθμός των θετικών ανθρωπιστικών εγχώριων ιστοριών τετραπλασιάστηκε στην *Εφημερίδα των Συντακτών*, (σε σύγκριση με τον Ιούνιο). Η εφημερίδα συνέχισε όλο το μήνα καλύπτοντας την με την ίδια ένταση. Τα θέματα επικεντρώνονταν κυρίως στις μετακινήσεις των μεταναστών, στον τρόπο με τον οποίο αντιμετωπίζονταν οι αρχές, στις συνθήκες διαβίωσής τους, τα συναισθήματά τους και τους εθελοντές που τους βοηθούσαν. Οι ιστορίες τόνισαν επίσης τις αδικίες (ισχυρισμοί για ρατσιστικές στάσεις και εκμετάλλευση) και έδωσαν στους πρόσφυγες μια φωνή για να περιγράψουν αυτά που είχαν περάσει. Η περίπτωση του Aylan έγινε σημείο αναφοράς για την εφημερίδα, η οποία στα

επόμενα παρόμοια περιστατικά (πνιγμός παιδιών) χρησιμοποίησε τίτλους όπως «Τέσσερις άλλοι Aylans».

Από την άλλη πλευρά, η εφημερίδα Καθημερινή επέλεξε να μη δημοσιεύσει την φωτογραφία του Aylan στην πρώτη σελίδα, αλλά και εδώ οι αναφορές στην κρίση των προσφύγων διπλασιάστηκαν (σε σύγκριση με τον Ιούνιο) στις σελίδες ειδήσεων της Καθημερινής. Ωστόσο, πολλές από τις ανθρωπιστικές ιστορίες εξακολούθησαν να αφορούν την αρνητική οπτική ντόπιων προς τους πρόσφυγες, φόβους για τις οικονομικές επιπτώσεις στον τουρισμό και ανησυχίες σχετικά με το κόστος υποδοχής μεταναστών και προσφύγων.

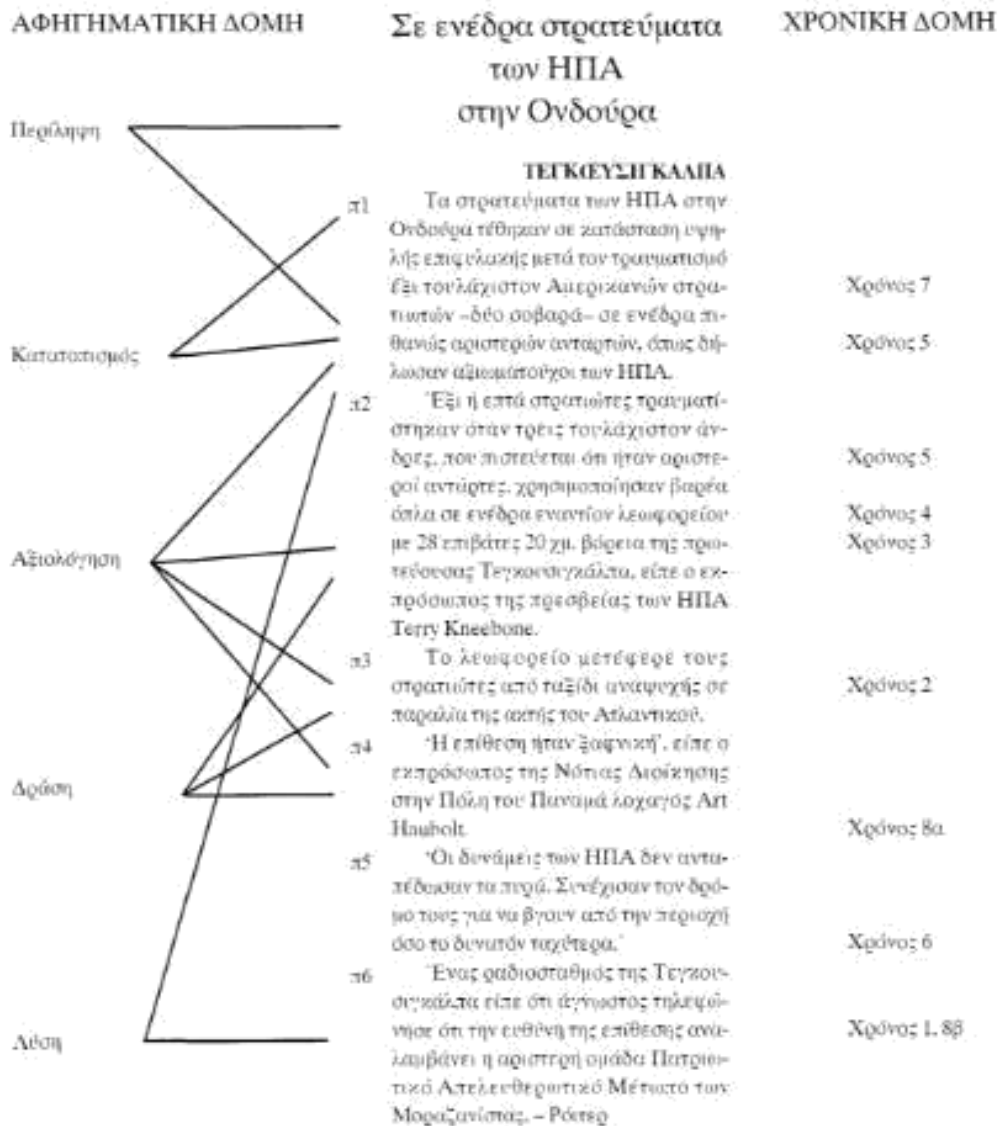
Κεφάλαιο τρίτο. Μεθοδολογικό Πλαίσιο

Η ανάλυση της αφηγηματικής δομής του ειδησεογραφήματος σύμφωνα με τον Allan Bell

Για τον Bell (1998) υπάρχει η ειδησεογραφική αφήγηση και η αφήγηση προσωπικών εμπειριών σε προσωπικές συζητήσεις. Οι ειδησεογραφικές ειδήσεις του Τύπου είναι μακρότερες και έχουν πιο πολλές λεπτομέρειες από τις ηλεκτρονικές ειδήσεις, ενώ η δομή που έχει η ειδησεογραφία στα έντυπα μέσα είναι πιο σύνθετη. Στο παρακάτω σχήμα εμφανίζεται ένα ειδησεογραφικό κείμενο, όπως αυτά που εμφανίζονται στις διεθνείς ειδήσεις σε όλες της εφημερίδες.

Υπάρχει μια πρώτη παράγραφος στο ειδησεογραφικό κείμενο που λειτουργεί όπως ακριβώς και η περίληψη στην προσωπική αφήγηση, η οποία συνοψίζει τα βασικά γεγονότα που έχουν συμβεί και αναφέρει το στόχο που έχει το κείμενο. Η εισαγωγή ως σύνοψη στην ειδησεογραφία είναι υποχρεωτική προκειμένου ο αρχισυντάκτης ή ο αναγνώστης ενός κειμένου να εντοπίσει το κύριο θέμα του από την ανάγνωση μόνο της αρχικής παραγράφου. Για το δημοσιογράφο η εισαγωγή αποτελεί την κύρια περίληψη, ενώ δεν υπάρχουν επικεφαλίδες στην ηλεκτρονική ειδησεογραφία αλλά μόνο όταν γίνεται μια περίληψη των ειδήσεων στην αρχή του κειμένου. Στα ειδησεογραφικά πρακτορεία, επίσης, δεν μπαίνουν τίτλοι και οι επιμελητές των κειμένου είναι εκείνοι που βάζουν τίτλους στα κείμενα.

Σχήμα 1- Αφηγηματική και χρονική δομή μιας διεθνούς είδησης συμβάντος

Πηγή: Bell (1991)

Ο κατατοπισμός είναι το δεύτερο μέρος της αφηγηματικής δομής της ειδησεογραφίας, ο οποίος δίνει το γενικότερο σκηνικό της ειδησεογραφίας. Αποτελεί ένα στοιχείο που είναι υποχρεωτικό στην ειδησεογραφία, μιας και αρχικά στην αφήγησή του ένας δημοσιογράφος ενδιαφέρεται για τα *ποιος, τι, πότε και πού* βρίσκονται τα βασικά δεδομένα. Στις ειδήσεις στα ειδησεογραφικά πρακτορεία υπάρχει «χρονολογική» ένδειξη στην αρχή, στα οποία δίνεται ο χρόνος και ο τόπος που χρησιμοποιούνται στην αρχή του κειμένου. Με τη χρονοσήμανση φαίνεται από που έστειλε ο δημοσιογράφος την είδηση

στο ειδησεογραφικό πρακτορείο. Η ένδειξη αυτή μπορεί να βρίσκεται κάτω από την επικεφαλίδα και πάνω από την εισαγωγή.

Το τρίτο μέρος της αφηγηματικής δομής της ειδησεογραφίας είναι η αξιολόγηση. Η αφήγηση στην ειδησεογραφική είδηση εστιάζει στα γεγονότα προκειμένου να προσελκύσει την προσοχή του κοινού. Χρησιμοποιούνται συγκεκριμένες εκφράσεις για να τονιστεί ένα γεγονός προκειμένου ο αναγνώστης να λάβει στα σοβαρά την είδηση. Η εισαγωγική παράγραφος μιας ειδησεογραφίας είναι να συνοψίσει τα βασικά γεγονότα και να κατευθύνει την αφήγηση προς μια συγκεκριμένη κατεύθυνση. Η αξιολόγηση βρίσκεται στην εισαγωγή της ειδησεογραφίας προκειμένου να κάνει το κείμενο να μοιάζει ως νέο, σπάνιο, σπουδαίο ως αξιόλογη είδηση. Ιδιαίτερη είναι η περιωπή των γεγονότων και των προσώπων της είδησης.

Το τέταρτο μέρος της αφηγηματικής δομής είναι η δράση, δηλαδή τα γεγονότα που συνέβησαν για τα οποία ακολουθείται μια χρονική ακολουθία στις περιόδους. Ωστόσο, οι ειδησεογραφικές αφηγήσεις δε γίνονται με μια χρονολογική σειρά μιας και προτεραιότητα στην ειδησεογραφία δεν έχει η ενέργεια ή η διαδικασία αλλά το αποτέλεσμα. Λόγω αυτού, μπορεί ένα ειδησεογραφικό κείμενο μπορεί να αναθεωρηθεί ανά πάσα στιγμή, μιας και αν ένα νέο αποτέλεσμα τίθεται επικεφαλής, τότε μια προηγούμενη δράση μεταφέρεται παρακάτω.

Το τελευταίο μέρος είναι η λύση. Μια ειδησεογραφική αφήγηση δεν παρουσιάζει συνήθως τόσο σαφή αποτελέσματα αλλά όταν γίνεται αυτό τότε το αποτέλεσμα υπάρχει στην αρχή και όχι στο τέλος της αφήγησης. Οι αθλητικές ειδήσεις ακολουθούν τον αφηγηματικό χρόνο της προσωπικής αφήγησης. Τι ειδησεογραφικό κείμενο δεν έχει κάποιο τελείωμα, επειδή ο δημοσιογράφος δε γνωρίζει πόσο από το κείμενο θα κρατήσουν οι επιμελητές για να εκτυπώσουν. Ακόμη, δεν υπάρχει κατακλείδα αλλά υπάρχει κάτι αντίστοιχο.

Το αφηγηματικό μοντέλο του Labov

Το μεγαλύτερο μέρος του μοντέλου αφηγηματικής ανάλυσης του Labov βασίζεται στην πεποίθησή του ότι «δεν μπορεί κανείς να καταλάβει την εξέλιξη μιας αλλαγής γλώσσας εκτός από την κοινωνική ζωή της κοινότητας στην οποία εμφανίζεται» (1972: 3).

Αισθάνεται έντονα ότι η παρατήρηση και η καταγραφή των ηχητικών αλλαγών δεν αρκεί για να κατανοήσουμε τη διαδικασία της αλλαγής - πρέπει κανείς να δει αυτή την αλλαγή στο πλαίσιο της κοινότητας στην οποία γίνεται, όπως γίνεται.

Χρησιμοποιώντας αυτή τη θεωρία, επέλεξε προσεκτικά τις κοινότητες όπου ένιωθε ότι θα μπορούσε να το κάνει αυτό πιο αποτελεσματικά. Τα βασικά σημεία του μοντέλου του Labov δημοσιεύτηκαν για πρώτη φορά το 1972 σε ένα δοκίμιο με τίτλο «Η Μεταμόρφωση της Εμπειρίας στην Αφηγηματική Σύνταξη». Σε αυτό το δοκίμιο ο Labov εισάγει και εξηγεί αυτό που βλέπει ως τα έξι κύρια μέρη μιας αφήγησης. Συζητά κάθε μέρος ως εργαλείο το οποίο μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε για να αναλύσουμε τα αφηγηματικά πρότυπα, να βοηθήσουμε στην αναγνώριση επαναλαμβανόμενων θεμάτων και ιδεών.

Το αφηγηματικό μοντέλο των Labov και Waletzky (1967) παρουσιάζεται παρακάτω:

Περίληψη	Εάν υπάρχει, αυτό το στάδιο λειτουργεί ως ένα σήμα για να προετοιμάσει τους αναγνώστες για το κείμενο που ακολουθεί, συχνά προσανατολίζοντας τους στο είδος της ιστορίας που θα ειπωθεί ή στα θέματα της ιστορίας.
Προσανατολισμός	Αυτό το στάδιο παρέχει στους αναγνώστες τις πληροφορίες που χρειάζονται για να κατανοήσουν την αφήγηση και συνήθως παρέχει προκαταρκτικές πληροφορίες σχετικά με τους συμμετέχοντες στην ιστορία (ποιος), τη θέση στο χώρο και τον χρόνο και τις ενέργειες που βρίσκονταν σε εξέλιξη πριν από την έναρξη επιλοκής (τι). Αυτό το στάδιο παρουσιάζεται συνήθως με την παρουσίαση αναφοράς και εκφράσεων της συνήθους δράσης.
Επιλοκή	Αυτό το στάδιο περιλαμβάνει ένα πρόβλημα που κορυφώνεται σε μια κρίση. Τα γεγονότα που ξεκίνησαν στον προσανατολισμό κάπως πηγαίνουν στραβά. Υπάρχει διακοπή στη συνήθη ακολουθία γεγονότων και οι επακόλουθες ενέργειες καθίστανται προβληματικές και απρόβλεπτες. Αυτό το στάδιο τυπικά πραγματοποιείται με μια

	<p>μεταστροφή από τις σχέσεις συνάθροισης της χρονικής αλληλουχίας (και έπειτα ...) με τις σχέσεις της παρατεταμένης αντίθετης προσδοκίας και ταυτόχρονης (αλλά ... ξαφνικά)</p>
<p>Αξιολόγηση</p>	<p>Οι Labov και Waletzky (1967) υποστηρίζουν ότι το στάδιο της αξιολόγησης είναι αυτό που δίνει στο κείμενο τη σημασία του. Καθορίζει το σημείο της αφήγησης. Δημιουργεί ένα αίσθημα αγωνίας και σηματοδοτεί ένα διάλειμμα μεταξύ αυτών των δύο σταδίων δράσης.</p> <p>Ο Labov υποστηρίζει ότι αυτό το στάδιο είναι απαραίτητο χωρίς μια αφήγηση να είναι ατελής. Μια μεταστροφή από ιδεολογικές σε διαπροσωπικές έννοιες, που εκφράζονται με κάποια από τα παρακάτω πρότυπα:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Η έκφραση απόψεων ή απόψεων που χαρακτηρίζουν τα γεγονότα ως αξιοσημείωτα ή ασυνήθιστα. 2. Η έκφραση της δυσπιστίας, της δυσπιστίας, της ανησυχίας σχετικά με τα γεγονότα του αφηγητή ή του χαρακτήρα της αφήγησης, συμπεριλαμβανομένης της ανάδειξης της κατάστασης ενός χαρακτήρα. 3. Σύγκριση μεταξύ της συνηθισμένης και της ασυνήθιστης ακολουθίας των γεγονότων στα οποία συμμετέχουν οι συμμετέχοντες στην αφήγηση. 4. Προβλέψεις για μια πιθανή πορεία δράσης για την αντιμετώπιση μιας κρίσης ή για την έκβαση των γεγονότων <p>Τα σχόλια αξιολόγησης συχνά διαδίδονται σε μια αφήγηση, «ενσωματωμένη» σε άλλα στάδια, μια επιτυχημένη αφήγηση θα έχει πάντα ένα διακριτό στάδιο Αξιολόγησης. Η πρόοδος της ενέργειας θα διακοπεί, ενώ ο αφηγητής ή οι χαρακτήρες προσφέρουν ρητά μια εκτίμηση του συναισθηματικού σημείου της ιστορίας.</p>
<p>Το αποτέλεσμα ή επίλυση</p>	<p>Σε αυτό το στάδιο μας λένε, πώς ο πρωταγωνιστής καταφέρνει να επιλύσει την κρίση. Μέσα από την ανάλυση, συνήθως επιστρέφει και</p>

	<p>η ισορροπία αποκαθίσταται. Οι πραγματοποιήσεις περιλαμβάνουν αιτιώδεις σχέσεις (έτσι) που εισάγουν την εξαγορά, ακολουθούμενη από μια επιστροφή στις χρονικές αλληλουχίες.</p>
<p>Το κλείσιμο</p>	<p>Αυτό το στάδιο συχνά αναφέρεται στο θέμα του κειμένου. Σε αφηγήσεις συνομιλιών, το κλείσιμο σηματοδοτεί ότι ο αφηγητής δεν έχει κάτι άλλο να πει. Σε γραπτές αφηγήσεις, το κλείσιμο δημιουργεί συχνά μια αίσθηση τελειότητας με την κυκλική επιστροφή του στην αφετηρία της αφήγησης. Αυτό το στάδιο συχνά σηματοδοτείται από τη μετατόπιση της έντασης (από το απλό παρελθόν που χρησιμοποιείται για την παρουσίαση της αφήγησης, για παράδειγμα) ή από μια μετατόπιση από δηλώσεις σχετικά με συγκεκριμένους συμμετέχοντες, γεγονότα και ρυθμίσεις σε γενικεύσεις σχετικά με «τέτοιες εμπειρίες».</p>

Κεφάλαιο τέταρτο. Ποιοτική Ανάλυση

Δεδομένου ότι παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον η λογοτεχνική αποτύπωση του εκάστοτε ζητήματος της επικαιρότητας στον Τύπο, επιλέγεται να αναλυθούν οι αφηγήσεις όχι με χρονολογική σειρά, αλλά με βάση το ζήτημα με το οποίο καταπιάνονται ή το οποίο θίγουν. Αρχικά, κρίνεται απαραίτητη μια επιγραμματική αναφορά των θεμάτων που απασχολούν τη στήλη μέσα στο διάστημα που εξετάζουμε: Το προσφυγικό ζήτημα (άρθρα 10, 13, 16, 18, 25), το μακεδονικό ζήτημα (άρθρα 1, 2), το ζήτημα της σύλληψης των δύο Ελλήνων στρατιωτικών στα ελληνο-τουρκικά σύνορα στον Έβρο (άρθρα 12, 22), το συμβάν της ύψωσης της ελληνικής σημαίας στη βραχονησίδα Ανθρωποφάς των Φούρνων Ικαρίας (άρθρο 26), η συζήτηση περί ρήξης στις σχέσεις του πρωθυπουργού Αλέξη Τσίπρα και του πρόεδρου των Ανεξαρτήτων Ελλήνων Πάνου Καμμένου (άρθρο 17), οι πορείες στο κέντρο της Αθήνας για ελεύθερες μετακινήσεις (άρθρο 21), οι κινητοποιήσεις αγροτών για την αύξηση της φορολογίας και τις νέες ασφαλιστικές εισφορές (άρθρο 3), η υπόθεση Novartis και η επίσκεψη του επίτροπου για τις Οικονομικές Υποθέσεις Πιερ Μοσκοβισί στην Αθήνα (άρθρο 8). Τα υπόλοιπα άρθρα θίγουν την πολιτική και οικονομική κρίση μέσα από μια σφαιρική προσέγγιση (άρθρα 4, 6, 7, 11, 15, 24, 26), είτε μέσα από συγκεκριμένα μικρότερης εμβέλειας συμβάντα (άρθρα 5, 23).

Διεξοδικότερα αναλύονται οι αφηγήσεις που παρουσιάζουν μεγαλύτερο ενδιαφέρον ως προς την αφηγηματική δομή τους, ενώ πιο επιγραμματικά ή ακόμη και με μορφή παραπομπών ή παραδειγμάτων οι αφηγήσεις που παρουσιάζουν κοινά χαρακτηριστικά με κάποιες αναλυόμενες και βοηθούν τη διεξαγωγή συμπερασμάτων. Αυτή η δομή ανάλυσης δίνει στην έρευνα μια διάσταση συγκριτικής μελέτης, η οποία αποσκοπεί στην διεξαγωγή συμπερασμάτων για την αφηγηματική δομή των «νέων» δημοσιογραφικών κειμένων με βάση το θέμα τους. Τα αυτολεξεί αποσπάσματα που θα χρησιμοποιηθούν αφορούν λέξεις ή φράσεις που αποτελούν λογοτεχνικά στοιχεία των αφηγήσεων, είτε παραδείγματα απαραίτητα για την ανάλυση της αφηγηματικής δομής. Λειτουργική στάθηκε η αποτύπωσή τους σε *italics* και κάποιες φορές μέσα σε παρένθεση ή αγκύλες.

Ξεκινώντας από τα άρθρα που θίγουν το προσφυγικό, η Κυριακή Μπεϊόγλου στο

άρθρο της με τίτλο «*Δεν πεθαίνουν τα παιδιά*»², δημοσιευμένο στις 2 Μαρτίου 2018, αναφέρεται στην κατάσταση των παιδιών προσφυγών στη Γούτα της Συρίας στα πλαίσια της προσφυγικής κρίσης, στις επίκαιρες πολιτικές διαπραγματεύσεις που αφορούν την εξέλιξη του ζητήματος, αλλά και στον διχασμό της για προσωπική αντίδραση μέσω των άρθρων της. Στην αφήγηση εντοπίζονται αρκετά στοιχεία/ χαρακτηριστικά της λογοτεχνικής δημοσιογραφίας: το αφηγηματικό ξεκίνημα (lead) σε α ενικό πρόσωπο («*Έχω κλείσει την τηλεόραση*»), η εισαγωγή του πρωταγωνιστή μέσα από τη χρήση συμβολικών λεπτομερειών γύρω από αυτόν (status details): «*Τα παιδιά όμως συνεχίζουν να κλαίνε. Τρομαγμένα, ματωμένα, ανυπεράσπιστα*», η βιωματική προσέγγιση της κατάστασης για την οποία αφηγείται η αρθρογράφος, μέσα από αναφορά στην ίδια την διαδικασία συγγραφής του άρθρου («*Γράψε για τη Γούτα*» μου λένε οι φίλοι, *Μα να που στο τέλος της μέρας, όταν πας να στείλεις το άρθρο στην εφημερίδα, έρχονται πολλά ζευγάρια παιδικά μάτια μπροστά σου και σου λένε «ΠΕΣ ΚΑΤΙ*»), ο εξομολογητικός τόνος και η συναισθηματική εμπλοκή της στην ιστορία, όπως και η έκφραση προσωπικών σκέψεων σε α' ενικό πρόσωπο (*Δεν μπορώ, δεν αντέχω, απαντά κι η καρδιά που αισθάνεται ανίσχυρη, Πόσο θέλω να πιστέψω τον ποιητή, Πόσο θέλω να πιστέψω πως... δεν πεθαίνουν τα παιδιά*). Η παράθεση ποιητικού αποσπάσματος εντείνει τη «λογοτεχνικότητα» του κειμένου («*Άνθρωποι κατοικούν μες στο πνεύμα της Ελευθερίας αμέτρητοι, Άνθρωποι όμορφοι μες στη θυσία τους, Άνθρωποι./ Το ότι πέθαναν, δεν σημαίνει πως έπαψαν να υπάρχουν εκεί,/ με τις λύπες, τα δάκρυα και τις κουβέντες τους*”).

Η χρήση α' πληθυντικού στοχεύει στην ταύτιση με τον αναγνώστη και στην επίρριψη ευθυνών στη τυχόν αδιαφορία ή σιωπή του («*Πώς είναι δυνατόν, αφού εμείς μέρες τώρα τα κρατάμε δυνατά στη σκέψη μας κι ας κλείνουμε τα μάτια μπροστά στην εικόνα και τα καταγιστικά ρεπορτάζ;*», «*Μπροστά στα μάτια μας σκοτώνεται η αθωότητα του κόσμου*»).

Η χρήση των σχημάτων λόγου της μεταφοράς και της προσωποποίησης αποτελούν χαρακτηριστικά «νέας» δημοσιογραφικής γραφής, αλλά συγχρόνως και αφηγηματικά στοιχεία αξιολόγησης, σύμφωνα με την αφηγηματική δομή όπως ορίζεται από τον Labov («*Η απελπισία τα έχει τυλίξει*», «*φωνή αντίστασης στην αδικία*», «*σκοτώνεται η αθωότητα του κόσμου*», «*κοιμούνται ήσυχα αυτά, στις ταραγμένες συνειδήσεις*»). Λογοτεχνικές και συγχρόνως αξιολογικές επιλογές αποτελούν και: η

---

²<http://www.efsyn.gr/arthro/den-pethainoyn-ta-paidia> (βλ. παράρτημα, άρθρο 10)

χρησιμοποίηση ρημάτων που δηλώνουν συναίσθημα ή σκέψη (*κλαίνε, Δεν μπορώ, δεν αντέχω, θάβει, κουραστούν, θέλω*), η χρήση πολλαπλών επιθέτων (*Τρομαγμένα, ματωμένα, ανυπεράσπιστα, άσπρα, δυνατές, καταγιστικά, μικρή (2), ανίσχυρη, βαθιά, ανατριχιαστικά, πνιγμένα, απελπιστική, μικρή, βαριά, αμέτρητοι, όμορφοι, ήσυχα, ταραγμένες, παράλογο*) και επιρρημάτων (*εκεί έξω, τώρα, δυνατά, μπροστά, πριν, μέχρι, τότε, όμως, τόσο, τώρα*). Αξιολογικό στοιχείο αποτελεί και η χρήση επαναλήψεων (*Συνηθίσουμε-συνηθίσαμε, πεθαίνουν(3)-πέθαιναν(2)-πεθάνω*).

Ως προς την ανάλυση της αφηγηματικής δομής του άρθρου -πλην της αξιολόγησης-, παρατηρούνται δύο πράξεις επιπλοκής σε δυο παράλληλες αφηγήσεις. Η πρώτη αφήγηση αφορά την προσωπική εμπειρία της αρθρογράφου από το σβήσιμο της τηλεόρασης ως την αποστολή του παρόντος άρθρου στην ΕΦΣΥΝ, με πράξη επιπλοκής το σβήσιμο της τηλεόρασης. Εδώ δεν παρατηρείται το στοιχείο του προσανατολισμού ούτε της επίλυσης –ως επίλυση υπονοείται η συγγραφή και αποστολή παρόντος άρθρου αλλά δεν αποτυπώνεται στο άρθρο. Η δεύτερη αφήγηση είναι περιγραφική της κατάστασης του υποσιτισμού των παιδιών στη Γούτα της Συρίας, με πράξεις επιπλοκής το συμβάν της προετοιμασίας σχεδίων εκκευρίας από το Συμβούλιο Ασφαλείας τα τελευταία εικοσιτετράωρα, όπως και τον λόγο γυναίκας στις τηλεοπτικές κάμερες (*«καλύτερα να πεθάνω τώρα, γιατί να περιμένω να με βομβαρδίσουν;»*).

Προτάσεις που λειτουργούν ως επιμύθια βρίσκονται σε όλη την έκταση του κειμένου (*«Στην πραγματικότητα τα παιδιά στη Γούτα και οι δικοί τους άνθρωποι πέθαιναν πολύ πριν φτάσουν στους δέκτες μας ως θύματα των βομβαρδισμών», «Μπροστά στα μάτια μας σκοτώνεται η αθωότητα του κόσμου»*).

Το επόμενο άρθρο για το προσφυγικό ζήτημα παρουσιάζει ομοιότητες με το παραπάνω ως προς την αφηγηματική δομή. Δημοσιευμένο στις 10 Απριλίου, με τον τίτλο *Διαβατήριες τελετές*³, θίγει το θέμα της ψυχολογίας των παιδιών προσφύγων που μένουν στην Αθήνα κατά την περίοδο των γιορτών του Πάσχα. Δύο παράλληλες αφηγήσεις συνυπάρχουν και εδώ, η μία αφορά μια ιστορία της αρθρογράφου από βιώματα γιορτών της δικής της παιδικής ηλικίας και η δεύτερη παροντικά βιώματα παιδιών προσφύγων

---

³<https://www.efsyn.gr/arthro/diavatiries-teletes> (βλ. Παράρτημα άρθρο 13)

στην άδεια Αθήνα τις γιορτές⁴. Ως πράξεις επιπλοκής λειτουργούν στην πρώτη αφήγηση παρελθοντικά συμβάντα με πρωταγωνίστρια την κειμενογράφο (*κάναμε ένα ταξίδι, με υποδεχόταν, μ' έπαιρνε από το χέρι και πηγαίναμε στην εκκλησία, κάθε τόσο τον ρωτούσα [..]*), ενώ στη δεύτερη παροντικά βιώματα με πρωταγωνιστές παιδιά προσφύγων (*ακούστηκαν να φωνάζουν και να κλαίνε, βρήκαν χώρο να τρέξουν, να πέσουν και να χτυπήσουν, ευχαριστιούνται τσιρίδα αυτές τις μέρες ανεμπόδιστα*) με παρούσα την κειμενογράφο και σε αυτή την ιστορία (*ανοίγουμε παράθυρα*). Προσανατολισμός εντοπίζεται και στις δυο αφηγήσεις. Συγκεκριμένα, στις φράσεις: «*Υπήρχε ο παππούς στο Αγρίνιο, κάναμε ένα ταξίδι κάθε άνοιξη, στις διακοπές του Πάσχα*» και «*Άδειασε η Αθήνα τις τελευταίες μέρες*». Ως επιμύθιο λειτουργεί η τελευταία πρόταση του άρθρου (*Ειρωνεία, να μένουν εδώ τα διαβατάρικα, όταν λείπουν όλα τ' άλλα*)⁵, ενώ σαν περίληψη λειτουργεί ο τίτλος του άρθρου «*Διαβατήριες τελετές*⁶».

Όσον αφορά στο στοιχείο της αξιολόγησης, υπάρχει διάχυτο σε όλο το άρθρο, εντοπίζεται σε ρήματα που δηλώνουν συναισθήματα και σκέψεις (*τα παιδεύει, αναστατώνει, μου άρεσε, τον αγαπούσα, το ένιωθε*), στα πολλαπλά επίθετα (*ακαταμάχητη, φυλακισμένη, φτωχά, άγριες, ανύπαρκτος, ατέλειωτες, ακατανόητα, δέουσες, υπερβολική, μεγάλη, στρυμωγμένα, ανεμπόδιστα, βαθιάς, διαβατήριες, ασφυκτικό*) και επιρρήματα (*απολύτως, ανεμπόδιστα, τόσο, ακόμα (2), πολύ, ίσως, τουλάχιστον*). Ο μεταφορικός λόγος αποτελεί και σε αυτή την αφήγηση αξιολογικό στοιχείο (*Θα τα παιδεύει η άνοιξη, φυλακισμένη καθώς υπήρξα κι εγώ στα παιδικά μου χρόνια, με άγριες διαθέσεις για τον εκκλησιασμό μου, η ίδια τους η ζωή είναι διαβατήρια*).

Χαρακτηριστικά της λογοτεχνικής δημοσιογραφίας που συναντώνται στο κείμενο είναι τα εξής: το αφηγηματικό ξεκίνημα που να εισάγει τους πρωταγωνιστές της ιστορίας (τα παιδιά προσφύγων) μέσα από τη χρήση συμβολικών λεπτομερειών γύρω από αυτούς (status details) [*πού να βολευτούν, τι να κάνουν σε φτωχά διαμερίσματα, ίσως στρυμωγμένα σε ένα δωμάτιο με όλη την οικογένεια, μ' αυτή την ακαταμάχητη επιθυμία για*

---

⁴ Η διακοπή της δεύτερης αφήγησης από την αναδρομή της κειμενογράφου σε προσωπικά βιώματα και σκέψεις αποτελεί παρέκβαση (digression) - στοιχείο λογοτεχνικής δημοσιογραφίας. Η παρέκβαση χρησιμοποιείται ξανά στην αφήγηση, για παράθεση προσωπικού σχολίου συνειρμικής χροιάς (*πράγμα που επαναλαμβάνεται ακόμα σε μεγάλη κλίμακα, ίσως υπερβολική*).

⁵ Εντοπίζεται το λογοτεχνικό στοιχείο της αντίθεσης.

⁶ Η λέξη «τελετή» που επαναλαμβάνεται στο κείμενο και στον τίτλο, χρησιμοποιείται τόσο κυριολεκτικά, όσο και μεταφορικά (*τελετές διαβατήριες*) για να υποδηλώσει την αβεβαιότητα στο μέλλον των παιδιών προσφύγων, ενώ χρησιμοποιείται ο νεολογισμός *διαβατάρικα*, για να τα χαρακτηρίσει.

κίνηση που τα αναστατώνει καθημερινά;], η εμφανής παρουσία του αφηγητή και στις δύο ιστορίες, το αυτοβιογραφικό ύφος και η έκφραση προσωπικών σκέψεων με χρήση ρητορικών ερωτήσεων (πού να βολευτούν, τι να κάνουν σε φτωχά διαμερίσματα [...], για πού άραγε διαβαίνουν, και τι θα μπορούν να γιορτάζουν εις ανάμνηση σε μερικές δεκαετίες;). Επιπλέον, η χρήση α' πληθυντικού επιλέγεται όταν η αφηγήτρια εντάσσει τον εαυτό της σε μια ομάδα ανθρώπων ταυτιζόμενη μαζί τους, για να εντείνει το αίσθημα της συλλογικότητας, της γειτονιάς (*Καθώς ανοίγουμε παράθυρα*), ενώ η χρήση β' ενικού επιλέγεται για αμεσότητα στον αναγνώστη, του οποίου ο τρόπος ζωής και οι αναμνήσεις ίσως μπορούν να ταυτιστούν με τις δικές της (*το ένιωθες πως η πόλη ήταν μικρή, πιο πολύ στα μέτρα σου, μπορούσες σαν παιδί να κυκλοφορήσεις*).

Διαφορετική αφηγηματική δομή παρουσιάζει το άρθρο με τίτλο «*Ο Προμηθέας πεθαίνει στη Συρία*»⁷, δημοσιευμένο στις 16 Απριλίου, όπου η εμπόλεμη κατάσταση παραλληλίζεται με τον μύθο του Προμηθέα Δεσμώτη⁸, καταλήγοντας σε μια ταύτιση της κραυγής του Προμηθέα με την «κραυγή» της Συρίας. Βασισμένη στο πολιτικό νόημα του μύθου -την αμφισβήτηση της εξουσίας-, η αρθρογράφος αναφέρεται το προσφυγικό ζήτημα παραθέτοντας τις εξής αφηγήσεις: το μεταφρασμένο στα νέα ελληνικά απόσπασμα των τελευταίων στίχων του Προμηθέα Δεσμώτη του Αισχύλου, την ερμηνεία του από τον μεταφραστή Νίκο Μπλάνα, μια ερμηνεία του Καρλ Μαρξ αλλά και την ερμηνεία της ίδιας για την παρούσα κατάσταση. Μοναδική πράξη επιλοκής αποτελεί ο μυθοπλαστικός διάλογος ανάμεσα στον Ερμή και τον Δία, ενώ προσανατολισμό αποτελεί η αναφορά στην πηγή του αποσπάσματος (*Αυτοί είναι οι τελευταίοι στίχοι του Προμηθέα Δεσμώτη του Αισχύλου*). Ως επιμύθιο λειτουργεί η τελευταία πρόταση: «*Μια σύγχρονη αρχαία τραγωδία εκτυλίσσεται στα μάτια μας κι εμείς, ανήμποροι, παρακολουθούμε τις σκηνές ενός πολέμου, ψιθυρίζοντας τα τελευταία λόγια του Προμηθέα: Βία και τρόμος, κι αδικία η Εξουσία*». Αναπόσπαστο αφηγηματικό μέρος της αφήγησης αποτελεί η εικόνα, το σκίτσο του Λατούφ, καθώς παρεμβάλλεται της ροής του κειμένου, κι αν απουσίαζε, θα υπήρχε κενό ανάμεσα στις προτάσεις: «*Μόνος του στο σκυθικό βουνό διακόπτει τη μακρά σιωπή του, υψώνοντας μια σπαρακτική κραυγή*», «*Μόνη της η πληγωμένη γη της*

⁷<http://www.efsyn.gr/arthro/o-promitheas-pethainei-sti-syria> (βλ. παράρτημα άρθρο 25)

⁸Στην τραγωδία «Προμηθεύς Δεσμώτης» ο Αισχύλος πραγματεύεται την ηρωική αντίσταση του αλυσοδομένου στον Καύκασο Προμηθέα να υποκύψει στο θέλημα του Δία.

Συρίας σε ένα σκίτσο του Λατούφ σπαράζει ματωμένη από τα σαγόνια των μεγάλων υπερδυνάμεων, ανίκανη να υπερασπιστεί τον εαυτό της».

Η μεταφορά εντοπίζεται ως αξιολογικό στοιχείο και σε αυτή την αφήγηση («ο ουρανός σχίζεται στα δυο από πυραύλους και μαχητικά αεροσκάφη», «σαγόνια των μεγάλων υπερδυνάμεων»), όπως και άλλα λογοτεχνικά στοιχεία: τα πολλαπλά επίθετα (*Αυθαίρετη, μπλεγμένες, απέραντο, υπεύθυνες, Νεαρός βαθιά, σκοτεινά, πύρινη, εμφύλια, πάνσεπτη, φωτεινό, ελεύθερη, ρεαλιστής, συνεχή, μεγαλύτερους, υπεύθυνους, ουράνιο, γήινο, μεγαλύτερη, συμμαχικών, μαχητικά, τραγικού, ταπεινωτικό, κοινών, μακρά, παραρακτική, πληγωμένη, ματωμένη, μεγάλων, ανίκανη, σύγχρονη, ανήμποροι, εμφύλια, συστατική*) και ρήματα που δηλώνουν συναισθήματα ή σκέψεις (*Προειδοποίησα, καταριέστε, αιφνιδίασε, Ξέρετε, Πονούν, τρελαίνει, πίστεψε, Υπομένει, σπαράζει*). Η χρήση α' πληθυντικού⁹ επιλέγεται και εδώ για την ταύτιση της αρθρογράφου με τους αναγνώστες (*εμείς, ανήμποροι, παρακολουθούμε τις σκηνές ενός πολέμου, ψιθυρίζοντας τα τελευταία λόγια του Προμηθέα: Βία και τρόμος, κι αδικία η Εξουσία...*). Ένα επιπλέον λογοτεχνικό τέχνασμα είναι η κυκλική πορεία της φράσης «*Βία και τρόμος, κι αδικία η Εξουσία*», αφού χρησιμοποιείται στα λόγια του μύθου με τον οποίο εισάγεται η αφήγηση, και χρησιμοποιείται και με τη μορφή επιμυθίου ως καταληκτική πρόταση του άρθρου.

Μια αφήγηση σχετικά με ένα πιο συγκεκριμένο γεγονός στα πλαίσια της προσφυγικής κρίσης, αναφέρεται στο άρθρο με τίτλο «*Γιατί τα σπάσαμε τ' αγάλματά των...*», όπου θίγεται το συμβάν του βανδαλισμού μνημείων στην πόλη Αφρίν από Σύριους και Τούρκους στρατιώτες στις 18 Μαρτίου, τρεις μέρες πριν από τη δημοσίευση του άρθρου. Επιλέγεται εκκίνηση του άρθρου με απόσπασμα από το ομότιτλο ποίημα του Καβάφη («*Γιατί τα σπάσαμε τ' αγάλματά των. Γιατί τους διώξαμεν απ' τους ναούς των, Διόλου δεν πέθαναν γι' αυτό οι θεοί...*»), επιλογή χαρακτηριστική της «νέας» δημοσιογραφίας, ενώ για την εκκίνηση της αφήγησης επιλέγεται αφηγηματικό ξεκίνημα σε α' ενικό (*Ξαναβλέπω σπασμένα αγάλματα*), που προϋποθέτει τον αναγνώστη ότι πρόκειται για την καταγραφή του συμβάντος από την σκοπιά του κειμενογράφου. Τέλος, η έκφραση προσωπικών σκέψεων πραγματοποιείται με τη μορφή πολλαπλών ρητορικών ερωτήσεων («*να είναι άραγε από τα πρόσφατα γεγονότα, από αυτόν ή από άλλον πόλεμο, ποιος ξέρει*

⁹ Μια πρόσθετη ερμηνεία της χρήσης πληθυντικού είναι ότι εντείνει την αντίθεση ανάμεσα στην μικρή χώρα που κραυγάζει για βοήθεια και στον υπεράριθμο πληθυσμό μιας χώρας που αντιδρά ψιθυρίζοντας

αλήθεια;», «Πού βρίσκονται όλοι αυτοί που βραβεύτηκαν με βραβεία ειρήνης, που πρωτοστάτησαν σε ελληνοκουρδικές, ελληνοτουρκικές και άλλες φιλίες; Πώς θα μπορέσει να αναχαιτιστεί αυτό το νέο κύμα της βίας ανάμεσα σε ανθρώπους και λαούς;»). Η αφήγηση στο παρόν άρθρο δεν είναι περιγραφική του συμβάντος, αλλά ένα λογοτεχνικό αποτύπωμα του αρθρογράφου για το συμβάν (*Σώματα και αγάλματα μοιράζονται την οργή και τη βία των εισβολέων*).

Η αφηγηματική δομή διαφοροποιείται από τις δομές των παραπάνω άρθρων, καθώς εδώ η συμμετοχή του αρθρογράφου στην ιστορία απουσιάζει. Η δομή είναι ελλιπής, καθώς δεν εντοπίζεται ξεκάθαρα κάποια πράξη επιπλοκής, ενώ εντοπίζονται δυο αφηγηματικές προτάσεις, όπου αναφέρεται το αναλυόμενο συμβάν: «Και τώρα στο Αφρίν από τους Τούρκους και τους αντιπολιτευόμενους Σύριους (;) συμμάχους τους. Ο Κάβα ο σιδηρουργός, ο ήρωας των Κούρδων, είναι αυτή τη φορά ο στόχος των εισβολέων».

Περνώντας στο επόμενο ζήτημα που απασχολεί τη στήλη, στο άρθρο της Άννας Δαμιανίδη με τίτλο *Πολύ μαύρη η Δευτέρα*¹⁰, δημοσιευμένο στις 16 Ιανουαρίου, θίγεται η απεργία των Μέσων Μεταφοράς την Δευτέρα 15 Ιανουαρίου¹¹, όπως και το Μακεδονικό ζήτημα¹². Μια σύντομη καταγραφή των στοιχείων λογοτεχνικής δημοσιογραφίας είναι σημαντική, καθώς είναι ένα από τα άρθρα που παρουσιάζουν χαρακτηριστικούς «νέους» δημοσιογραφικούς τρόπους¹³: το αφηγηματικό ξεκίνημα που εξάπτει διανοητικά τον αναγνώστη, δημιουργώντας το ερώτημα: σε ποια αναφέρεται; (*Αυτή ήταν και πάει, πέρασε.*), η ημερολογιακή γραφή (*Έχουν τελειώσει οι γιορτές, αργούν οι επόμενες, έχει αρχίσει ο χειμώνας, αργεί η αλλαγή της ώρας, οι οικογένειες που είχαν μαζευτεί για τα Χριστούγεννα σκορπίζουν πάλι, κουράστηκε το ανοσοποιητικό, οι φίλοι δεν τηλεφωνούν επαρκώς [...]), το αυτοβιογραφικό ύφος και η έκφραση προσωπικών σκέψεων (*Γιατί άλλο να τρέχεις να προλάβεις ένα μετρό, ένα λεωφορείο που ξέρεις ότι θα περάσει, έστω και στρυμωγμένος, έστω και καθυστερημένος, είσαι μέσα στη ρουτίνα, το μυαλό σου**

¹⁰ <https://www.efsyn.gr/arthro/poly-mayri-i-deytera> (βλ. Παράρτημα ,άρθρο 1)

¹¹ Η Δευτέρα 15 Ιανουαρίου είναι η ημέρα ψήφισης στη Βουλή των προαπαιτούμενων για την τρίτη αξιολόγηση.

¹² Το άρθρο δημοσιεύεται λίγες μέρες πριν από τα συλλαλητήρια με βασικό αίτημα των διαδηλωτών τη μη αποδοχή του όρου «Μακεδονία» στην ονομασία της ΠΓΔΜΗ. Στις 21 Ιανουαρίου πραγματοποιήθηκε συλλαλητήριο στην Θεσσαλονίκη και στις 4 Φεβρουαρίου στην Αθήνα.

¹³ Άρθρο της ίδιας αρθρογράφου για το Μακεδονικό ζήτημα που έχει δημοσιευτεί κάποιες εβδομάδες πριν δεν περιέχει λογοτεχνικά αφηγηματικά στοιχεία, ούτε τόσο έντονο το στοιχείο της αξιολόγησης <http://www.efsyn.gr/arthro/gia-ena-onoma-makry>.

τρέχει αμέσως αλλού και πού αλλού θα τρέξει μέρα που 'ναι, παρά στη μελαγχολία; Οπότε κανονικά η *Blue Monday*, η μελαγχολική Δευτέρα, δεν πιάνει σε τούτα 'δω τα μάρμαρα, στον χαρούμενο και κάπως υστερικό Νότο. 'Η δεν θα έπρεπε να πιάνει, τέλος πάντων), οι συλλογισμοί στοχαστικής υφής, μέσα από ρητορικές ερωτήσεις (*Δεν είχε αρχίσει η μέρα να μεγαλώνει; Τι έπαθε και πάλι μίκρυνε;*) και μέσα από χρήση λεπτής ειρωνείας («*Οι φίλοι, αυτός ο νέος θεσμός, η ανακάλυψη του αιώνα*», «*τα πάντα όλα λύνονται σε τρεις ημέρες κατά τας Γραφάς*», «*τότε που ήμασταν υπερδύναμη των Βαλκανίων, μήπως τίποτε δεν άλλαξε, να καταθέσουμε ξανά απόψεις για το όνομα των άλλων, σαν να μην πέρασε μια μέρα, τους κρατούσαμε στο χέρι, αχ!*»)¹⁴. Τέλος, η χρήση α' πληθυντικού και η χρήση β' ενικού με υπονόηση α' πληθυντικού στοχεύει και σε αυτή την αφήγηση σε μια ταύτιση με τον αναγνώστη (*τρέχεις να προλάβεις ένα μετρό, είσαι μέσα στη ρουτίνα, το μυαλό σου τρέχει αμέσως αλλού, πρέπει να παλέψεις*).

Η χρήση του σχήματος λόγου της προσωποποίησης (*«την καταθλιπτική Δευτέρα την έχουν αφήσει λυτή να βασανίζει τους μοναχικούς»*, «*κουράστηκε το ανοσοποιητικό*», «*Το στολισμένο έλατο δεν έμεινε άθικτο για να μη μελαγχολήσουμε;*») και της μεταφοράς (*την καταθλιπτική Δευτέρα την έχουν αφήσει λυτή να βασανίζει τους μοναχικούς και τους συνεσταλμένους... για κάθε μέτρο που κατακτάς στην άσφαλτο*)¹⁵ αποτελούν σημαντικά στοιχεία αξιολόγησης στην αφήγηση, όπως και τα πολυάριθμα επίθετα (*καταθλιπτικότερη, μοναχικούς και τους συνεσταλμένους, στρυμωγμένος, καθυστερημένος, υπαρξιακές και μαύρες, χαρούμενο και κάπως υστερικό Νότο, ευχάριστη, ένδοξο*) και οι δείκτες λόγου «*ουφ* και «*αχ*».

Η υποκειμενικότητα της αφήγησης εντείνεται με το στοιχείο της αντίθεσης: η περασμένη κατάσταση σιγουριάς στο ζήτημα της ονομασίας τοποθετείται από την αρθρογράφο σε αντίθεση με την τωρινή αβεβαιότητα, η κοινωνικοποίηση των ανθρώπων στις γιορτές σε αντίθεση με την μοναξιά της καθημερινότητας, η νοητική εγρήγορση σε καταστάσεις έκτακτες, όπως η απεργία, σε αντίθεση με την νοητική αδράνεια της ρουτίνας, και, τέλος, η αδράνεια της ρουτίνας σε αντίθεση με τις συγκλονιστικές

---

¹⁴ Η ειρωνεία υποδηλώνεται κυρίως όταν γίνεται λόγος στο παρελθόν της Ελλάδας, ιδίως στο Μακεδονικό ζήτημα, όπου υπονοείται ότι την εθνική συνείδηση αλλά και την διάθεσή του Έλληνα έτρεφε το δικαίωμά του να αποφασίζει για το «όνομα των άλλων» - δηλαδή των λαών που διεκδικούν το όνομα της Μακεδονίας.

¹⁵ Κάποιες μεταφορές να λειτουργούν ταυτόχρονα σε στοιχεία λεπτής ειρωνείας (*το «Μακεδονικό»*, όμως, που αναβιώνει ως ευχάριστη φαγούρα από το ένδοξο παρελθόν, τους κρατούσαμε στο χέρι, αχ!).

πολιτικές ανακατατάξεις που αλλάζουν τη ζωή του πολίτη - στην αφήγηση αποτυπώνονται ονομαστικά και απλουστευτικά (*Και να υπάρχουν γύρω μας τόσοι αντιπερισπασμοί, ολόκληρο πολυνομοσχέδιο με χιλιάδες σελίδες, να μεταδίδεται από τα ΜΜΕ η συζήτηση στη Βουλή, τα πάντα όλα λύνονται σε τρεις ημέρες κατά τις Γραφές, απεργία στα άλλα ΜΜ, τα ΜΜΜ, να αποκτήσει η διαδρομή στην πόλη ενδιαφέρον, ζωντάνια*). Τέλος, επανάληψη χρησιμοποιείται κυρίως για λέξεις που αποτυπώνουν το συναίσθημα που επικρατεί (*Καταθλιπτικότερη-καταθλιπτική, Μελαγχολία-μελαγχολική-μελαγχολία, μαύρη-μαυρίλα*)¹⁶.

Το συναίσθημα της μελαγχολίας μοιάζει ακριβώς να είναι το κύριο ζήτημα της παρούσας αφήγησης, ενώ όλες οι υπόλοιπες προτάσεις λειτουργούν επεξηγηματικά, μιας και κάποιες από αυτές αφορούν το συμβάν της απεργίας και κάποιες το ζήτημα ονομασίας της γειτονικής χώρας. Εξετάζοντας την αφηγηματική δομή του άρθρου, αξιοσημείωτο είναι πως δεν συναντάται πράξη επιπλοκής ούτε στις προτάσεις που θίγουν το συμβάν της απεργίας (*Ενώ με την απεργία πρέπει να παλέψεις για κάθε μέτρο που κατακτάς στην ασφαλτο ως οδηγός ή επιβάτης ταξί ή πεζοπόρος, δεν περισσεύει χρόνος για σκέψεις υπαρξιακές και μαύρες*), ούτε στις προτάσεις που θίγουν το μακεδονικό (*Ακόμα και το «Μακεδονικό», όμως, που αναβιώνει ως ευχάριστη φαγούρα με αναμνήσεις από το ένδοξο παρελθόν [...] ακόμα κι αυτό δεν καταφέρνει να μας ανεβάσει όπως κάποτε*). Το στοιχείο του προσανατολισμού εντοπίζεται στην πρώτη πρόταση (*Αυτή ήταν και πάει, πέρασε. Η διεθνώς αναγνωρισμένη ως καταθλιπτικότερη μέρα της χρονιάς, η χθεσινή Δευτέρα*), το στοιχείο της περίληψης στον τίτλο (*Πολύ μαύρη η Δευτέρα*), αφού συνοψίζεται το κυρίως νόημα του κειμένου μέσα από μια μεταφορική χρήση της λέξης «μαύρη», ενώ ενδιαφέρον παρουσιάζει η παρουσία του αφηγηματικού στοιχείου της επίλυσης σε μία ιστορία χωρίς πράξεις επιπλοκής (*Ουφ! πέρασε πια, ευτυχώς*). Το επιμύθιο εντοπίζεται σε συμπερασματικές προτάσεις με βαθύτερο ελεύθερο νόημα (*Οπότε κανονικά η Blue Monday, η μελαγχολική Δευτέρα, δεν πιάνει σε τούτα 'δω τα μάρμαρα, στον χαρούμενο και κάπως υστερικό Νότο*).

Παρόμοια αφηγηματική δομή παρουσιάζει το άρθρο της ίδιας αρθρογράφου με τίτλο «*Βίος ανεόρταστος*»¹⁷ που δημοσιεύεται πέντε μέρες μετά, στις 30 Ιανουαρίου, και

---

17 <http://www.efsyn.gr/arthro/vios-aneortastos> (βλ. Παράρτημα, άρθρο 3)

αποτυπώνει με κριτική ματιά μια είδηση της επικαιρότητας - το επικείμενο συμβάν της κινητοποίησης αγροτών για την αύξηση της φορολογίας και τις νέες ασφαλιστικές εισφορές-, ενώ το συμβάν του συλλαλητηρίου αποτυπώνεται σε μια πράξη που συμβάλει στην διακοπή της ρουτίνας των κατοίκων της πόλης (*Να κουνηθεί λίγο ο κόσμος ρε παιδιά, να ξεμουδιάσει ηρωικά, οπότε μετά το σουζέ της αντισκοπιανής συγκέντρωσης στη Θεσσαλονίκη, θα γίνει και στην Αθήνα παρόμοια, στην καρδιά των Απόκρεω*). Η μεταφορά που επικρατεί στην παρούσα αφήγηση σχετίζεται με το διονυσιακό στοιχείο του καρναβαλιού, καθώς οι συγκεντρώσεις και τα συλλαλητήρια για διεκδίκηση δικαιωμάτων παρομοιάζονται με διονυσιακές γιορτές (*διονυσιακό κλίμα των συγκεντρώσεων, Πανάρχαιες, αταβιστικές ηδονές*).

Το τρίτο άρθρο που θίγει το Μακεδονικό ζήτημα δημοσιεύεται 3 μέρες μετά από το συλλαλητήριο στη Θεσσαλονίκη, στις 24 Ιανουαρίου, με τίτλο *Ο φούρνος*¹⁸. Εδώ η αφηγηματική δομή διαφοροποιείται από εκείνη των δύο προηγούμενων άρθρων, ενώ παρουσιάζει ομοιότητες με τα άρθρα που αναλύθηκαν παραπάνω (άρθρο 10, «Διαβατήριες Τελετές» και άρθρο 13 «Δεν πεθαίνουν τα παιδιά»). Αποτυπώνονται ξανά δύο παράλληλες ιστορίες, εκ των οποίων η μια αποτελεί προσωπικό βίωμα της αρθρογράφου, και η άλλη μια είδηση/συμβάν της επικαιρότητας · και τα δύο συμβάντα εμπνέουν το άρθρο και πλαισιώνονται με προσωπικές σκέψεις, συναισθήματα και επιμύθια. Πράξεις επιπλοκής στη βιοματική αφήγηση αποτελεί ο λόγος της γυναίκας στην αρθρογράφο (Η φουρνάρισσα ήταν απόλυτη: *«Αν αυτοί που πήγαν στο συλλαλητήριο στην Θεσσαλονίκη ήταν φασίστες, τότε να ετοιμάσω το φούρνο να μπω πριν με χώσουν εκείνοι. Να μην πάω τουλάχιστον από τα χέρια τους. Όμως όχι. Δε χαρίζω σ' αυτούς τον κόσμο που είδα δίπλα στην παραλία. Δεν ξέρω τι ήταν. Όμως ήταν κάτι άλλο»*) και η αντίδραση της ίδιας (*Πήρα αμήχανη το ψωμί που μου έτεινε*), ενώ δεύτερη πράξη επιπλοκής αποτελεί το συμβάν του συλλαλητηρίου (*Πενήντα ή διακόσιες πενήντα ή όσες χιλιάδες ανθρώπων στην παραλία της Θεσσαλονίκης*). Ο προσανατολισμός και στις δύο περιπτώσεις αφορά τον τόπο και όχι τον χρόνο – ο οποίος παραλείπεται και υπονοείται από τα συμφραζόμενα. Οι υπόλοιπες προτάσεις που καλύπτουν την έκταση του άρθρου αποτελούν επιμύθια (*«Οι πολιτικοί είναι αυτοί που πρέπει να προσπαθήσουν όχι να λερώσουν ή να καπηλευτούν αυτό που έγινε, αλλά να αξιοποιήσουν το μήνυμά του με θάρρος, ευθύνη και σοβαρότητα»*, *«Στο μεταξύ είναι*

18 <http://www.efsyn.gr/arthro/o-foyrnos> (βλ. Παράρτημα άρθρο 2)

καλύτερα να πούμε όχι στις όποιες προσπάθειες διχασμού, αφαιρώντας από το λεξιλόγιό μας κάθε ανεγκέφαλη χρήση των όρων προδότες, φασίστες ή άλλων παρόμοιων»).

Ομοιότητες με το παραπάνω άρθρο ως προς την αφηγηματική δομή έχει άρθρο της Άννας Δαμιανίδη που θίγει το συμβάν της πορείας στο κέντρο της Αθήνας με αίτημα ελεύθερες μετακινήσεις¹⁹, μέσα από προσωπικό της βίωμα. Εδώ πράξη επιπλοκής αποτελεί η δράση της αρθρογράφου, (*Κατεβαίνω στο μετρό [...] Μια νεαρή με μπροκάρ σορτσάκι πάνω από διχτυωτό καλσόν κάνει να μου δώσει φυλλάδιο, γυρίζω εχθρικά από την άλλη πλευρά [...] μουρμουρίζω φουρκισμένη*) ενώ είναι παρόντα όλα τα υπόλοιπα στοιχεία της αφηγηματικής δομής: ο προσανατολισμός αποτυπώνεται στην πρώτη πρόταση του άρθρου (*Μια μέρα ρουτίνας. Η Πανεπιστημίου είναι κλειστή από το Σύνταγμα*), η περίληψη αποτυπώνεται στον τίτλο του άρθρου (*Μετακινηθείτε λίγο*), ενώ συναντάται και το στοιχείο της επίλυσης (*Τελικά γύρισα με τα πόδια [..]*). Η αξιολόγηση εντοπίζεται σε μεταφορές (*πεζοδρομείται από την Αστυνομία, ξεχειλωμένοι από αποδοχή κάθε είδους ταλαιπωρίας*), αλλά και σε επίθετα που χρησιμοποιούνται κυρίως για να αποτυπώσουν εικόνες σκιαγραφώντας το προφίλ των ατόμων της ιστορίας της εντείνοντας την αντίθεση ανάμεσα στη μια πλευρά (*κουρασμένοι, ανέκφραστοι, ξεχειλωμένοι, ταλαιπώρους*) και στην άλλη (*ωραίων, νεαρών, γαλουχημένα στην αγγλική κουλτούρα, καλοζωισμένα, αστραφτερά νιάτα*).

Περνώντας στις αφηγήσεις για την οικονομική κρίση, πλήρη αφηγηματική δομή παρουσιάζει και το άρθρο με τίτλο «*Με επιστροφή;*»²⁰ που αποτυπώνει μια οπτική γωνία της αρθρογράφου για την οικονομική κρίση μέσα από ένα προσωπικό της βίωμα. Εδώ πράξη επιπλοκής αποτελεί ο διάλογος της αφηγήτριας με την πωλήτρια εισιτηρίων για τις διακοπές της («*Με επιστροφή;*», *ρωτάει χωρίς να με κοιτάει [..] Δεν απαντώ [..] Αναγκάζεται να σηκώσει το κεφάλι της και να με κοιτάξει ερωτηματικά [..]μουρμουρίζει με το ένα φρύδι σηκωμένο. «Λοιπόν, να βγάλω το εισιτήριό σας με επιστροφή;». «Θα ξαναπεράσω» της λέω*). Εντοπίζεται επίλυση της ιστορίας («*Ναι, με επιστροφή*», *θα απαντήσω «αρπάζοντας» την οικονομική προσφορά*), ενώ δε λείπει το επιμύθιο (*Ας ακυρώνονται οι προκαθορισμένες επιστροφές μας. Το θέμα είναι να μη χάσουμε την όρεξη για ταξίδια και πάντα θα βρίσκουμε «τ' άσπρα χαλικάκια εκείνου του μικρούλη, του*

19 <https://www.efsyn.gr/arthro/metakinitheite-ligo> (βλ. παράρτημα, άρθρο 21)

20 <http://www.efsyn.gr/arthro/me-epistrotifi> (βλ. παράρτημα, άρθρο 5)

κοντορεβιθούλη» που θα μας δείχνουν τον δρόμο της επιστροφής, έστω κι αν γίνει με οτοστόπ!) και η αξιολόγηση (πλανιέται πάνω από το κεφάλι μου, κάτι κλέβει από την ελευθερία μας, έκλεψε την ελευθερία μας, θέτει στην τροχιά των τελούμενων από μας πράξεων, «αρπάζοντας» την οικονομική προσφορά, βρίσκουμε «τ' άσπρα χαλικάκια εκείνου του μικρούλη, του κοντορεβιθούλη»).

Ενδιαφέρον ως προς τη δομή παρουσιάζουν δύο άρθρα που θίγουν την οικονομική και ανθρωπιστική κρίση μέσα από δύο μυθοπλαστικές αφηγήσεις-αλληγορίες. Το πρώτο άρθρο με τίτλο «Η δόση»²¹ της Πέπης Ρηγοπούλου καταπιάνεται με το ζήτημα του χρήματος και την κατάσταση εξάρτησης από αυτό, στην οποία μας φέρνει η οικονομική κρίση. Όλη η αφήγηση αποτελεί μια μεταφορά, τοποθετώντας την Ελλάδα και τους πολίτες της στη θέση του εξαρτημένου από το χρήμα άλλων (*Από τη δική μας δόση περιμένουν κι αυτοί τη δόση τους. Τη δόση τους από τη δόση μας*). Η αφήγηση θίγει την υπόθεση Novartis χαρακτηρίζοντας έμμεσα τους εμπλεκόμενους ως ειδήμονες στη διαχείριση του «ζεστού» χρήματος (*Δεν έχει διευκρινιστεί επίσης ότι το χρήμα είναι χρήμα, και μάλιστα πολύχρωμο, σαν αυτό για το οποίο ακούγεται να μιλούν κάποιοι μάρτυρες της Novartis*), ενώ στη συνέχεια σχολιάζει το συμβάν της επίσκεψης του Επίτροπου Οικονομικών Πιερ Μοσκοβισί την Πέμπτη 8 Φεβρουαρίου 2018 στο προεδρικό μέγαρο (*Ένας από τους «καλούς» -ήρωες εννοείται- όπως αυτοαποκλήθηκε στην πρόσφατη επίσκεψη του στο προεδρικό μέγαρο, μίλησε και πάλι [...]Μας είπε λοιπόν, με το θάρρος της φιλίας που τον δένει και μας δένει κι εμάς χειροπόδαρα μαζί του, δόση γιοκ (για να θυμόμαστε και το παρελθόν μας, που μπορεί να είναι και το μέλλον μας): Αν δεν συνεχιστούν σε όλη τη χώρα γοργόφτεροι οι πλειστηριασμοί και δεν δοθεί το Ελληνικό μπιρ παρά στους αγοραστές του, να του αλλάξουν τα φώτα. Για το καλό μας πάντα.*).

Στην αφήγηση η περίληψη εντοπίζεται στον τίτλο, όπου η διττή σημασία της λέξης «δόση» συνοψίζει το θέμα και των δυο αφηγήσεων. Προσανατολισμός δεν εντοπίζεται, μα δύο αφηγήσεις με πράξεις επιπλοκής συνυπάρχουν, μια αλληγορική και μια ρεαλιστική, χωρίς να τηρείται διαχωρισμός ή χρονική ακολουθία στο αποτέλεσμα της τελικής αφήγησης. Συναντώνται πολλές προτάσεις που λειτουργούν ως επιμύθια, οι περισσότερες με μια χρήση λεπτής ειρωνείας (*«Ενώ αυτή όχι μόνο παραμένει αλώβητη, αλλά συνεχώς ανθεί», «Ετοιμη για νέες, δικές μας πάντοτε, θυσίες, τις οποίες ονομάζει κομψά*

21 <http://www.efsyn.gr/arthro/i-dosi> (βλ. παράρτημα, άρθρο 8)

μεταρρυθμίσεις»)²². Η πράξη επιπλοκής στην πρώτη αφήγηση αφορά την διαδικασία του «ντιλ» μεταξύ εξαρτημένων και «ναρκέμπορα», όπως αναφέρεται ο δανειστής –δηλαδή οι δανειστές του ελληνικού κράτους (*Τα χέρια μου τρέμουν [...] Και ο ναρκέμπορος το παίζει καθυστέρηση[...] Τρέμουν κι οι δικοί του[...] το εργαστήριο έχει σχεδόν αδειάσει*), ενώ δεύτερη πράξη επιπλοκής είναι επίσκεψη Μοσκοβισί και τα λόγια του, τα οποία δεν παρατίθενται αυτολεξεί, αλλά μέσα από μια υποκειμενική ερμηνεία της αρθρογράφου (*Ένας από τους «καλούς [...] μίλησε και πάλι*).

Η επανάληψη είναι από τα επικρατέστερα αξιολογικά χαρακτηριστικά του κειμένου, εντοπίζεται στις λέξεις «δόση», «χρήμα», «ξέμεινα-ξεμείναμε», «εξάρτησης-εξαρτημένος», όπως και οι δείκτες λόγου «μάλιστα», «καν», «ακόμα και», «σχεδόν», «έστω», «και πάλι», «πλην όμως», «λοιπόν», «γιουκ».

Όσον αφορά στα στοιχεία λογοτεχνικής δημοσιογραφίας στο κείμενο, εντοπίζονται τα εξής: Αφηγηματικό lead σε α' ενικό, με έκφραση προσωπικών σκέψεων σε εξομολογητικό τόνο, με δημιουργία μιας κατάστασης που παραπέμπει στην αρχή μιας μυθοπλαστικής ιστορίας (*Θέλω τη δόση μου. Τα χέρια μου τρέμουν. Η αναπνοή μου.*), η χρήση α' πληθυντικού, όταν η αφηγήτρια εντάσσει τον εαυτό της σε μια ομάδα ανθρώπων ταυτιζόμενη μαζί τους (*Ξεμείναμε και πάλι. Θέλουμε τη δόση μας, Μας είπε λοιπόν, για να θυμόμαστε*), η προφορικότητα μέσω της καθομιλουμένης λαϊκής γλώσσας και χρήσης λεξιλογίου της αργκό (*ναρκέμπορος, ζεστό χρήμα, πήγαιν'-έλα, θα σνιφάρουν οι ίδιοι καν λίγη πρέζα, μας δένει κι εμάς χειροπόδαρα, δόση γιουκ, γοργότεροι, μπιρ παρά, να του αλλάξουν τα φώτα, το ντιλ*), όπως και νεολογισμών (*να δηλώνουν και να ξεδηλώνουν, σε μια «κανονική» χώρα, και όχι ακανόνιστη*), ο μικροπερίοδος λόγος, ο στακάτος ρυθμός και το προσωπικό ύφος γραφής, η παρέκβαση (digression) στην αφήγηση για παράθεση προσωπικού σχολίου συνειρμικής χροιάς (*για να θυμόμαστε και το παρελθόν μας, που μπορεί να είναι και το μέλλον μας*), όπως και οι συλλογισμοί στοχαστικής υφής (*Δεν έχει διευκρινιστεί αν το λεγόμενο ζεστό χρήμα έρχεται και ζαναφεύγει ή παραμένει εκεί που ήταν για να μην υπάρχει το κουραστικό πήγαιν'-έλα που θα στοίχιζε και λεφτά. Δεν έχει διευκρινιστεί επίσης ότι το χρήμα είναι χρήμα, και μάλιστα πολύχρωμο, σαν αυτό για το οποίο ακούγεται να μιλούν κάποιοι μάρτυρες της Novartis ή αν είναι κάτι άλλο σε χαρτί*,

---

²² Θα μπορούσε να ερμηνευτεί και ως ένδειξη ειρωνείας και η επιλογή των εισαγωγικών (*Ένας από τους «καλούς», «κανονική» χώρα*).

τίτλοι ας πούμε. Αν είναι καν χαρτί, αφού οι τίτλοι μπορούν να μεταβιβαστούν άυλα και απλά.). Η παράθεση προσωπικών σχόλιων για τα πρόσωπα της αφήγησης αποτελούν επιπλέον «νέα» δημοσιογραφικά χαρακτηριστικά (*Ένας από τους «καλούς» -ήρωες εννοείται- Για το καλό μας πάντα.*), όπως και η χρήση πρωτότυπων επιθέτων και επιρρημάτων (*πχ. βαριεστημένα, αλώβητη, γοργόφτεροι, κομψά, χειροπόδαρα*), η χρήση των σχημάτων λόγου της μεταφοράς (*χωματερή του χρέους*) και της παρομοίωσης (*ως προϊόντα μιας χρήσης*) που ενισχύουν τη αίσθηση λογοτεχνικότητας του κειμένου.

Το επόμενο άρθρο με τίτλο «*Λόγια Βαρελιού*²³» προσεγγίζει το ζήτημα της κρίσης με μια μυθοπλαστική αφήγηση, όπου δύο συνομιλητές συνωμοτούν για την εξάπλωση της ειρήνης στον κόσμο, μέσω ενός ιού που θα δημιουργήσουν. Η αφήγηση, παρότι κινείται στα πλαίσια του φανταστικού, παρουσιάζει όλα τα δομικά χαρακτηριστικά της θεωρίας του Labon, εκτός του προσανατολισμού, καθώς δεν αναφέρεται ο τόπος και ο χρόνος συνάντησης των δυο πρωταγωνιστών της ιστορίας. Πράξεις επιπλοκής αποτελούν οι δράσεις και αλληλεπιδράσεις των δυο συνομιλητών (*Σηκώθηκαν από το τραπέζι εργασίας [...] Αγκαλιάστηκαν και φιλήθηκαν, έσφιζαν συνωμοτικά τα χέρια και χώρισαν [...] κοιμήθηκαν πολύ ωραία [...] Το πρωί ξύπνησαν με πονοκέφαλο, Μπήκαν στο μπάνιο, λούστηκαν, πλύθηκαν, ντύθηκαν, ήπιαν καφέ και μια ασπιρίνη, κι έφυγαν για τη δουλειά²⁴*).

Η αφήγηση είναι ατελής καθώς η επίλυση απουσιάζει²⁵, ενώ οι τελευταίες τρεις προτάσεις μπορούν να λειτουργήσουν ως επιμύθιο, δεδομένου ότι το νόημα που περνά η αφήγηση στον αναγνώστη είναι ότι οι δυο συνομιλητές εκπροσωπούν τον μέσο πολίτη ή πολιτικό που μένει στο θεωρητικό μέρος της συζήτησης για έξοδο από την κρίση, ενώ στις πράξεις υστερεί (*Στο επόμενο ραντεβού, αποφάσισαν να μην πιούν τόσο. Αυτό που θυμούνταν από την τελευταία βραδιά που συναντήθηκαν ήταν ο πονοκέφαλος και το δύσκολο ξύπνημα το επόμενο πρωί. Για τα λόγια του βαρελιού δεν είπαν κουβέντα*)²⁶.

Επίθετα σε φράσεις όπως «*μαυρισμένες από σολάριουμ και καλοταϊσμένες σάρκες*», εντείνουν το αξιολογικό στοιχείο της αντίθεσης ανάμεσα στις δυο πλευρές της κρίσης. Το

²³ <https://www.efsyn.gr/arthro/logia-toy-varelioy> (βλ. Παράρτημα άρθρο 22)

²⁴ Ολόκληρη η αφήγηση αποτυπώνεται σε γ πληθυντικό, στοιχείο που εντείνει το τη μαζικότητας σε συμπεριφορές των ανθρώπων.

²⁵ Ως επίλυση της ιστορίας μπορεί να θεωρηθεί η «μη πράξη» των πρωταγωνιστών που αποτυπώνεται στην τελευταία πρόταση του άρθρου (*Για τα λόγια του βαρελιού δεν είπαν κουβέντα*).

²⁶ Κυρίαρχο στοιχείο λογοτεχνικής δημοσιογραφίας στο άρθρο αποτελεί η έντονα ανθρώπινη και συναισθηματική διάσταση της ιστορίας, που αποτυπώνει ένα ηθικό όραμα από την πλευρά του αρθρογράφου.

στοιχείο της αντίθεσης εντοπίζεται και στο ζήτημα της θρησκείας (*αν και ικέτες, να αντιμετωπίζονται σαν πλάσματα κατώτερων θεών*). Οι μεταφορές που χρησιμοποιούνται στην αφήγηση σχετίζονται κυρίως με το αντικείμενο συζήτησης των δυο ηρώων της ιστορίας, τον *ιό που θα αλλάξει τον κόσμο (τον ιό της ενσυναίσθησης, βάλαμο για τις πληγές των ανθρώπων)*.

Το θέμα της κρίσης στα υπόλοιπα άρθρα που εξετάστηκαν παρουσιάζεται μέσα από μεταφορές και υπαινιγμούς, και όχι με τη μορφή ολοκληρωμένων αφηγήσεων με σαφή αφηγηματική δομή, πράξη επιπλοκής και κορύφωση. Το άρθρο με τίτλο *Οι επίμονοι άνθρωποι*²⁷ έχει λογοτεχνικό ξεκίνημα σε *α' ενικό με αποτύπωση της συναισθηματικής κατάστασης και μιας εμπειρίας της αρθρογράφου (Κάτι τέτοιες ηλιόλουστες ημέρες, ξυπνάς και λες πως όχι, δεν είναι αλήθεια αυτό που περνάς. Αυτό που χτες βράδυ σε έκανε να ξαγρυπνήσεις. Την ξαγρύπνια αυτήν που δεν γεννά στίχους αλλά σημειώσεις στα κατάστιχα των οφειλών, για να μην καταντήσουν ληξιπρόθεσμες)*, που αιτιολογείται από συνιστώσες της οικονομικής κρίσης (*Αφού εκείνη η απόφαση των πρώτων χρόνων του αγώνα κατά της υποτέλειας, το «δεν πληρώνω», που πάνω της ακούμπησε για να ανέβει και το φαινόμενο ΣΥΡΙΖΑ, πληρώνεται επί των ημερών του ακριβά, με τις προσαυξήσεις και τις υπερημερίες*). Η υπόλοιπη αφήγηση συντίθεται από μεταφορικά σχήματα και λογοτεχνικές εκφράσεις (*«Την ξαγρύπνια αυτήν που δεν γεννά στίχους αλλά σημειώσεις στα κατάστιχα των οφειλών», «πάνω της ακούμπησε για να ανέβει και το φαινόμενο ΣΥΡΙΖΑ», «μαύρα τετράγωνα της σκέψης», «θόλωμα του μυαλού», «θα μαζέψει τα σπαράγματα του νου», «να είναι εσαεί παρανάλωμα», «οι στάχτες θολώνουν την ηλεκτρονική «Διαύγεια» αυτών που κυβερνούν», «κρυμμένοι πίσω από την άλλη πλευρά, την αόρατη, της σελήνης, μαζεύοντας τη σκόνη από τα πόδια των ποιητών»*).

Η ίδια αρθρογράφος στο άρθρο της με τίτλο *Καταιγισμός*²⁸ θίγει συνιστώσες της κρίσης μέσα από τα δίπολα *εμείς-αυτοί* και *φίλοι-εχθροί*. Μέσα από την ειρωνική χρήση της λέξης «φίλοι» και τη συνεχή επανάληψη της λέξης «εμείς», αναφέρει αποτελέσματα της κρίσης (*Εμείς, έτσι μας λένε, ξεκινήσαμε από τη συρρίκνωση του «υπερτροφικού» δημόσιου τομέα. Εμείς συνεχίζουμε με τη συρρίκνωση του ιδιωτικού, που κατά κυριολεξία λιώνει, κονιορτοποιείται κάτω από το βάρος μιας απίστευτης φορολόγησης. Εμείς*

²⁷ <http://www.efsyn.gr/arthro/oi-epimonoι-anthropoi> (βλ. Παράρτημα άρθρο 4)

²⁸ <http://www.efsyn.gr/arthro/kataigismos> (βλ. παράρτημα άρθρο 7)

απαγορεύουμε στον συνταξιούχο να έχει εργασία είτε έργο, εμείς εξαναγκάσαμε τα νιάτα που είχαμε αναστήσει με καημό και έξοδα σε ανεργία ή εξορία. Εμείς κάνουμε τους πλειστηριασμούς μέσα από τις τράπεζες και θα τους πολλαπλασιάσουμε πολύ σύντομα και μέσα από τις εφορίες), ενώ διατυπώνει το επιμύθιο του άρθρου εμπνευσμένος από ένα νόημα του ποιήματος *Άξιον Εστί* του Ελύτη (*Ο Ελύτης είχε πει στο «Άξιον εστί» ότι οι εχθροί μας πάτησαν ξανά και ξανά αυτό το χώμα ντυμένοι φίλοι. Σήμερα κάνουν το ίδιο πανταχού παρόντες και αόρατοι. Κρυμμένοι σοφά πίσω από Έλληνες που δέχονται να είναι το προσωπίο και το εργαλείο τους. Λέει ακόμα ο ποιητής πως το χώμα δεν έδεσε με το πόδι τους. Μακάρι*), χρησιμοποιώντας τη μεταφορά του προσωπίου.

Άλλο άρθρο της που θίγει το ζήτημα, έχει τίτλο *«Τα νησιά της Ελλάδας»*²⁹, Εδώ η αρθρογράφος εμπνέεται από το ομότιτλο ποίημα του Μπάιρον *«The isles of Greece»*, για να εκκινήσει την αφήγησή της, ενώ στη συνέχεια θίγει το ζήτημα των μνημονίων και της κρίσης, μέσα από μια μεταφορική προσέγγιση (*Τώρα που οι τραπεζίτες γράφουν το μαύρο έπος των δανείων και των μνημονίων, τώρα που οι μαυροντυμένοι ατιμάζουν πάλι τα δέντρα με τις καινούργιες θηλιές, τι θέλουν και επιστρέφουν και μας κουράζουν οι ποιητές;*). Ανάλογη αφηγηματική δομή (χωρίς πράξη επιπλοκής, με τα στοιχεία της αξιολόγησης και του επιμυθίου να επικρατούν), παρουσιάζουν και τα τρία επόμενα άρθρα της Πέπης Ρηγοπούλου: στο άρθρο της με τίτλο *Τα νησιά της Ελλάδας* χρησιμοποιεί ως αφορμή το συμβάν της εφαρμογής ασφαλιστικών κρατήσεων στην τιμή του Περιοδικού Σχεδία, για να αποτυπώσει μια σχολιογραφική κριτική της οικονομικής κρίσης³⁰, στο άρθρο της με τίτλο *Τα προσωπία*³¹ αναφέρεται στην «υποκρισία» των πολιτικών στα πλαίσια της κρίσης, χρησιμοποιώντας ως αφορμή δήλωση του κ. Τσακαλώτου (*Οδεύουμε προς ένα πρόγραμμα «μεταμνημονιακής παρακολούθησης»*), ενώ στο άρθρο της με τίτλο *Το «βασικό» ένστικτο*³², χρησιμοποιεί ως αφορμή την ρητορική της γειτονικής χώρας Τουρκίας και τη στάση της Ευρωπαϊκής Ένωσης, για να περιγράψει το «ένστικτο» των προσώπων ή των κυβερνήσεων που ευθύνονται για την κρίση.

29 <http://www.efsyn.gr/arthro/ta-nisia-tis-elladas-0> (βλ. Παράρτημα, άρθρο 26)

30 <http://www.efsyn.gr/arthro/yper-dynaton-pronomia> (βλ. Παράρτημα, άρθρο 9)

31 <http://www.efsyn.gr/arthro/ta-prosopeia> (βλ. Παράρτημα, άρθρο 23)

32 <http://www.efsyn.gr/arthro/vasiko-enstikto> (βλ. Παράρτημα, άρθρο 15)

Αντίστοιχη περίπτωση αφήγησης αποτελεί το άρθρο με τίτλο *Τα βιολιά και οι συνεργασίες*³³, όπου ο Γιώργος Σταματόπουλος θίγει ζητήματα της πολιτικής επικαιρότητας ερμηνεύοντας την πολιτική αστάθεια κυβερνώντων που έχουν ευθύνη στην κατάσταση κρίσης στην οποία βρίσκεται η χώρα. Το μοναδικό συμβάν που αναφέρεται στην αφήγηση είναι η επίκαιρη συζήτηση περί ρήξης στις σχέσεις του πρωθυπουργού Αλέξη Τσίπρα και του πρόεδρου των Ανεξαρτήτων Ελλήνων Πάνου Καμμένου (*Αρχίσαν να αλλάζουν βιολιά τα κόμματα που νέμονται την εξουσία αφού βλέπουν ότι από μόνα τους είναι ανίκανα να σχηματίσουν κυβέρνηση – το βιολί του Καμμένου φαίνεται να ξεκουρντίστηκε και χαλάει πια την αρμονία της ορχήστρας της εξουσίας[.]Τι να κάνει η τελευταία, ξεκινάει άλλη ενορχήστρωση, θεωρώντας ότι πρέπει να προσθέσει το βιολί της Κεντροαριστεράς*).

Η επόμενη αφήγηση που θίγει την κρίση αλλά και την ανάγκη για αντίσταση είναι ένα επόμενο άρθρο του Γιώργου Σταματόπουλου με τον τίτλο *Η δρασκελιά που γεννά θύελλες*³⁴. Εδώ, ο αρθρογράφος σε α' ενικό μας μεταφέρει την εμπειρία της επαφής του με ένα βιβλίο, καθώς και τις προσωπικές σκέψεις που γεννώνται στην πορεία ανάγνωσής του (*Ξεφυλλίζοντας το νέο βιβλίο του Κώστα Γουρνά «Ω γλυκύ μου έαρ» [...] Δεν πρόλαβα να διαβάσω το βιβλίο [...] Μένω στην πρώτη αποστροφή [...] Συμφωνώ ότι [...] Θέλω να πω, όλα είναι μάταια [...]*). Με την τεχνική του συνειρμικού παραλληλισμού ενός λογοτεχνικού αποσπάσματος με μια πτυχή της επικαιρότητας, ο αρθρογράφος παραλληλίζει την λέξη «δρασκελιά» του λογοτεχνικού αποσπάσματος με τη «σπίθα αντίστασης στη λεηλασία της χώρας, ενάντια στην αποθάρρυνση, την απογοήτευση και την ολοένα εξαπλούμενη κατάθλιψη», και τη λέξη «θύελλες» με οποιαδήποτε δράση για αλλαγή (*χρειάζεται κάτι τις να σπάσει η σιωπή και να εγκαταλειφθούν η αδράνεια και η απαισιοδοξία που δέρνουν ανελέητα την ελληνική κοινωνία*).

Το επόμενο άρθρο του με τίτλο «Με τον Απρίλη είμαστε...» ο Γιώργος Σταματόπουλος εκκινεί ξανά την αφήγηση με λογοτεχνικό αποτύπωμα -την παράθεση στίχου από το ποίημα «Πολιορκημένοι» του Διονύσιου Σολωμού (*Πάντα θα στήνει ο έρωτας χορό με τον ξανθό Απρίλη - ακόμη και σήμερα, εποχή κατάρρευσης και συμπαλαγιάσματος της κοινωνικής συνοχής· με αριστερή βούλα δε*). Την υπόλοιπη αφήγηση

33 <http://www.efsyn.gr/arthro/ta-violia-kai-oi-synergasies> (βλ. Παράρτημα, άρθρο 17)

34 <http://www.efsyn.gr/arthro/i-draskelia-poy-genna-thyelles> (βλ. Παράρτημα, άρθρο 11)

καταλαμβάνουν μεταφορικές αποτυπώσεις της κρίσης («πώς, διάβολε, στριμωχθήκαμε στη στενωπό των αριστερών υποσχέσεων;» «είμαστε «υποχρεωμένοι» στην πείνα και την κατήφεια») και της παρούσας πολιτικής κατάστασης [«η κυβερνώσα Αριστερά να είναι καλά, που έχει αφαιρέσει κάθε ελπίδα αναζωογόνησης ή επαναγέννησης», «διακωμωδούμε το ολίγιστον των κυβερνώντων και γελάμε με τις ακατάσχετες μεγαληγορίες τους», «Και ποιος ανέμενε ότι κάποτε η Αριστερά θα λιοδορείται (θα βλασφημείται επίσης);»].

Το συμβάν της σύλληψης των δύο Ελλήνων στρατιωτικών στα ελληνο-τουρκικά σύνορα στον Έβρο θίγεται σε δύο άρθρα της αρθρογράφου Πέπης Ρηγοπούλου δημοσιευμένα στις 7 Μαρτίου και στις 4 Απριλίου με τίτλους: «*Τα μείζονα και τα ελάσσονα*»³⁵, και «*Αι ευχαί*»³⁶, δημοσιευμένο. Στο πρώτο άρθρο η αναφορά στο συμβάν γίνεται έπειτα από μια επιγραμματική αναφορά σε συμβάντα της παγκόσμιας επικαιρότητας (*Η Γερμανία απέκτησε νέα κυβέρνηση [...] Στην Ιταλία, ανεξέλεγκτες πεντάστερες δυνάμεις πρότευσαν στις εκλογές [...] Κάποια κοπέλα των Φέμεν πέταξε το σουτιέν της*), προκειμένου να αναδειχθεί ότι το συμβάν της σύλληψης των Ελλήνων στρατιωτικών ως αρκετά σημαντικό, ακόμα και σε σύγκριση με τις κυρίαρχες ειδήσεις της επικαιρότητας (*Μένουν τα θεωρούμενα «ελάσσονα». Δύο Έλληνες στρατιωτικοί συνελήφθησαν από τους Τούρκους και παραμένουν έγκλειστοι σε φυλακές υψίστης ασφαλείας του γειτονικού και συμμαχικού αυτού κράτους*). Το άρθρο δεν αποτελεί αφήγηση μιας ενιαίας ιστορίας με σαφή δομικά αφηγηματικά στοιχεία, αλλά μια περίληψη διεθνών συμβάντων χρησιμοποιείται για να καταλήξει ο αρθρογράφος να σχολιάσει τελευταίο το συμβάν της ελληνικής επικαιρότητας (*Είναι κοινή συνείδηση πως δεν είναι η ώρα για εκ του ασφαλούς κορόνες. Άλλο τόσο όμως δεν είναι και κάτι που έπρεπε έστω και για λίγο να αποσιωπηθεί, να θεωρηθεί ότι δεν μετράει μπροστά στις όποιες υψηλές πολιτικές*), και να καταλήξει σε ένα επιμύθιο που συνοψίζει την τωρινή κατάσταση (*Η ευαισθητοποίηση, αν και καθυστερημένη, της κυβέρνησης για το γεγονός αποδεικνύει ότι κάποια «ελάσσονα» στην ταραγμένη περιοχή μας μπορεί να καταστούν εξάιφνης μείζονα. Είναι από αυτά που κανείς δεν αφήνει ες αύριον*).

Το δεύτερο άρθρο αναφέρει το συμβάν μέσα από προτάσεις πλαισιωμένες από τον προσωπικό σχολιασμό της αρθρογράφου (*Όταν η κυρία Μέρκελ μάς συγχαίρει για την*

35 <http://www.efsyn.gr/arthro/ta-meizona-kai-ta-elassona> (βλ. Παράρτημα, άρθρο 12)

36 <http://www.efsyn.gr/arthro/ai-eyhai> (βλ. παράρτημα άρθρο 22)

ψυχραιμία μας και για το ότι καλέσαμε στην πατρίδα μας τον πρωθυπουργό της συμμάχου και φίλης χώρας, πράγμα που όπως όλοι ξέρουμε αναβάθμισε δραστικά τις ελληνοτουρκικές σχέσεις. Όταν ο κύριος Γιούνκερ τού τα είπε σταράτα για τους δύο στρατιωτικούς μας απαιτώντας –με λεπτότητα είναι αλήθεια– να κάνουν Πάσχα στο σπίτι τους). Η αφηγηματική δομή και των δύο άρθρων είναι ελλιπής, καθώς οι πράξεις επιλοκής δεν εντάσσονται στην αφήγηση μιας ιστορίας με προσανατολισμό (απουσιάζουν ως πληροφορίες το πότε και το πού των συμβάντων), αλλά ως συμβάντα αυτούσια που δικαιολογούν τους συλλογισμούς της αρθρογράφου και συνοδεύονται από σχετικά επιμύθια.

Χαρακτηριστικό στοιχείο λογοτεχνικής δημοσιογραφίας αποτελεί στο πρώτο άρθρο η χρησιμοποίηση μυθολογικού αποσπάσματος (σαν τον αρχαίο εκείνο τυραννίσκο που τον 4ο αιώνα π.Χ. είχε πουλήσει τη χώρα του στους Σπαρτιάτες, να το πληρώσεις με το κεφάλι σου. Τον Αρχία, που πέθανε επειδή δεν διέκοψε το γλέντι του για να διαβάσει την επιστολή που τον ειδοποιούσε για τον θανάσιμο κίνδυνο), ενώ στο δεύτερο άρθρο η ένταξη δύο ποιητικών αποσπασμάτων που σχετίζονται μεταφορικά με το νόημα της αφήγησης (απόσπασμα από ποίημα του Κάλβου και του Σαραντάκου).

Το τελευταίο άρθρο με τίτλο *Ανθρωποφάς*³⁷ έχει θέμα το συμβάν της ύψωσης της ελληνικής σημαίας από τρεις νεαρούς στην «αμφισβητούμενη από τους Τούρκους» βραχονησίδα «Ανθρωποφάς» των Φούρνων Ικαρίας, προκειμένου να τιμήσουν τον σημαγό Γιώργο Μπαλταδώρο που σκοτώθηκε την Πέμπτη 12 Απριλίου. Ως προς την δομή του άρθρου, δεν εντοπίζεται κάποια πράξη επιλοκής με κορύφωση, καθώς η αφήγηση του άρθρου ξεκινά με μια καταγραφή παρελθοντικών γεγονότων (τους μάθαιναν στις 28 Οκτωβρίου να τραγουδάνε το «κορόιδο Μουσολίνι» και να παρελαύνουν με χάρτινα σημαιάκια, τους έβαζαν να ζωγραφίζουν αφισούλες εναντίον του πολέμου και να θάβουν τα παιχνίδια τους με τελετές .Καλούσαν και κάποιοι δήμοι, φέρτε τα παιδιά σας να θάψουν τα πολεμικά παιχνίδια τους) και αναφέρει το μοναδικό συμβάν της ύψωσης της ελληνικής σημαίας ως μια πιθανή ερμηνεία της εισαγωγικής απορίας της αρθρογράφου (Δεν ξέρω αν ακόμα είναι της μόδας ανάμεσα στους γονείς να αποφεύγουν να αγοράζουν όπλα στα παιδιά τους για παιχνίδι [...] Μπορεί δηλαδή να φταίει αυτό, ή να φταίει που μετά τον τραγικό θάνατο του πιλότου, τον οποίο σκέφτηκαν να τιμήσουν βάζοντας σημαία σε βραχονησίδα με το πολύ

37 <http://www.efsyn.gr/arthro/anthropofas> (βλ. Παράρτημα, άρθρο 27)

εκφραστικό όνομα Ανθρωποφάς τρεις νεαροί στις διακοπές τους, ακούστηκαν τα μύρια όσα, αλλά δεν έγινε καμιά κουβέντα περί των περίφημων αναχαιτίσεων και ό,τι αυτές συνεπάγονται).

Η αξιολόγηση.

Το γεγονός ότι δεν υπάρχει στα περισσότερα άρθρα πράξη επιπλοκής -ένα ανατρεπτικό γεγονός που αλλάζει την περιγραφόμενη κατάσταση-, τα καθιστά κείμενα περιγραφικά - όχι αφηγηματικά. Όλα τα υπόλοιπα αφηγηματικά μέρη όμως σε μια αφήγηση έχουν στόχο να αυξήσουν την αποτελεσματικότητα και λειτουργικότητά της. Η αξιολόγηση, το σπουδαιότερο δομικό μέρος της θεωρίας του Labov, εκφράζει ό,τι θέλει να πετύχει ο αφηγητής: το μήνυμα *κ α ι τ α σ υ ν α ι σ θ ή μ α τ α* που θέλει να περάσει. Μεταβαίνοντας σε μια πιο αναλυτική εξέταση στην χρήση της αξιολόγησης στα παραπάνω άρθρα, διακρίνεται ότι στις περιπτώσεις των μη αφηγηματικών κειμένων η αξιολόγηση δείχνει την εμπλοκή του αφηγητή με το αφήγημά του, δηλαδή πώς αξιολογεί την κατάσταση που περιγράφει—σε αυτές τις περιπτώσεις η αξιολόγηση εντοπίζεται σχεδόν σε κάθε μια πρόταση του κειμένου (πχ. Άρθρο 4 με τίτλο *Οι επίμονοι άνθρωποι*)-, ενώ στις περιπτώσεις των άρθρων με πράξη επιπλοκής η αξιολόγηση χρησιμοποιείται για να εμπλουτίσει το περιεχόμενο του αναφερόμενου γεγονότος.

Στις παραπάνω αφηγήσεις συναντώνται και τα δύο είδη αξιολόγησης: η εξωτερική και η εσωτερική αξιολόγηση. Η πρώτη χρησιμοποιείται από τον κειμενογράφο διακόπτοντας τη ροή της αφήγησης και αποτυπώνοντας το σχόλιο που έχει να κάνει³⁸ (πχ. *Μια νεαρή με μπροκάρ σορτσάκι πάνω από διχτυωτό καλσόν κάνει να μου δώσει φυλλάδιο, γυρίζω εχθρικά από την άλλη πλευρά, πόσο ακόμα νομίζεις*

---

³⁸ Αξιοσημείωτο είναι ότι στα μη αφηγηματικά ή αλλιώς περιγραφικά κείμενα εντοπίζεται πολύ συχνά ο αρθρογράφος να διακόπτει τη ροή της αφήγησης του-που περιέχει το στοιχείο της αξιολόγησης-, για να μεταφέρει μια επιπλέον σκέψη του χρησιμοποιώντας ξανά το στοιχείο της αξιολόγησης πχ. Άρθρο 14: *[Το τι «Μαδούρο» ακούστηκε και το τι «Μπράβο Άννα!» που υποστήριζε τα αντίθετα, δε λέγεται! (σ.σ. Διαμαντοπούλου - φυσικά ήταν και αυτή εκεί για να μας βάλει στη θέση μας. Οχι ως υπουργός Παιδείας που έκλεισε δεκάδες σχολεία. Τώρα είναι πρόεδρος του "Δικτύου για τη Μεταρρύθμιση στην Ελλάδα και την Ευρώπη"! Αμέ. Τι νόμιζες!)]*, ή μια εμπειρία τους που σχετίζεται με την αφήγηση πχ. Άρθρο 4 *(Πόσες φορές πια πληρώνεται ένας δρόμος, μου έλεγε ένας από αυτούς που αγήγησαν τότε τα διόδια, θεωρώντας τα παράνομα. Στην Αμερική δεν θα μπορούσαν οι περιπλανώμενοι καλλιτέχνες σαν τον Κέρουακ να κάνουν τα ταξίδια τους).*

ότι αντέχουν σφυροκόπημα από την κακομαθημένη μανία σας οι θεσμοί και οι δομές, πόσο αντέχουμε οι άνθρωποι αυτής της πόλης, μου έρχεται να της πω, αλλά φυσικά δεν λέω τίποτε, αντίθετα εκείνη μαζί με τους άλλους πιάνουν άλλο ποίημα εν χορώ και ρυθμώ: «Ελεύθερα αγαθά σε κάθε γειτονιά»³⁹. Πολλές φορές συναντάται και η «αξιολογική πράξη», μια πράξη του συμμετέχοντα στην αφήγηση που δείχνει μια εσωτερική διεργασία ή που προκαλεί συγκεκριμένα συναισθήματα⁴⁰ («Πήρα αμήχανη το ψωμί που μου έτεινε [...] Και ανατρίχιασα[...]»)⁴¹.

Στη δεύτερη περίπτωση, στην εσωτερική αξιολόγηση, τα αξιολογικά στοιχεία εμπλέκονται στην ιστορία φέροντας το μήνυμα ή το συναίσθημα χωρίς να ειπωθούν απευθείας στον αποδέκτη. Στο σύνολο των άρθρων συναντώνται περισσότερα στοιχεία εσωτερικής παρά εξωτερικής αξιολόγησης. Συναντάται ο αφηγητής να παρουσιάζει τον εαυτό του σαν να λέει λόγια τρίτου («Φτώχεια για όλους!», «Το καλό κράτος είναι το απόν κράτος!», «Εδώ τα καλά, γλυκά αναπτυξιακά πακέτα κοινωνικής εξαθλίωσης!»)⁴², ή παρουσιάζει ένα τρίτο άτομο να αξιολογεί τις αφηγούμενες πράξεις (*Ο Ελύτης είχε πει στο «Αξιον εστί» ότι οι εχθροί μας πάτησαν ξανά και ξανά αυτό το χώμα ντυμένοι φίλοι*⁴³, «Οδεύουμε προς ένα πρόγραμμα «μεταμνημονιακής παρακολούθησης, σύμφωνα με τις νέες λέξεις που χρησιμοποίησε ο κ. Τσακαλώτος σε πρόσφατη συνέντευξη»⁴⁴).

Το εμφατικό στοιχείο της επανάληψης λέξεων⁴⁵ ως ένδειξη εσωτερικής αξιολόγησης συναντάται σε όλα τα εξεταζόμενα άρθρα – πιο έντονα στα άρθρα των οποίων οι τίτλοι περιέχουν τη λέξη που επαναλαμβάνεται (πχ. Άρθρο 8, *Η δόση*). Η χρήση μέλλοντα (συγκριτικό στοιχείο) συναντάται σε αρκετά άρθρα, κυρίως στις προτάσεις-κατακλείδες (άρθρο 10: «Δεν θα τους μιμηθούμε», άρθρο 5: «πάντα θα βρίσκουμε «τ' άσπρα χαλικάκια [...]», άρθρο 22: «[...] κανείς δεν πρόκειται να βρει φίλο ή σύμμαχο σε έναν δρόμο που τον θέλουμε ειρηνικό, αν πρώτα δεν πατήσει στα δικά του τα πόδια»). Ως στοιχεία εσωτερικής αξιολόγησης ερμηνεύονται και οι δευτερεύουσες προτάσεις που εισάγονται

³⁹ Βλ. Παράρτημα, άρθρο 21 με τίτλο *Μετακινηθείτε λίγο*

⁴⁰ «Πολλές φορές», όπως αναφέρει ο ίδιος ο Labov, «είναι πολύ πιο δραματικό να παρουσιάσεις το τι έκανε κάποιος παρά το τι είπε» (Labov 1977: 373).

⁴¹ Βλ. Παράρτημα, άρθρο 2 με τίτλο *Ο φούρνος*

⁴² Βλ. Παράρτημα, άρθρο 14 με τίτλο *400 σχεδόν μαύρα κοστούμια*.

⁴³ Βλ. Παράρτημα, άρθρο 7 με τίτλο *Καταγισμός*

⁴⁴ Βλ. Παράρτημα, άρθρο 23 με τίτλο *Τα προσωπεία*

⁴⁵ Γεωργακοπούλου & Γούτσος 2011: 107

με αιτιολογικό σύνδεσμο (ερμηνευτικά στοιχεία)⁴⁶. Κάποια παραδείγματα αντλούνται από τα εξής άρθρα: άρθρο 1 «Γιατί άλλο να τρέχεις να προλάβεις ένα μετρό», άρθρο 2 «γιατί η μακάβρια εικόνα [...] είναι πολύ ζωντανή μέσα μου), άρθρο 12 «γιατί μπορεί, σαν τον αρχαίο εκείνο τυραννίσκο [...] να το πληρώσεις με το κεφάλι σου», άρθρο 24 «όχι σαν τους καλούς συνωμότες που ξέρουν να κρατούν τα προσχήματα, αλλά γιατί δεν γινόταν αλλιώς»).

Άλλες λέξεις ή φράσεις που φέρουν το στοιχείο της αξιολόγησης είναι τα επίθετα, τα ρήματα που δηλώνουν συναισθήματα και σκέψεις, και τα επιρρήματα. Σε κάθε ένα από τα παραπάνω άρθρα εντοπίζεται μεγάλος αριθμός αξιολογικών επιθέτων και επιρρημάτων (πχ. Άρθρο 14, όπου παρατηρούνται πομπώδη επίθετα όπως *ξεθυμασμένη συνείδηση, βέβηλη εικόνα, δόλιος, ξέμπαρκος*), αλλά και ρημάτων που δηλώνουν συναισθήματα (Άρθρο 14: *μισώ, γκρίνιαζε, πίστευε, κρατήθηκα, τόλμησε, ψελλίσει*, Άρθρο 13: *μου άρεσε, τον αγαπούσα, το ένιωθες*). Τέλος ο ευθύς λόγος, που κάνει πιο «ζωντανή» την αφήγηση και εγείρει την προσοχή του αναγνώστη, χρησιμοποιείται κυρίως από τα άρθρα που περιέχουν μια βιοματική ιστορία του κειμενογράφου (άρθρο 2, 5, 10, 21).

Η μεταφορά ως στοιχείο αξιολόγησης

Ο λόγος των παραπάνω κειμένων διαφοροποιείται από την «αρχή της συμβατικοποιημένης γραφής (le principe de scriptio)»⁴⁷, που ακολουθεί συνήθως ο συντάκτης ειδησεογραφικών άρθρων, καθώς δε χρησιμοποιούνται περιορισμένοι γνωστικοί και γλωσσικοί πόροι. Ενώ η γλώσσα των σχολιογραφιών διαφοροποιείται από

---

⁴⁶ Θα πρέπει να σημειωθεί εδώ ότι ο σύνδεσμος «γιατί» χρησιμοποιείται ευρέως στα αναλυόμενα άρθρα και για την εισαγωγή ευθείας ερώτησης (άρθρο 1 «γιατί με τα φωτάκια του ακόμα αναμμένα προκαλεί θλίψη;», άρθρο 5 «Γιατί δεν αποφάσισα αμέσως;», άρθρο 27 «Τι σκοπιμότητα έχει αυτή η κατάσταση, τι κοστίζει, τι κερδίζουμε, τι χάνουμε; Γιατί;»), αλλά και για την εισαγωγή ρητορικής ερώτησης που θα μπορούσε να αποτελεί στοιχείο «εξωτερικής αξιολόγησης» –αν μπορεί να χρησιμοποιηθεί εδώ ο όρος (άρθρο 6: «πώς γίνεται και αυτός ο λαός πένεται και ασφυκτιά, είναι τρομαγμένος και δειλός (μα, γιατί;), αυτό είναι, ως γνωστόν, αλλουνού παπά ευαγγέλιο»).

⁴⁷ «Ακολουθώντας την ουσιοκρατική αντίθεση ανάμεσα σε συγγραφείς και γραφείς, που εισηγήθηκε ο Roland Barthes σε ένα από τα πρώια δοκίμιά του (Barthes, 1964), ο Boyer (1988) προτείνει μίαν αντίστοιχη διάκριση ανάμεσα στην αρχή της δημιουργικής γραφής (le principe d'écriture) και την αρχή της συμβατικοποιημένης γραφής (le principe de scriptio). Η δεύτερη αρχή, που κυβερνά τις πρακτικές λόγου του γραφέα, όπως είναι και ο συντάκτης ειδησεογραφικών άρθρων, καθορίζεται από τη διαρκή ετοιμότητα για γράψιμο, την αποφυγή αμφισημιών και τη μιντιακή θεσμοποίηση» (Boyer σε Πολίτης, 2009: 1)

την «δημοσιογραφική “κοινή”»⁴⁸, η γλωσσική ποικιλότητα των παραπάνω άρθρων έχει μια βαθιά δομή, γνωστική και λεξιλογική, ένα δίκτυο ενοριακών μεταφορών και λεξικών συμπαραθέσεων (lexical collocations)⁴⁹, όπως συμβαίνει και στην γλώσσα των ειδησεογραφικών κειμένων.

Κρατώντας έξω από την παρούσα ανάλυση τις αδρανείς μεταφορές⁵⁰ –παρότι εμφανίζονται σε μεγάλο βαθμό στα αναλυόμενα άρθρα-, εστιάζουμε στις πρωτότυπες εννοιακές μεταφορές. Οι εννοιακές μμεταφορές διακρίνονται σε: α. δομικές μεταφορές, που αφορούν την οργάνωση μιας έννοιας σύμφωνα με μια άλλη β. προσανατολιστικές μεταφορές, που συνδέονται με την οργάνωση ενός συστήματος εννοιών σύμφωνα με κάποιο άλλο, και γ. οντολογικές μεταφορές, που είναι «οι τρόποι με τους οποίους βλέπουμε συμβάντα, δραστηριότητες, αισθήματα, ιδέες, κλπ. ως οντότητες και ουσίες» (π.χ. ΤΟ ΜΥΑΛΟ ΕΙΝΑΙ ΜΗΧΑΝΗ) (Πολίτης 2009: 6).

Ακολουθώντας τη προσέγγιση της ρητορικής που ερευνά την πραγματολογική (υφολογική) λειτουργία των συμπαραθέσεων στον λόγο, μελετώνται οι λεξικές συμπαραθέσεις που υλοποιούν εννοιακές μεταφορές για την αποτύπωση της κρίσης στα παραπάνω άρθρα «νέας» δημοσιογραφίας. Το πεδίο-πηγή της κρίσης συγκροτείται κατά βάση από τέσσερις οντολογικές μεταφορές-προσωποποιήσεις:

Η κρίση είναι φυσική καταστροφή (και οι άνθρωποι ή τα συστήματα/ δομές είναι οικοδομήματα που συντρίβονται). Η μεταφορά αυτή υλοποιείται γλωσσικά με τις συμπαραθέσεις: «γεωφυσική δίνη», «πόσο ακόμα νομίζεις ότι αντέχουν σφυροκόπημα από την κακομαθημένη μανία σας οι θεσμοί και οι δομές», «Σκοτώνοντας ακόμα περισσότερο το κάποτε ανθηρό οικοδομικό κύκλωμα», «προκειμένου να συνδράμουν όχι στην ελεημοσύνη, αλλά στην ανόρθωση ανθρώπων χειμαζομένων, συντετριμμένων από τα

⁴⁸ Παντελής Μπουκάλας (1999) σε Πολίτη, 2009.

⁴⁹ «Ως λεξικές συμπαραθέσεις ορίζονται οι δομές που: καταλαμβάνουν θέσεις πάνω σε ένα συνεχές του οποίου τα ακρότατα ορίζονται αφενός από τους ελεύθερους συνδυασμούς λέξεων και αφετέρου από τους ιδιωτισμούς· χαρακτηρίζονται από την περιορισμένη συνδυαστική δυνατότητα των συστατικών τους (με άλλα λόγια, είναι ήπια λεξικοποιημένες)· είναι σημασιολογικά διαφανείς –η σημασιολογική αξία καθενός από τα συστατικά τους συνεισφέρει στη συνολική σημασία– και όχι εντελώς παγιωμένες· όσον αφορά τη χρήση τους, είναι λίγο-πολύ συμβατικοποιημένοι και επανερχόμενοι συνδυασμοί· παραλλάσσουν από γλώσσα σε γλώσσα» (Hausmann & Blumental, 2006: 3-6 σε Πολίτη 2009: 7)

⁵⁰ Ο Dillon (Dillon 2007: 168 σε Πολίτη 2009: 7) υποστηρίζει ότι «η ειδησεογραφία εμφανίζει μια ροπή προς τις παγιωμένες εκφράσεις και τους ιδιωτισμούς, που, εκτός των άλλων, μπορούν να θεωρηθούν ως τα εργαλεία πρωτοβάθμιας κατανόησης. Διευκολύνουν τη νοητική επεξεργασία σύνθετων δημόσιων ζητημάτων με όρους προσωπικής ζωής».

γεγονότα», «το οικοδόμημα του Ασφαλιστικού που καταρρέει, (τα σχέδια εκχειρίδας) κατέρρευσαν πριν καλά στεγνώσει το μελάνι στις υπογραφές, εποχή κατάρρευσης και συμπαλαιάσματος της κοινωνικής συνοχής», «Εμείς συνεχίζουμε με τη συρρίκνωση του ιδιωτικού, που κατά κυριολεξία λιώνει, κονιορτοποιείται κάτω από το βάρος μιας απίστευτης φορολόγησης»⁵¹.

Η κρίση είναι καρναβάλι/τραγωδία: «Μια σύγχρονη αρχαία τραγωδία εκτυλίσσεται στα μάτια μας» «οι εχθροί μας πάτησαν ξανά και ξανά αυτό το χόμα ντυμένοι φίλοι [...] Σήμερα κάνουν το ίδιο πανταχού παρόντες και αόρατοι. Κρυμμένοι σοφά πίσω από Έλληνες που δέχονται να είναι το προσωπείο και το εργαλείο τους». «Πίσω από τη μάσκα μιας καλλονής κρύβεται το πρόσωπο ενός τραμπούκου», «Οι Έλληνες μπορούμε λοιπόν να προετοιμαζόμαστε για να πανηγυρίσουμε», «Το προσωπείο του δράστη μιας ληστείας, μιας τρομοκρατικής πράξης κρύβει τον ένοχο από τον νόμο», «τα κάγκελα της μάσκας», «Τα προσωπεία που φορούν οι πολιτικοί», «το μαύρο καρναβάλι θα συνεχίζει ακάθεκτο», «οι φανεροί και κρυφοί ανθύπατοι», «μεταμφίεση του μοντέρνου που αλλάζει ενδύματα χωρίς να αλλάζει κατεύθυνση και ουσία», «ο φιλειρηνισμός δεν φοριέται σε καμιά μορφή του»⁵².

Οι συγκεντρώσεις και τα συλλαλητήρια για διεκδίκηση δικαιωμάτων συμβαίνει να παρομοιάζονται με διονυσιακές γιορτές (διονυσιακό κλίμα των συγκεντρώσεων, Πανάρχαιες, αταβιστικές ηδονές).

Η κρίση είναι πυρκαγιά. Λίγες αλλά χαρακτηριστικές είναι οι συμπαραθέσεις που αντιπροσωπεύουν αυτή τη μεταφορά: να είναι εσαεί παρανάλωμα, οι στάχτες θολώνουν την ηλεκτρονική «Διαύγεια» αυτών που κυβερνούν, τη λαίλαπα του πλέον επαχθούς τρίτου μνημονίου.⁵³

Η κρίση/οι ιθύνοντες είναι θηρίο/α και οι αθώοι θηράματα. Οι αντίστοιχες συμπαραθέσεις εδώ είναι: «βέβηλο βλέμμα των νικητών, που επιχαιρούν για τη λεία τους», «Ανθρωποφάς. Δείτε τον εαυτό σας ως θήραμα», «διαρθρωτικές αλλαγές που εξαρθρώνουν», «έναν πόλεμο διαφορετικό από αυτόν που ξεσκίζει άλλους», «για τους Έλληνες που έπρεπε να γίνουν παστά ψάρια στον Σαγγάριο», «για να ξυπνήσει «ζωώδη»

⁵¹ Βλ. Παράρτημα, άρθρα 9, 10, 14, 18, 20, 21.

⁵² Βλ. Παράρτημα, άρθρα 3, 7, 12, 23, 27.

⁵³ Βλ. Παράρτημα, άρθρα 4, 9. Αξιοσημείωτο είναι ότι η μεταφορά της φωτιάς χρησιμοποιείται και για να απεικονίσει την αντίσταση στην κρίση (μια σπιθαμή αντίστασης στη λεηλασία της χώρας). Η μεταφορά της θύελλας χρησιμοποιείται για τον ίδιο σκοπό. βλ. Παράρτημα, άρθρο 11.

ένστικτα που δεν χαρακτηρίζουν κανένα άλλο ζώο –εκτός δυστυχώς από τον άνθρωπο όταν γίνεται έρμαιο της απανθρωπιάς», «η πληγωμένη γη της Συρίας [...] σπαράζει, τα σαγόνια των μεγάλων υπερδυνάμεων», «ζυπνούν τα ένστικτα του κανίβαλου», «τι σου κάνει η εξουσία, η πλανεύτρα, η ξελογιάστρα, όλα τα μασά, όλα τα καταπίνει, όλα τα μαχαιρώνει», «βάλσαμο για τις πληγές των ανθρώπων», «το ταλαιπωρο ανθρώπινο σαρκίο βογκά»⁵⁴.

Στις οντολογικές μεταφορές προστίθεται και η αναφορά της ανάπτυξης που επέρχεται της κρίσης ως πλοίο, και των συμβάντων που την επιβραδύνουν ως κύματα:

Η ανάπτυξη είναι πλοίο. Οι συμπαραθέσεις είναι: *πόσο πίσω τούς έχει αφήσει το πλοίο τους «Η Ανάπτυξη», Οι Έλληνες μπορούμε λοιπόν να προετοιμαζόμαστε για να πανηγυρίσουμε –κοσμίως εννοείται– για μια αλλαγή πλεύσης της δύναμης που ηγεμονεύει στην Ευρώπη, Πώς θα μπορέσει να αναχαιτιστεί αυτό το νέο κύμα της βίας ανάμεσα σε ανθρώπους και λαούς;*

Προστίθεται η δομική μεταφορά:

Η κρίση είναι έγκλημα. Οι συμπαραθέσεις εντοπίζονται στις φράσεις: *σκοτώνει τα όνειρα και τις πρωτοβουλίες, σκοτώνεται η αθωότητα του κόσμου, εγκλήματα κατά των αγαλμάτων, Σκοτώνοντας ακόμα περισσότερο το κάποτε ανθηρό οικοδομικό κύκλωμα, άλμα στο μαύρο, να εξορίσουμε το πένθος.*

Η κρίση είναι ασθένεια. Στο άρθρο με τίτλο *Λόγια του βαρελιού*, η κρίση παρομοιάζεται με ασθένεια την οποία μόνο ένας ιός θα μπορέσει να τη γιατρέψει (*ιός της ενσυναίσθησης*)

Η οικονομική κρίση είναι έλλειψη ναρκωτικών. Στο άρθρο με τίτλο *Η δόση*, παρομοιάζεται ο δανεισμός της Ελλάδας με «ντιλ».

Σημαντικές είναι οι δομικές μεταφορές που αφορούν την συνείδηση, το μυαλό και το συναίσθημα: *μαύρα τετράγωνα της σκέψης, θόλωμα του μυαλού, τα σπαράγματα του νου, να του διαμελίσουν τη σκέψη, ευτελισμού του πνεύματός, καλλιέργεια του ασυνείδητου, μειώσεις στο φιλότιμό μας, τον ιό της ενσυναίσθησης, η μεγαλύτερη θεότητα είναι η αυτοσυνειδησία του ανθρώπου, βάζουν το νυστέρι εκεί όπου πυορροεί η συνείδηση.*

Συμπερασματικά, η σχολιογραφική αναπαράσταση της κρίσης είναι δραματοποιημένη και στηρίζεται σε ένα ευρύ σύνολο επαναλαμβανόμενων εννοιακών μεταφορών. Οι οντολογικές μεταφορές προσωποποιούν (δαιμονοποιούν) την οικονομική

⁵⁴ Βλ. Παράρτημα, άρθρα 6, 7, 15, 24, 25, 27.

κρίση, τις συνιστώσες (μνημόνια, ανεργία, φορολογία) και τις πολιτικές της (κυρίως την αριστερή κυβέρνηση) με πυρκαγιά, καταστροφή, καρναβάλι, ενώ την προσφυγική κρίση με κινήγι και αρχαία τραγωδία. Οι δομικές μεταφορές χρησιμοποιούνται παραλληλίζοντας την κρίση με έγκλημα, ασθένεια και έλλειψη ναρκωτικών αλλά και με δράση «ευτελισμού» του νου και του πνεύματος.

Συμπεράσματα

Τα παραπάνω άρθρα που αναλύθηκαν αποτελούν μόνο μια μικρή απόδειξη λογοτεχνικής αποτύπωσης της επικαιρότητας της κρίσης σε μια συγκεκριμένη στήλη, για ένα συγκεκριμένο χρονικό διάστημα. Με βάση την ανάλυση που προηγήθηκε, αξίζει να συνοψιστούν τα επικρατέστερα στοιχεία λογοτεχνικής δημοσιογραφίας που εντοπίστηκαν, όπως και κάποια συμπεράσματα για την αφηγηματική δομή των κειμένων.

Ως προς τα στοιχεία «νέας δημοσιογραφίας», τα παρακάτω χαρακτηριστικά εντοπίζονται σε όλα άρθρα: έκφραση προσωπικών σκέψεων, γνώμης ή/και συναισθημάτων του αφηγητή, συλλογισμοί στοχαστικής υφής, η εναλλαγή πρωτοπρόσωπης και τριτοπρόσωπης αφήγησης, με αξιοσημείωτη τη χρήση α' πληθυντικού για ταύτιση του αφηγητή με τον αναγνώστη, χρήση του μονολόγου και του ευθέως λόγου, η προφορικότητα και πολλές φορές η συναισθηματικά φορτισμένη γλώσσα και η χρήση σχημάτων λόγου. Πολλές φορές οι ιστορίες που αποτυπώνονται έχουν έντονα ανθρώπινη και συναισθηματική διάσταση, που αποτυπώνει ένα ηθικό όραμα από την πλευρά του αρθρογράφου. Ένα από τα στοιχεία λογοτεχνικής δημοσιογραφίας με παρουσία στα περισσότερα άρθρα είναι η παράθεση λογοτεχνικών αποσπάσματος που επιλέγονται είτε ως τρόποι εκκίνησης της αφήγησης (άρθρα 11, 18, 25, 26), ως συνειρμική παραπομπή για την ερμηνεία ενός γεγονότος ή κατάστασης (άρθρα 2, 5, 6, 10) ή για την συνέχιση μιας πρότασης (άρθρα 6, 20). Τα απόσπασμα αντλούνται από την ποίηση (άρθρο

22: *Αι ευχαί* του Κάλβου και *Ύμνος εις την Ελευθερίαν* του Διονύσιου Σολωμού, άρθρο 26:

The isles of Greece του Μπάιρον), από αρχαία τραγωδία (άρθρο 25: *Προμηθέας Δεσμώτη* του Αισχύλου) είτε από κάποιο βιβλίο (Γκρόσμαν, Λοκ, Φουκό), ενώ η ένταξη στίχων τραγουδιού για τη συνέχιση μιας πρότασης («να σκοτώνονται οι λαοί για τ' αφέντη το φαί», άρθρο 24) ή για την διατύπωση επιθυμίας («Αν γλιτώσει το παιδί, υπάρχει ελπίδα», άρθρο 16,) αποτελεί πρωτότυπο χαρακτηριστικό «νέας» δημοσιογραφίας.

Όσον αφορά στην αφηγηματική δομή των παραπάνω αφηγήσεων, το αφηγηματικό στοιχείο της περίληψης (abstract), εντοπίζεται στους τίτλους, όπου συνοψίζεται το νόημα του άρθρου με τα εξής λεκτικά σχήματα: τη μεταφορική χρήση μιας λέξης ή φράσης - που επαναλαμβάνεται στο άρθρο (*Η δόση, Καταιγισμός, Τα προσώπεια, Κοινωνικά παλίμψηστα, Διαβατήριες Τελετές, Πολύ μαύρη η Δευτέρα, Βίος ανεόρταστος, Λόγια του*

βαρελιού,) την κυριολεκτική χρήση μιας λέξης ή φράσης που επαναλαμβάνεται στο άρθρο (*Ο φούρνος, Μετακινηθείτε λίγο, Με επιστροφή; Οι επίμονοι άνθρωποι, Δεν πεθαίνουν τα παιδιά, Τα μείζονα και τα ελάσσονα, 400 σχεδόν μαύρα κοστούμια, Ανθρωποφάς*), τον τίτλο ενός ποιητικού κειμένου (*Τα νησιά της Ελλάδας, Αι ευχαί*), τον στίχο ενός ποιητικού κειμένου (*Γιατί τα σπάσαμε τ'αγάλματά των*), τον τίτλο ταινίας (*Το «βασικό» ένστικτο*), και τον στίχο τραγουδιού (*Αν γλιτώσει το παιδί*). Μια περίπτωση ακόμα κατασκευής τίτλου είναι η σύνοψη του νοήματος του κειμένου σε ένα λεξικό σχήμα με μεταφορική σημασία. (*Ο Προμηθέας πεθαίνει στη Συρία, Η δρασκελιά που γεννά θύελλες, Τα βιολιά και οι συνεργασίες, Με τον Απρίλη είμαστε, Υπέρ δυνατών προνόμια, Το χαμένο λαϊκό αίσθημα*).

Το στοιχείο του προσανατολισμού (orientation) εντοπίζεται σε τρία άρθρα με πράξεις επιπλοκής (άρθρα 13, 21, 16). Ενδιαφέρον παρουσιάζει η παρουσία προσανατολισμού χωρίς να ακολουθεί πράξη επιπλοκής αποτυπωμένη στο κείμενο (πχ. άρθρο 18: «*Και τώρα στο Αφρίν από τους Τούρκους και τους αντιπολιτευόμενους Σύριους (:)* συμμάχους τους», άρθρο 2: «*Πενήντα ή διακόσιες πενήντα ή όσες χιλιάδες ανθρώπων στην παραλία της Θεσσαλονίκης*» και άρθρο 8 «*Ένας από τους «καλούς» [...] μίλησε και πάλι*»). Προσανατολισμός δεν εντοπίζεται σε άρθρα που αποτελούν περιγραφικές αφηγήσεις (βλ. άρθρα 1, 4, 6, 7, 15, 17, 19, 20, 25, 26, 27), ενώ μπορεί να απουσιάζει και σε άρθρα που περιέχουν πράξεις επιπλοκής (βλ. άρθρο 2, 5, 9, 10, 11, 12, 14, 23, 24).

Το αφηγηματικό στοιχείο της πράξης επιπλοκής (complicating action) -την οποία η θεωρία του Labov παρουσιάζει ως απαραίτητη για να αναγνωριστεί ένα κείμενο ως αφηγηματικό- παρατηρούμε ότι εντοπίζεται στη μειοψηφία των άρθρων. Στις αφηγήσεις όπου εντοπίζεται, αναγνωρίζονται οι εξής περιπτώσεις ως πράξεις επιπλοκής: μια ή περισσότερες πράξεις/εμπειρίες του ίδιου του αφηγητή (άρθρα 10, 11, 13, 14, 21)⁵⁵, η παράθεση μιας βιωματικής συνομιλίας του αφηγητή με κάποιο τρίτο πρόσωπο (άρθρο 5), η παράθεση του λόγου ενός τρίτου προσώπου απευθυνόμενο στον αφηγητή (άρθρο 2, 21) –που συνοδεύεται πάντα από μια πράξη του αφηγητή και την απάντησή του υπό τη μορφή γραπτής σκέψης- ή μια συνομιλία μυθοπλαστική (άρθρο 25: συνομιλία Ερμή-Προμηθέα και άρθρο 24: δύο φανταστικοί ήρωες). Πράξη επιπλοκής αποτελεί και η παράθεση συμβάντων στα οποία ήταν παρόν ο κειμενογράφος και μεταφέρονται στον αναγνώστη μέσα από την πλαισίωσή του («*Ένας δόλιος, ζέμπαρκος κι αυτός όπως κι εγώ, τόλμησε σαν*

⁵⁵ Η μια πλαστή ιστορία με πρωταγωνιστή τον αφηγητή (άρθρο 8)

κάτι να ψελλίσει για κοινωνική δικαιοσύνη και κοινωνικοποιημένη ανάπτυξη», άρθρο 14)

56.

Συμβάντα της επικαιρότητας που ενέπνευσαν το άρθρο και αναφέρονται σαν γεγονότα στη ροή της αφήγησης, ως συμβάντα επεξηγηματικά ή αποδεικτικά ενός συλλογισμού ή μιας γνώμης, είναι πιθανό να μην αποτελούν πράξεις επιπλοκής (παράδειγμα αποτελεί το άρθρο 18, με τίτλο *Γιατί τα σπάσαμε τ' αγάλματά των...*, όπου αναφέρεται το συμβάν του βανδαλισμού μνημείων στην πόλη Αφρίν από Σύριους και Τούρκους στρατιώτες)⁵⁷. Σε αυτές τις περιπτώσεις οι προτάσεις που φέρουν τα συμβάντα είναι αφηγηματικές γιατί σε περίπτωση μετακίνησής τους θα δημιουργούσαν πρόβλημα και η αφήγηση δεν θα ήταν πλήρως κατανοητή. Πράξη επιπλοκής μπορεί επίσης να αποτελέσει και η παράθεση συμβάντων ή γεγονότων που έλαβαν μέρος χωρίς την παρουσία του αρθρογράφου (άρθρα 16, 9).

Ενδιαφέρον παρουσιάζει η προσπάθεια ανάλυσης της αφηγηματικής δομής αφηγήσεων που δεν περιέχουν πλοκή –ρεαλιστική ή μυθοπλαστική-, μα ούτε την αναφορά κάποιου συμβάντος, μόνο την περιγραφή μιας κατάστασης. Παράδειγμα αποτελεί το με τίτλο *Με τον Απρίλη είμαστε*⁵⁸, όπου ο κειμενογράφος περιγράφει χαρακτηριστικά του μήνα Απρίλη, αρκούμενος σε λογοτεχνικά τεχνάσματα για να θίξει ζητήματα της κρίσης. Μια τέτοια περίπτωση σχολιογραφικού άρθρου δεν απαρτίζεται από τα δομικά αφηγηματικά στοιχεία, παρά μόνο από το στοιχείο της περίληψης (τίτλος) και από περισσότερα του ενός επιμύθια. Ενδιαφέρον αποτελεί το γεγονός ότι εδώ παρουσιάζεται πιο έντονο από ποτέ το στοιχείο της αξιολόγησης. Το στοιχείο της αξιολόγησης παρουσιάζει μεγάλη συχνότητα και σε άλλα άρθρα με αντίστοιχη αφηγηματική δομή (άρθρα 4, 6, 7, 15, 19, 26).

Το στοιχείο της αξιολόγησης εντείνει την υποκειμενικότητα σε όλα τα άρθρα τονίζοντας γιατί το συμβάν που αναφέρεται είναι σημαντικό ή η κατάσταση που περιγράφεται άξια λόγου, φωτίζοντας πτυχές και ερμηνείες της.

Το στοιχείο της επίλυσης (resolution) δε συναντάται συχνά, καθώς απάντηση στην ερώτηση «τελικά τι έγινε;» δε δίνουν οι περισσότερες αφηγήσεις, εκτός από τρεις

⁵⁶ Αναλογικά και: άρθρα 12,

⁵⁷ Αναλογικά και: άρθρα 1, 17, 22, 23, 27

⁵⁸ Βλ. Παράρτημα, άρθρο 20

περιπτώσεις αφηγήσεων όπου πρωταγωνίστρια στην ιστορία είναι η αρθρογράφος (άρθρα 5, 10, 21). Στις περισσότερες αφηγήσεις καταγράφονται ερωτήματα με τη μορφή ευθείων ή πλάγιων –ρητορικών κυρίως- ερωτήσεων, χωρίς να δίνεται απάντηση/λύση.

Αντίθετα, το στοιχείο του επιμυθίου (coda) συναντάται σε όλα τα άρθρα, πολλές φορές σε περισσότερες από μια προτάσεις, ως συμπέρασμα ή παρατήρηση που εξάγεται με βάση τα αφηγούμενα γεγονότα. Πολλές φορές οι πληροφορίες που παρέχονται στο επιμύθιο έχουν την ιδιότητα να καλύπτουν το κενό ανάμεσα στον χρόνο της αφήγησης και στον χρόνο της πραγματικότητας του αφηγητή και του/των αποδέκτη/ών (πχ. άρθρο 1 «*Ουφ! πέρασε πια, ευτυχώς*», άρθρο 26 «*Αυτός ο κόσμος της δυσκολίας είναι ο κόσμος μας. Δες τον, δέξου τον κίνδυνο, πάλεψε*»), είτε να δείχνουν τον τρόπο που ο αφηγητής συνδέεται ακόμα και τώρα με την ιστορία (άρθρο 21 «*Τελικά γύρισα με τα πόδια κι αργά το βράδυ άκουσα πως έριξαν δακρυγόνα γύρω από το Πανεπιστήμιο. Εγώ πάντως δεν τα χρειάζομαι. Κλαίω από μόνη μου*»).

Σύμφωνα με τα παραπάνω, μπορεί να διεξαχθεί το συμπέρασμα ότι πιο ολοκληρωμένη αφηγηματική δομή παρουσιάζουν άρθρα με αφηγήσεις- βιώματα του ίδιου του αρθρογράφου. Το γεγονός ότι βιοματικές ιστορίες εντοπίζουμε σε άρθρα που θίγουν το προσφυγικό, το μακεδονικό ή την οικονομική κρίση μπορεί να σηματοδοτεί ότι τα θέματα της επικαιρότητας με μεγαλύτερες διαστάσεις και διάρκεια είναι πιο κοντά στον αφηγητή, και αναλογικά, είναι περισσότερες οι πιθανότητες να αγγίζουν τον αναγνώστη. Οι απόρροιες των ζητημάτων αυτών σε λεπτομέρειες της καθημερινής ζωής εμπνέουν τη δημιουργία προσωποκεντρικών ιστοριών, με πρωταγωνιστές τους ίδιους: ιστορίες που έχουν κάποια επίλυση -σε αντίθεση με τις εγκιβωτισμένες αφηγήσεις για γεγονότα της επικαιρότητας που αναφέρονται χωρίς λύση.

Μετά από την παραπάνω έρευνα προκύπτουν οι εξής απαντήσεις στα ερευνητικά ερωτήματα που τέθηκαν αρχή: το έντονο στοιχείο της αξιολόγησης δε θα μπορούσε να αποτρέπει από τον στόχο μιας αφήγησης με χαρακτηριστικά νέας δημοσιογραφίας. Δεδομένου ότι αποτελεί δομικό αφηγηματικό στοιχείο σε τέτοιες αφηγήσεις, ο στόχος είναι εξαρχής είναι να παρουσιαστεί η οπτική του αρθρογράφου για ένα συμβάν μια κατάσταση. αυτό επιτυγχάνεται με χρήση λογοτεχνικών μεθόδων, ή/και με την εξιστόρηση μιας προσωπικής (ή όχι) εμπειρίας, ρεαλιστικής ή μυθοπλαστικής. Η χρήση περισσότερων ελεύθερων και λιγότερων αφηγηματικών προτάσεων είναι δυνατή σε ένα

αφηγηματικό κείμενο νέας δημοσιογραφίας. Ως αφηγηματικό ορίστηκε το κείμενο που περιλαμβάνει τουλάχιστον μια πράξη επιπλοκής. Είναι πιθανό και ιδιαίτερα συχνό να συναντώνται περισσότερες ελεύθερες προτάσεις παρά αφηγηματικές, καθώς - λαμβάνοντας υπόψη τα άρθρα που εξετάστηκαν- οι προτάσεις στις οποίες περιγράφονται πράξεις επιπλοκής είναι λιγότερες από τις προτάσεις που φέρουν επιμύθια (που αν μετακινηθούν συνήθως δεν υπάρχει πρόβλημα στη ροή της ιστορίας). Στο ερώτημα αν η υιοθέτηση πολλαπλών μυθιστορηματικών μεθόδων από μια σχολιογραφική αφήγηση θα μπορούσε να σημαίνει σύγχυση των ορίων μεταξύ λογοτεχνικής δημοσιογραφίας και δημοσιογραφικής λογοτεχνίας απαντάται το εξής: με τα δεδομένα της παρούσας ανάλυσης, θα μπορούσαμε να σημειώσουμε ότι κάτι τέτοιο θα μπορούσε να συμβαίνει για κάποιες αφηγήσεις που περιλαμβάνουν πράξη/εις επιπλοκής στην ανάλυση της αφηγηματικής τους δομής, και αποτελούν αυτοβιογραφικές ιστορίες, ενώ στην ερώτηση αν η προσωπικότητα του αφηγητή είναι δυνατό να φωτίζεται ή να αλλοιώνεται με την υιοθέτηση των παραπάνω πρακτικών, η υιοθέτηση λογοτεχνικών χαρακτηριστικών στον σχολιογραφικό λόγο είναι βέβαιο πως αντικατοπτρίζει την οπτική του κειμενογράφου και πιθανότατα την προσωπικότητά του. Η αποδεκτότητα της αφήγησης από τον αναγνώστη ορίζει την ερμηνεία της προσωπικότητας του αφηγητή.

Πηγές- Βιβλιογραφία

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

- Bruner, J. (1995). *Πράξεις Νοήματος*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα (Μετάφραση: Ρόκου Ήβη)
- Θεοδωράκης, Σ. (2006). «Μη λέτε ότι είναι νεκρός. Αφήστε μια πιθανότητα στο παιδί μου...», εφημερίδα Τα Νέα 7/6/2006
- Κακαβούλια Μ. (2001). “Αφηγηματικές τεχνικές στον δημοσιογραφικό λόγο”. *Γλωσσολογία* 13: 75-103
- Καπλάνι, Γ. (2008). Σαράγιεβο αγάπη μου θλιμμένη, από τη στήλη Ημερολόγιο Συνόρων, εφημερίδα Τα Νέα 16/2/2008, Διαθέσιμο στο http://gazikapllani.blogspot.gr/2008/03/blogpost_24.html?showComment=1206370020000 (Αντλήθηκε 2/5/2018).
- Μπακάκου-Ορφανού Α. & Σ. Κουτσουλέλου-Μίχου (1999). “Μηχανισμοί αξιολόγησης στο δημοσιογραφικό κείμενο”. Στο Μόζερ Α. (επιμέλεια) *Ελληνική Γλωσσολογία '97 (Πρακτικά του Γ' Διεθνούς Γλωσσολογικού Συνεδρίου για την Ελληνική Γλώσσα)*, 728-736. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Πολίτης, Π. (2002). Η γλώσσα του γεγονότος: τροπικότητες στα πρωτοσέλιδα των εφημερίδων, *Μελέτες για την Ελληνική Γλώσσα, Πρακτικά της 22^{ης} Ετήσιας Συνάντησης του Τομέα Γλωσσολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του ΑΠΘ*, 543-54.
- Πολίτης, Π. (2003). Η γλώσσα της αξιολόγησης στην ειδησεογραφία, *Μελέτες για την Ελληνική Γλώσσα, Πρακτικά της 23^{ης} Ετήσιας Συνάντησης του Τομέα Γλωσσολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του ΑΠΘ, τομ. Α', 100-11. Θεσσαλονίκη*
- Πολίτης Π. “Ο λόγος της μαζικής επικοινωνίας: το ελληνικό παράδειγμα”, *Έκδοση: 2008, ISBN: 978-960-231-126-4*
- Πολίτης Π. “Έννοιακές μεταφορές και λεξικές συμπαραθέσεις σε τηλεοπτικά δελτία ειδήσεων”. *Ζητήματα Επικοινωνίας* 9: 90-101, 2009.
- Χατζησαββίδης, Σ. (1997). Η ρητορική των τίτλων στον ελληνικό δημοσιογραφικό λόγο. Στο: *Μελέτες για την ελληνική γλώσσα, πρακτικά της 17^{ης} ετήσιας Συνάντησης του Τομέα Γλωσσολογίας της Φ.Σ. του Α.Π.Θ.*, 643-657, Θεσσαλονίκη

Χολυβάτου, Α. (2008). *Λογοτεχνία και δημοσιογραφία: αμφίρροπες σχέσεις, Διακείμενα*, τ. 10., Θεσσαλονίκη: Εργαστήριο Συγκριτικής Γραμματολογίας Α.Π.Θ.

ΞΕΝΗ

- Bell, A. (1991). *The Language of News Media*. Oxford: Blackwell
- Bell, A. (1998). The Discourse Structure of News Stories, in A. Bell and P. Garrett (eds) *Approaches to Media Discourse*, pp. 64-104. Oxford: Blackwell.
- Berkowitz, D. (2010). The ironic hero of Virginia Tech: Healing trauma through mythical narrative and collective memory. *Journalism* 11: 643–659
- Bulhoes, M. (2007). *Jornalismo e literatura em convergência*. São Paulo: Ática
- Capote, T. (1965). *In Cold Blood: A True Account of a Multiple Murder and Its Consequences*. 5th printing. New York: The New American Library.
- Coen, S., & Nikolaidis, A. (2016) Communities in crisis: mediating austerity and the politics of suicide, conference panel, *Annual MeCCSA conference 2016: communities*, Canterbury Christ Church University, 6-8
- Fairclough, N. (1995). *Media discourse*. London: Edward Arnold
- Gottschall, J (2012). *The Storytelling Animal: How Stories Make Us Human*. Boston, CA; New York: Mariner Books
- Hartsock, J.C. (1999). “Literary journalism” as an epistemological moving object within a larger ‘quantum’ narrative. *Journal of Communication Inquiry* 23: 432–447
- Jenkins, H. (2008). *Convergence Culture. Where Old and New Media Collide*, NYU Press.
- Joseph, SA (2016). Australian literary journalism and ‘missing voices’: How Helen Garner finally resolves this recurring ethical tension. *Journalism Practice* 10: 730–743.
- Kramer, M. (1995). Breakable rules for literary journalists. In: Sims, N, Kramer, M (eds) *Literary Journalism: A New Collection of the Best American Nonfiction*. New York: Ballantine Books, pp. 21–34
- Labov, W., & Waletzky, J. (1967). Narrative analysis: Oral versions of personal experience. In: Helm, J (ed.) *Essays on the Verbal and Visual Arts*. Seattle, WA: University of Washington Press, pp. 12–44

- Labov, W. (1972.) *Sociolinguistic Patterns*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press
- Lepore, J. (2002). Historical writing and the revival of narrative. *Nieman Reports* 56: 51.
- McNair, B. (2009) Journalism in the 21st century – Evolution, not extinction. *Journalism* 10: 347–349.
- Neveu, E. (2014). Revisiting narrative journalism as one of the futures of journalism. *Journalism Studies* 15: 533–542
- Newfield, J. (1974). Journalism: Old, New and Corporate, in *The Reporter as Artist: A Look at the New Journalism Controversy*, ed. by Ronald Weber, Hastings House, NY
- Peelo, M. (2006). Framing homicide narratives in newspapers: Mediated witness and the construction of virtual victimhood. *Crime, Media, Culture* 2: 159–175
- Ray, V. (2013). News storytelling in a digital landscape. In: Watt, KF, Allan, S. (eds) *Journalism: New Challenges*. Bournemouth: Centre for Journalism & Communication Research, Bournemouth University, pp. 435–443
- Rosen, J. (2008). A Most Useful Definition of Citizen Journalism, Διαθέσιμο στο http://archive.pressthink.org/2008/07/14/a_most_useful_d.htm (Αντλήθηκε 3/5/2018)
- Ryan, M.-L. (2004). *Narrative across Media: the languages of storytelling*. Lincoln, NB. University of Nebraska Press,
- Shim, H. (2014). Narrative journalism in the contemporary newsroom: The rise of new paradigm in news format? *Narrative Inquiry* 24: 77–95
- Titscher, S., Meyer, M., Wodak, R., & Vetter, E. (2000). *Methods of Text and Discourse Analysis*, London, Sage.
- Uko, N. (2007). *Story Building: Narrative Techniques for News and Feature Writers*. Lanham, MD: University Press of America
- Wolfe, T. (1975). *The New Journalism*. London: Picador

Παράρτημα

1. Πολύ μαύρη η Δευτέρα, 16.01.2018, Άννα Δαμιανίδη
2. Ο φούρνος 24.01.2018, Πέπη Ρηγοπούλου
3. Βίος ανεόρταστος, 30.01.2018, Άννα Δαμιανίδη
4. Οι επίμονοι άνθρωποι 31/01/2018, Πέπη Ρηγοπούλου
5. «Με επιστροφή;», 02.02.2018, Κυριακή Μπεϊόγλου
6. Το χαμένο λαϊκό αίσθημα, 12.02.2018, Γιώργος Σταματόπουλος
7. Καταιγισμός, 14.02.2018, Πέπη Ρηγοπούλου
8. Η δόση, 21.02.2018, Πέπη Ρηγοπούλου
9. Υπέρ δυνατών προνόμια, 28.02.2018, Πέπη Ρηγοπούλου
10. Δεν πεθαίνουν τα παιδιά, 02.03.2018, Κυριακή Μπεϊόγλου
11. Η δρασκελιά που γεννά θύελλες, 05.03.2018, Γιώργος

Σταματόπουλος

12. Τα μείζονα και τα ελάσσονα, 07.03.2018, Πέπη Ρηγοπούλου
13. Διαβατήριες Τελετές, 10/03/2018, Άννα Δαμιανίδη
14. 400 σχεδόν μαύρα κοστούμια, 11/03/2018, Νόρα Ράλλη
15. Το «βασικό» ένστικτο, 14.03.2018, Πέπη Ρηγοπούλου
16. Αν γλιτώσει το παιδί..., 17.03.2018, Σταυρούλα Ματζώρου
17. Τα βιολιά και οι συνεργασίες, 19.03.2018, Γιώργος Σταματόπουλος
18. Γιατί τα σπάσαμε τ' αγάλματά των..., 21.03.2018, Πέπη

Ρηγοπούλου

19. Κοινωνικά παλίμψηστα, 29.03.2018, Αδάμ Αδαμόπουλος*
20. Με τον Απρίλη είμαστε..., 02.04.2018, Γιώργος Σταματόπουλος
21. Μετακινηθείτε λίγο, 03/04/2018, Άννα Δαμιανίδη
22. Αι ευχαί, 04.04.2018, Πέπη Ρηγοπούλου
23. Τα προσωπεία, 11.04.2018, Πέπη Ρηγοπούλου
24. Λόγια του βαρελιού, 15.04.2018, Αρχοντία Κάτσουρα
25. Ο Προμηθέας πεθαίνει στη Συρία, 16.04.2018, Κυριακή Μπεϊόγλου
26. Ανθρωποφάς, 17.04.2018, Άννα Δαμιανίδη
27. Τα νησιά της Ελλάδας, 18.04.2018, Πέπη Ρηγοπούλου

ΤΡΙΤΗ ΜΑΤΙΑ

Πολύ μαύρη η Δευτέρα

Ουφ! πέρασε πια, ευτυχώς | *ΕΥΡΟΚΙΝΙΣΣΙ/ΣΩΤΗΡΗΣ ΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ*

16.01.2018, 15:43 | Ετικέτες: διαδηλώσεις, απεργίες, κοινωνία

Συντάκτης: **Άννα Δαμιανίδη**

Αυτή ήταν και πάει, πέρασε. Η διεθνώς αναγνωρισμένη ως καταθλιπτικότερη μέρα της χρονιάς, η χθεσινή Δευτέρα. Έχουν τελειώσει οι γιορτές, αργούν οι επόμενες, έχει αρχίσει ο χειμώνας, αργεί η αλλαγή της ώρας, οι οικογένειες που είχαν μαζευτεί για τα Χριστούγεννα σκορπίζουν πάλι, κουράστηκε το ανοσοποιητικό, οι φίλοι δεν τηλεφωνούν επαρκώς. Περιμένουν κι αυτοί κάποιος να τους τηλεφωνήσει.

Οι φίλοι, αυτός ο νέος θεσμός, η ανακάλυψη του αιώνα, δεν μπορεί να βρει τελετές και να τις καθιερώσει. Μερικοί μαζεύονται κάθε Τρίτη και παίζουν χαρτιά, άλλοι τρώνε έξω τις Παρασκευές, αλλά την καταθλιπτική Δευτέρα την έχουν αφήσει λυτή να βασανίζει τους μοναχικούς και τους συνεσταλμένους.

Δεν είχε αρχίσει η μέρα να μεγαλώνει; Τι έπαθε και πάλι μικρυνε; Το στολισμένο έλατο δεν έμεινε άθικτο για να μη μελαγχολήσουμε; Τότε γιατί με τα φωτάκια του ακόμα αναμμένα προκαλεί θλίψη; Και να υπάρχουν γύρω μας τόσοι αντιπερισπασμοί, ολόκληρο πολυνομοσχέδιο με χιλιάδες σελίδες, να μεταδίδεται από τα ΜΜΕ η συζήτηση στη Βουλή, τα πάντα όλα λύνονται σε τρεις ημέρες κατά τας Γραφάς, απεργία στα άλλα ΜΜ, τα ΜΜΜ, να αποκτήσει η διαδρομή στην πόλη ενδιαφέρον, ζωντάνια.

Γιατί άλλο να τρέχεις να προλάβεις ένα μετρό, ένα λεωφορείο που ξέρεις ότι θα περάσει, έστω και στριμωγμένος, έστω και καθυστερημένος, είσαι μέσα στη ρουτίνα, το μυαλό σου τρέχει αμέσως αλλού και πού αλλού θα τρέξει μέρα που 'ναι, παρά στη μελαγχολία;

Ενώ με την απεργία πρέπει να παλέψεις για κάθε μέτρο που κατακτάς στην ασφαλτο ως οδηγός ή επιβάτης ταξί ή πεζοπόρος, δεν περισσεύει χρόνος για σκέψεις υπαρξιακές και μαύρες. Οπότε κανονικά η Blue Monday, η μελαγχολική Δευτέρα, δεν πιάνει σε τούτα 'δω τα μάρμαρα, στον χαρούμενο και κάπως υστερικό Νότο.

Ή δεν θα έπρεπε να πιάνει, τέλος πάντων. Ακόμα και το «Μακεδονικό», όμως, που αναβιώνει ως ευχάριστη φαγούρα με αναμνήσεις από το ένδοξο παρελθόν, τότε που ήμασταν υπερδύναμη των Βαλκανίων, το κέντρο της οικονομίας τους και των πολιτικών ελπίδων ολονών τους και τους κρατούσαμε στο χέρι, αχ! μήπως τίποτε δεν άλλαξε, να καταθέσουμε ξανά απόψεις για το όνομα των άλλων, σαν να μην πέρασε μια μέρα, ακόμα κι αυτό δεν καταφέρνει να μας ανεβάσει όπως κάποτε, διότι πέρασαν πολλές μέρες, αυτό είναι το ζήτημα, η μαυρίλα, η μελαγχολία.

Ουφ! πέρασε πια, ευτυχώς.

ΔΙΑΒΑΣΤΕ ΕΠΙΣΗΣ:

Συγκεντρώσεις στην Κρήτη και σήμερα για το πολυνομοσχέδιο Κυκλοφοριακό «έμφραγμα» λόγω απεργίας

Η efsyn.gr θεωρεί αυτονόητο ότι οι αναγνώστες της έχουν το δικαίωμα του σχολιασμού, της κριτικής και της ελεύθερης έκφρασης και επιδιώκει την αμφίδρομη επικοινωνία μαζί τους.

Διευκρινίζουμε όμως ότι δεν θέλουμε ο χώρος σχολιασμού της ιστοσελίδας να μετατραπεί σε μια αρένα απαξίωσης και κανιβαλισμού προσώπων και θεσμών. Για τον λόγο αυτόν δεν δημοσιεύουμε σχόλια ρατσιστικού, υβριστικού, προσβλητικού ή σεξιστικού περιεχομένου. Επίσης, και σύμφωνα με τις αρχές της Εφημερίδας των Συντακτών, διατηρούμε ανοιχτό το μέτωπο απέναντι στον φασισμό και τις ποικίλες εκφράσεις του. Έτσι, επιφυλασσόμαστε του δικαιώματός μας να μην δημοσιεύουμε ανάλογα σχόλια.

Σε όσες περιπτώσεις κρίνουμε αναγκαίο, απαντάμε στα σχόλιά σας, επιδιώκοντας έναν ειλικρινή και καλόπιστο διάλογο.

Η efsyn.gr δεν δημοσιεύει σχόλια γραμμένα σε Greeklish.

ΤΡΙΤΗ ΜΑΤΙΑ Ο φούρνος

24.01.2018, 15:54 | Ετικέτες: ΠΓΔΜ, διαδηλώσεις, Θεσσαλονίκη, Μακεδονία

Συντάκτης: **Πέπη Ρηγοπούλου**

Η φουρνάρισα ήταν απόλυτη: «Αν αυτοί που πήγαν στο συλλαλητήριο στην Θεσσαλονίκη ήταν φασίστες, τότε να ετοιμάσω το φούρνο να μπι πριν με χιώσουν εκείνοι. Να μην πάω τουλάχιστον από τα χέρια τους. Ομως όχι. Δε χαρίζω σ' αυτούς τον κόσμο που είδα δίπλα στην παραλία. Δεν ξέρω τι ήταν. Ομως ήταν κάτι άλλο».

Πήρα αμήχανη το ψωμί που μου έτεινε. Δεν είχα σκεφτεί μια τέτοια εκδοχή στη σειρά απόψεων, σκέψεων, επιχειρημάτων που έχουν κατακλύσει έντυπο και ηλεκτρονικό Τύπο. Και ανατρίχιασα, γιατί η μακάβρια εικόνα από τους τότε ναζιστικούς φούρνους, τους αυθεντικούς, είναι πολύ ζωντανή μέσα μου από το τελευταίο βιβλίο του Γκρόσμαν που ξαναδιαβάζω: καπνοί, μαυρίλα, τσίκνα και βαριές μυρωδιές και κανένας από τους περίοικους να μην αντιλαμβάνεται τη φρίκη που ήταν κοντά του, δίπλα του.

Με τη μορφή μιας επαναλαμβανόμενης κανονικότητας που είχε τη σιωπηρή αποδοχή αυτών που την υποψιάζονταν, την ένιωθαν, τη γνώριζαν και ουσιαστικά την κατέφασκαν.

Πενήντα ή διακόσιες πενήντα ή όσες χιλιάδες ανθρώπων στην παραλία της Θεσσαλονίκης. Οι περισσότερες που μαζεύτηκαν στην Ελλάδα σ' αυτό τον μουντό 21ο αιώνα. Τόσοι όσους δεν μπόρεσε να μαζέψει κανένα κόμμα ή κίνημα. Τόσοι που δεν μπορεί να τους συγκέντρωσε κανένας μηχανισμός.

Όσοι δεν ήμασταν εκεί, ας μην τους εξιδανικεύσουμε και ας μην τους δαιμονοποιήσουμε. Ας τολμήσουμε να δούμε το συμβάν. Και ας προσπαθήσουμε, κόμματα, κινήματα και κοινωνία να βγάλουμε κάποια συμπεράσματα.

Τόσος κόσμος στους δρόμους τρομάζει ή/και γοητεύει. Συλλαλητήρια και διαδηλώσεις γίνονται σε όλον τον ταραγμένο κόσμο μας. Εγιναν και και στην Ελλάδα για τον Οτσαλάν, τη Γιουγκοσλαβία, τον Αλέξη Γρηγορόπουλο, τα μνημόνια.

Μήπως οι άνθρωποι που συγκεντρώθηκαν στη Θεσσαλονίκη θεώρησαν πως δεν έπρεπε να υποταχτούν στα κανονικά και αυτονόητα σχέδια των ισχυρών της γης, εκφράζοντας μια υπαρξιακή αγωνία σε έναν κόσμο όπου τα σύνορα –όχι μόνον τα εθνικά, αλλά και τα κοινωνικά, τα οικονομικά και τα ψυχικά– παραβιάζονται με όλο και μεγαλύτερη ευκολία; Και μάλιστα στο όνομα της προστασίας τους;

Οι πολιτικοί είναι αυτοί που πρέπει να προσπαθήσουν όχι να λερώσουν ή να καπηλευτούν αυτό που έγινε, αλλά να αξιοποιήσουν το μήνυμά του με θάρρος, ευθύνη και σοβαρότητα.

Στο μεταξύ είναι καλύτερα να πούμε όχι στις όποιες προσπάθειες διχασμού, αφαιρώντας από το λεξιλόγιό μας κάθε ανεγκέφαλη χρήση των όρων προδότες, φασίστες ή άλλων παρόμοιων.

Με το να έχουν κάνει την κατηγορία «φασίστας» λέξη παντός καιρού για να την ξορκίσουν, οι φίλοι μας οι Γάλλοι κατόρθωσαν να φέρουν την κυρία Λεπέν στα πρόθυρα της εξουσίας. Δεν θα τους μιμηθούμε.

ΔΙΑΒΑΣΤΕ ΕΠΙΣΗΣ:

Οι συνιστώσες του νέου Μακεδονικού Αγώνα Νηφαλιότητα απέναντι στην ακροδεξιά ρητορική

Η efsyn.gr θεωρεί αυτονόητο ότι οι αναγνώστες της έχουν το δικαίωμα του σχολιασμού, της κριτικής και της ελεύθερης έκφρασης και επιδιώκει την αμφίδρομη επικοινωνία μαζί τους.

Διευκρινίζουμε όμως ότι δεν θέλουμε ο χώρος σχολιασμού της ιστοσελίδας να μετατραπεί σε μια αρένα απαξίωσης και κανιβαλισμού προσώπων και θεσμών. Για τον λόγο αυτόν δεν δημοσιεύουμε σχόλια ρατσιστικού, υβριστικού, προσβλητικού ή σεξιστικού περιεχομένου. Επίσης, και σύμφωνα με τις αρχές της Εφημερίδας των Συντακτών, διατηρούμε ανοιχτό το μέτωπο απέναντι στον φασισμό και τις ποικίλες εκφράσεις του. Έτσι, επιφυλασσόμαστε του δικαιώματός μας να μην δημοσιεύουμε ανάλογα σχόλια.

ΤΡΙΤΗ ΜΑΤΙΑ

Βίος ανεόρταστος

EUROKINISSI/LATO KLODIAN

30.01.2018, 06:12 | Ετικέτες: αγρότες, απεργίες, συλλαλητήρια, Αθήνα

Συντάκτης: **Άννα Δαμιανίδη**

Ακούω τους αγρότες που ετοιμάζονται να κλείσουν τους δρόμους, έχουν προβλήματα οι άνθρωποι, δεν υπάρχει αμφιβολία. Κάποια στιγμή κλείνοντας τους δρόμους αποκτούσαν, ασκούσαν, προσπαθούσαν τέλος πάντων να αποκτήσουν πολιτική εξουσία, έπαιρναν επιδόματα, αποζημιώσεις, κάτι, τώρα είναι μόνο η ελπίδα πως πάλι κάτι θα κερδίσουν από το λωλαμένο κράτος, ή μήπως συνήθισαν αυτή την ωραία χειμερινή σύναξη που τους φέρνει κοντά σε κλίμα ηρωικό κάθε χρόνο;

Υποπεύομαι ότι περισσότερο τη βρίσκουν τώρα πια, παρά περιμένουν αποτελέσματα από την ταλαιπωρία των υπολοίπων. Γίνονται ομάδα, η μέθεξη στο διονυσιακό κλίμα των συγκεντρώσεων είναι αυταξία.

Πανάρχαιες, αταβιστικές ηδονές. Από το να κάθονται κλεισμένοι μέσα με την τηλεόραση ή να παίζουν συνέχεια χαρτιά στο καφενείο, δεν είναι σκέτο γλέντι να μαζεύονται με τα ποτά τους, με τις κάμερες, με το βασανιστήριο των άλλων να τους ζεσταίνει την καρδιά, το αγωνιστικό τους ποίημα να γεμίζει υδρατμούς τον παγωμένο αέρα; Σούπερ.

Γενικά διάγουμε βίο ανεόρταστο, κι ας προσπαθεί ο Δήμος Αθηναίων να οργανώσει αποκριατικές γιορτές. Πλήττουμε θανάσιμα, κάθε ευκαιρία για λίγο ξέδομα είναι ευπρόσδεκτη, κι όταν έχει και την αύρα του αγώνα, ακόμα καλύτερα. Να κουνηθεί λίγο

ο κόσμος με παιδιά, να ξεμουδιάσει ήρωικά, οπότε μετά το σουξέ της αντισκοπιανής συγκέντρωσης στη Θεσσαλονίκη, θα γίνει και στην Αθήνα παρόμοια, στην καρδιά των Απόκρεω.

Αναμένονται πρωτότυπες εμφανίσεις, πολλές φουστανέλες, ίσως και βράκες, δεν παίρνω όρκο, περικεφαλαίες, θώρακες, λοφία. Υπάρχει πλούσιο υλικό στα μαγαζιά της Πλάκας, σημειώνω για όποιον δεν το ξέρει.

Το γιατί αυτή η ανάγκη για τζέρτζελο μένει τόσο ανικανοποίητη στην καθημερινότητά μας και χρειάζεται μάλλον αυτοκαταστροφικές εκδηλώσεις για να ξεδώσει, δεν αναλύεται εύκολα, ελπίζουμε πάντα στη συνδρομή των ψυχαναλυτών.

Φαίνεται πάντως ότι η ελπίδα για προσπορισμό εξουσίας σε καταστάσεις αστάθειας παίζει ρόλο καταλυτικό, αλλιώς κάπως θα είχαν πιάσει τόπο και οι χοροί των συλλόγων, οι κοπές πίτας, οι διαγωνισμοί τραγουδιού, μαγειρικής, γυμναστικής, διάφορα τέτοια αναίμακτα, που μπορούν να εγγυηθούν διάκριση και λάμψη για μερικές ώρες, μερικούς μήνες, μερικά χρόνια, ίσως και την ανεύρεση του ανθρώπου της ζωής σου.

Αλλά δεν περιέχουν την υπόσχεση ανατροπής που ίσως σου δώσει το πάνω χέρι, ίσως σε φέρει στην πάνω βόλτα, ή απλώς σου προσφέρει την ευκαιρία να καταστρέψεις το κτίριο που ζηλεύεις, να ταλαιπωρήσεις τον άνθρωπο της πόλης που σου τη σπάει κ.λπ. Τέτοιες χαρές πού να τις βρεις στις απλές γιορτές. Οπότε, ζήτω η αναρχία, η πρόκληση και το επικίνδυνο τζέρτζελο, να τρέμουν οι εχθροί μας.

ΔΙΑΒΑΣΤΕ ΕΠΙΣΗΣ:

Διχαστικό συλλαλητήριο

Η efsyn.gr θεωρεί αυτονόητο ότι οι αναγνώστες της έχουν το δικαίωμα του σχολιασμού, της κριτικής και της ελεύθερης έκφρασης και επιδιώκει την αμφίδρομη επικοινωνία μαζί τους.

Διευκρινίζουμε όμως ότι δεν θέλουμε ο χώρος σχολιασμού της ιστοσελίδας να μετατραπεί σε μια αρένα απαξίωσης και κανιβαλισμού προσώπων και θεσμών. Για τον λόγο αυτόν δεν δημοσιεύουμε σχόλια ρατσιστικού, υβριστικού, προσβλητικού ή σεξιστικού περιεχομένου. Επίσης, και σύμφωνα με τις αρχές της Εφημερίδας των Συντακτών, διατηρούμε ανοιχτό το μέτωπο απέναντι στον φασισμό και τις ποικίλες εκφράσεις του. Έτσι, επιφυλασσόμαστε του δικαιώματός μας να μην δημοσιεύουμε ανάλογα σχόλια.

Σε όσες περιπτώσεις κρίνουμε αναγκαία, απαντάμε στα σχόλιά σας, επιδιώκοντας έναν ειλικρινή και καλόπιστο διάλογο.

ΤΡΙΤΗ ΜΑΤΙΑ

Οι επίμονοι άνθρωποι

31.01.2018, 20:37 | Ετικέτες: Ελλάδα, άνθρωποι

Συντάκτης: Πέπη Ρηγοπούλου

Κάτι τέτοιες ηλιόλουστες ημέρες, ξυπνάς και λες πως όχι, δεν είναι αλήθεια αυτό που περνάς. Αυτό που χτες βράδυ σε έκανε να ξαγρυπνήσεις. Την ξαγρύπνια αυτήν που δεν γεννά στίχους αλλά σημειώσεις στα κατάστιχα των οφειλών, για να μην κατακτήσουν ληξιπρόθεσμες.

Αφού εκείνη η απόφαση των πρώτων χρόνων του αγώνα κατά της υποτέλειας, το «δεν πληρώνω», που πάνω της ακούμπησε για να ανέβει και το φαινόμενο ΣΥΡΙΖΑ, πληρώνεται επί των ημερών του ακριβά, με τις προσαυξήσεις και τις υπερημερίες. (Πόσες φορές πια πληρώνεται ένας δρόμος, μου έλεγε ένας από αυτούς που αφήφησαν τότε τα διόδια, θεωρώντας τα παράνομα. Στην Αμερική δεν θα μπορούσαν οι περιπλανώμενοι καλλιτέχνες σαν τον Κέρουακ να κάνουν τα ταξίδια τους.)

Κι όμως με όλη την ξαγρύπνια, με όλη την αγωνία για κάτι που έχει επιβληθεί για να αναιρέσει την πορεία τόσων ανθρώπων, για να κάνει τις ζωές τους πιο φτηνές, ο πρωινός ήλιος φωτίζει τις σκιές, τα μαύρα τετράγωνα της σκέψης, για να σχηματίσει άλλα σχήματα, λιγότερο κανονικά και κανονιστικά.

Μια χαρά που ξεχειλίζει, και γίνεται ακτίνες που διαπερνούν την ομίχλη, το θόλωμα του μυαλού, για το τι και το πώς της επιβίωσης. Για το τι και το πώς της αντίστασης. Για το τι και το πώς μιας πρότασης που θα μαζέψει τα σπαράγματα του νου, της ψυχής, της δράσης τόσων ανθρώπων, επίμονων ανθρώπων, που δεν έχουν παραιτηθεί.

Μια ελπίδα κοφτερή και λαμπερή επιμένει, χωρίς «ζήσαμε εμείς καλά κι αυτοί καλύτερα», χωρίς δηλαδή τις λέξεις εκείνες που μιλούν για να παρηγορήσουν για το τέλος μιας προσπάθειας, για το μετά το ρόδινο τέλος, που ποτέ δεν έρχεται σήμερα, χτες, αύριο, έτσι αυτόκλητο, χωρίς την αγωνία τού τι κάνω και τι δεν κάνω, του πού αναλώνω τη ζωή μου, αν την αναλώνω, αν μπορεί μια ζωή να γίνει εκ νέου, να είναι εσσεί παρανάλωμα.

Του πυρός λέμε δίπλα στο παρανάλωμα, ενώ οι στάχτες θολώνουν την ηλεκτρονική «Διαύγεια» αυτών που κυβερνούν, όσων θα είναι πάντα κρυμμένοι πίσω από την άλλη πλευρά, την αόρατη, της σελήνης, μαζεύοντας τη σκόνη από τα πόδια των ποιητών, για να τους κάνουν καθώς πρέπει επικήδειους.

Λελογισμένα τεθλιμμένοι, για την απώλεια που ευτυχώς ήρθε νωρίς, αφού, τι κρίμα, «οι καλοί πεθαίνουν νέοι».

Ενοχλημένοι που οι άλλοι, όσοι δεν είναι νέοι πια, επιμένουν να μιλούν, να αφουγκράζονται, να μην τους φτάνει η ελεημοσύνη, η φιλανθρωπία αυτών, των ευγενών, που δεν τους λένε πόσο τους περιφρονούν, πόσο πίσω τούς έχει αφήσει το πλοίο τους «Η Ανάπτυξη».

ΔΙΑΒΑΣΤΕ ΕΠΙΣΗΣ:

Ο φούρνος

Ψυχαναγκαστική επανάληψη

Η efsyn.gr θεωρεί αυτονόητο ότι οι αναγνώστες της έχουν το δικαίωμα του σχολιασμού, της κριτικής και της ελεύθερης έκφρασης και επιδιώκει την αμφίδρομη επικοινωνία μαζί τους.

Διευκρινίζουμε όμως ότι δεν θέλουμε ο χώρος σχολιασμού της ιστοσελίδας να μετατραπεί σε μια αρένα απαξίωσης και κανιβαλισμού προσώπων και θεσμών. Για τον λόγο αυτόν δεν δημοσιεύουμε σχόλια ρατσιστικού, υβριστικού, προσβλητικού ή σεξιστικού περιεχομένου. Επίσης, και σύμφωνα με τις αρχές της Εφημερίδας των Συντακτών, διατηρούμε ανοιχτό το μέτωπο απέναντι στον φασισμό και τις ποικίλες εκφράσεις του. Έτσι, επιφυλασσόμαστε του δικαιώματός μας να μην δημοσιεύουμε ανάλογα σχόλια.

Σε όσες περιπτώσεις κρίνουμε αναγκαίο, απαντάμε στα σχόλιά σας, επιδιώκοντας έναν ειλικρινή και καλόπιστο διάλογο.

Η efsyn.gr δεν δημοσιεύει σχόλια γραμμένα σε Greeklish.

ΤΡΙΤΗ ΜΑΤΙΑ

«Με επιστροφή;»

02.02.2018, 06:37 | Ετικέτες: ταξίδια, τραγούδια, κοινωνία

Συντάκτης: Κυριακή Μπεϊόγλου

«Με επιστροφή;», ρωτάει χωρίς να με κοιτάει. Πίσω από το γκισέ αναμασάει την ερώτηση ξανά και ξανά σαν να είναι μπισκότο που της άφησε ψίχουλα κάτω από τη γλώσσα. Δεν απαντώ.

Αναγκάζεται να σηκώσει το κεφάλι της και να με κοιτάξει ερωτηματικά πάνω από τα τигρέ γυαλιά που είναι σκαλωμένα στη μύτη της. «Λοιπόν, έχουμε και λέμε, αν βγάλετε το εισιτήριό σας με επιστροφή θα έχετε έκπτωση οκτώ ευρώ», σκύβει πάλι πάνω στα χαρτιά της, «δεν είναι και λίγα...», μουρμουρίζει με το ένα φρύδι σηκωμένο. «Λοιπόν, να βγάλω το εισιτήριό σας με επιστροφή;». «Θα ξαναπεράσω» της λέω.

Η επιτακτική απόφαση για την επιστροφή πλανιέται πάνω από το κεφάλι μου σαν σύννεφο καπνού. Αυτό το «δεν είναι και λίγα» με κάνει να νιώθω κάπως περίεργα, λίγο ένοχα. Γιατί δεν αποφάσισα αμέσως; Γιατί δεν είδα την ευκαιρία και δεν απάντησα ένα «βεβαίως», αφού η οικονομική κρίση μάς έκανε να μετράμε και το τελευταίο ευρώ;

Αναρωτιέμαι, μήπως κάτι κλέβει από την ελευθερία μας η οικονομική προσφορά-ευκαιρία που μας παρουσιάζεται; Η ίδια η οικονομική κρίση έκλεψε την ελευθερία μας. Αυτό το επιτακτικό «ναι!» που πρέπει να απαντήσεις αμέσως για να μη χάσεις την προσφορά είναι σαν να σου αφαιρεί κάτι από το ταξίδι, κάτι από μίαν άλλη σημαντική προσφορά: το αναπάντεχο, την περιπέτεια του ταξιδιού. Πώς να αναβάλεις την

επιστροφή, καθώς το εισιτήριο περιμένει τυπωμένο στην τσέπη σου θυμίζοντάς σου πως δεν πρέπει να χάσεις τα χρήματα;

Η συμφέρουσα προσφορά καθορίζει πια τις πράξεις μας. Τα «ταξίδια» και τις «επιστροφές» μας. Μου θυμίζει εκείνο το «αθάνατο» κείμενο του Λοκ:

“ Τι καθορίζει τη θέλησή μας κατά το πράττειν; Μετά από επανεξέταση του ζητήματος, είμαι σε θέση να υποθέσω ότι η θέληση δεν καθορίζεται, όπως γενικώς θεωρείται, από το μέγιστο αγαθό στο οποίο αποβλέπει κανείς μελλοντικά, αλλά μάλλον από μία (και δη πλέον επείγουσα τις περισσότερες φορές) ανησυχία από την οποία κυριαρχείται κανείς σε παρόντα χρόνο. Αυτή η ανησυχία είναι που καθορίζει αποτελεσματικά τη θέλησή μας και μας θέτει στην τροχιά των τελούμενων από μας πράξεων...”

«Με επιστροφή;», η ερώτηση ξανά. «Ναι, με επιστροφή;», θα απαντήσω «αρπάζοντας» την οικονομική προσφορά. Τώρα, αν το «ωραίο ταξίδι» ακυρώσει την ημερομηνία της επιστροφής που είναι τυπωμένη στο εισιτήριο, αν την αναβάλει, ας έχουμε τα μάτια, την ψυχή και τη γνώση να δούμε ποια είναι η αληθινή ευκαιρία κι από τι κερδίζουμε πραγματικά.

Ας ακυρώνονται οι προκαθορισμένες επιστροφές μας. Το θέμα είναι να μη χάσουμε την όρεξη για ταξίδια και πάντα θα βρίσκουμε «τ' άσπρα χαλικάκια εκείνου του μικρούλη, του κοντορεβιθούλη» που θα μας δείχνουν τον δρόμο της επιστροφής, έστω κι αν γίνει με οτοστόπ!

ΤΡΙΤΗ ΜΑΤΙΑ

Το χαμένο λαϊκό αίσθημα

Dreamstime

12.02.2018, 23:59 | Ετικέτες: Αριστερά, κόμματα, πολιτική, Ιστορία, κοινωνία, Σύνταγμα

Συντάκτης: Γιώργος Σταματόπουλος

Το ότι η Αριστερά έχει βαθιά επηρεαστεί από τις «νεοαξίες» του φιλελευθερισμού το ξέρουν κι οι κότες· ότι αποστρέφεται μετά βδελυγμίας οτιδήποτε ταυτίζεται με την παράδοση και γενικότερα τις ρίζες είναι επίσης καταφανές-πλησιφαές και τα τοιαύτα, που όμως αν κάποιος τα ανασύρει τους ξινίζει ο τραχανάς (των αριστερών) διότι δεν αντέχουν την οιονεί ιδεολογική τους κατάντια. Και ας είναι οι ρίζες το θεμέλιο της συνοχής της κοινωνίας, εδώ και αλλού, ας έχουν προειδοποιήσει μεγάλοι διανοητές (Σιμόν Βέιλ λ.χ.) ότι το φιλελεύθερο ξεριζώμα είναι μια ανοιχτή πληγή για όποια κοινωνία σέβεται τον εαυτό της - χαμπάρι η Αριστερά και όχι μόνο αυτό αλλά μοιάζει να απολαμβάνει τις ηδονές που προσφέρει ο φιλελευθερισμός σε όσους τον πιστεύουν· είναι πολλοί αυτοί που έχουν γοητευθεί (τι σου κάνει η εξουσία, η πλανεύτρα, η ξελογοιάστρα, όλα τα μασά, όλα τα καταπίνει, όλα τα μαχαιρώνει).

Κάπου έχω διαβάσει, δεν θυμάμαι καλά πού, ότι για τη Γαλλίδα φιλόσοφο βασική προτεραιότητα ήταν να ξαναφτιαχτεί μια ψυχή για τη χώρα (η Γαλλία είχε χάσει την ψυχή της;), υπήρχε δηλαδή άμεση ανάγκη να γίνει κατάδυση στις απαρχές της γαλλικής κοινωνίας (χωρίς αλληλεγγύη δεν υπάρχουν απαρχές... άρα σαν να είχε δίκιο - και πολύ μάλιστα). Πια να γίνει όμως μετά μια υγιής ανάδυση απαιτούνται λαϊκές πηγές και ρίζες. Λαϊκές - πώς μας φαίνεται αυτό; Ποιος θυμάται τι σημαίνει λαϊκότητα, εάν αυτή είναι αντανάκλαση της πραγματικότητας, εάν υπάρχει ακόμη ακόμη αίσθημα λαϊκότητας;

Όλες βεβαίως οι εξουσίες πηγάζουν από τον λαό, έτσι λένε τα περισσότερα δημοκρατικά Συντάγματα - τώρα, πώς γίνεται και αυτός ο λαός πένεται και ασφυκτιά, είναι τρομαγμένος και δειλός (μα, γιατί;), αυτό είναι, ως γνωστόν, αλλουνού παπά ευαγγέλιο. Ναι, αλλουνού, αλλά αυτό είναι ο φιλελευθερισμός και η ετεροθαλής, όπως ευφυώς έχει αποκληθεί, αδελφή του, η Αριστερά. Κοινός τόπος λοιπόν με αρνητικό δε πρόσημο και η πολλά υποσχόμενη κάποτε Αριστερά - κάναν πολύ καλά κάποιοι που κράταγαν μικρά καλάθια όταν η τελευταία αναρριχήθηκε στην εξουσία.

Βέβαια αρκετοί ακόμη θέλουν να πιστεύουν σε αυτή, έχουν καλή προδιάθεση μα σαν κάτι να τους τυφλώνει και δεν διακρίνεται έτσι ούτε το αυτονόητο. Ποιος ξέρει, η ελπίδα και η πίστη αν χαθούν χάθηκε η βούληση για ζωή, καταστραφήκαμε. Μήπως όμως έχει επέλθει η καταστροφή και δεν θέλουμε να το παραδεχτούμε; Μα τι λέμε. Εδώ γίνεται αγώνας για να λάμψει η αλήθεια, οι καταχραστής να πληρώσουν (πώς, αλήθεια;), το δημόσιο χρήμα που διασπαθίστηκε να επιστρέψει στα ταμεία του κράτους· εδώ όλα άρχισαν να μυρίζουν εκλογές, η εξουσία πρέπει να μη δοθεί ξανά στους ολετήρες του έθνους (ποιου, αλήθεια;), με ιδέες θα ασχολούμαστε τώρα και μάλιστα με οπισθοδρομικές;

Η ιστορία μας, έλεγε ο Καστοριάδης, η ελληνική, εννοείται, έχει γεννήσει τη δημοκρατία και την ίδια στιγμή και τον ολοκληρωτισμό (σφαγή των Μηλιών). Πρότεινε επίσης την απόρριψη του εκλεκτικισμού (μετανεωτερικότητας) καθώς και της ελληνολατρίας· θεωρούσε ότι πρέπει να ξεκινήσουμε διάλογο με ένα, από μας τους ίδιους αναβιωμένο, παρελθόν. Η παράδοση δεν είναι συντήρηση και αντίδραση, είναι η ζείδωρη απαρχή της διαμόρφωσης κοινωνιών. Τι δεν καταλαβαίνει η κυβέρνησή μας; Μήπως δεν καταλαβαίνει;

ΔΙΑΒΑΣΤΕ ΕΠΙΣΗΣ:

Σκάνδαλα και επαγγελματίες πολιτικοί Ο Μίκης, η Μακεδονία και οι Μακεδονίτες

Η efsyn.gr θεωρεί αυτονόητο ότι οι αναγνώστες της έχουν το δικαίωμα του σχολιασμού, της κριτικής και της ελεύθερης έκφρασης και επιδιώκει την αμφίδρομη επικοινωνία μαζί τους.

Διευκρινίζουμε όμως ότι δεν θέλουμε ο χώρος σχολιασμού της ιστοσελίδας να μετατραπεί σε μια αρένα απαξίωσης και κανιβαλισμού προσώπων και θεσμών. Για τον λόγο αυτόν δεν δημοσιεύουμε σχόλια ρατσιστικού, υβριστικού, προσβλητικού ή σεξιστικού περιεχομένου. Επίσης, και σύμφωνα με τις αρχές της Εφημερίδας των Συντακτών, διατηρούμε ανοιχτό το μέτωπο απέναντι στον φασισμό και τις ποικίλες εκφράσεις του. Έτσι, επιφυλασσόμαστε του δικαιώματός μας να μην δημοσιεύουμε ανάλογα σχόλια.

ΤΡΙΤΗ ΜΑΤΙΑ

Καταιγισμός

14.02.2018, 16:26 | Ετικέτες: Μνημόνιο, κοινωνία, κρίση

Συντάκτης: Πέπη Ρηγοπούλου

Καταιγισμός. Από γεγονότα, που είτε τα τιτλοφορήσουμε «συμβάντα» είτε προσπαθήσουμε να τα αγνοήσουμε, παραμένουν εφιαλτικά σφηνωμένα στο μυαλό που αναρωτιέται: - Τι ήμασταν, πού είμαστε τώρα, τι μας περιμένει αύριο, όταν η υπόσχεση ενός τέλους της μιζέριας και της αβεβαιότητας δεν πείθει ούτε αυτούς που την εξαγγέλλουν;

Εκτός και αν θεωρούν ότι η επιθυμία τους για την υπό επαχθείς όρους εξουσία ενδιαφέρει έναν ολόκληρο λαό, που όμως δεν διψά σαν κι αυτούς για εξουσία, αλλά μόνο για μια σταγόνα παρηγοριάς στο γενικό πλάνο απαξίωσης που έχει μπει ερήμην του η ζωή του. Που δεν θέλει να του διαμερίσουν κι άλλο τα μάτια, να του διαμελίσουν τη σκέψη, την επιθυμία, την ελπίδα.

Ο Σεφέρης μιλούσε για τα σπίτια που του στέρησαν «πολέμοι, χαλασμοί, ξενιτεμοί». Ξενιτεμένοι στον τόπο μας ζούμε σήμερα έναν πόλεμο διαφορετικό από αυτόν που ξεσκίζει άλλους -επικίνδυνα κοντινούς- τόπους.

Αυτοί που μας επιτίθενται παραμένουν αόρατοι ή μάλλον φορούν στολές παραλλαγής που τους επιτρέπουν να δηλώνουν «εταίροι», φίλοι που (για να θυμηθούμε το «Τιμωρία και επιτήρηση» του Φουκό) μας τιμωρούν –για το καλό μας- και μας επιτηρούν μέχρι τελικής πτώσεως.

Οι φίλοι αυτοί θέλουν ή, πιο σωστά, επιτάσσουν το καλό μας μέσα από διαρθρωτικές αλλαγές που εξαρθρώνουν, μεταρρυθμίσεις που παίρνουν όλο και πιο πολύ τη μορφή του καταιγισμού.

Αλλά ο πιο αριστοτεχνικός χειρισμός τους είναι ότι προσπαθούν να μας κάνουν να νιώθουμε πως αυτοί που κάνουν ό,τι κάνουν είναι όχι αυτοί αλλά εμείς. Εμείς, έτσι μας λένε, ξεκινήσαμε από τη συρρίκνωση του «υπερτροφικού» δημόσιου τομέα.

Εμείς συνεχίζουμε με τη συρρίκνωση του ιδιωτικού, που κατά κυριολεξία λιώνει, κονιορτοποιείται κάτω από το βάρος μιας απίστευτης φορολόγησης.

Εμείς απαγορεύουμε στον συνταξιούχο να έχει εργασία είτε έργο, εμείς εξαναγκάσαμε τα νιάτα που είχαμε αναστήσει με καημό και έξοδα σε ανεργία ή εξορία.

Εμείς κάνουμε τους πλειστηριασμούς μέσα από τις τράπεζες και θα τους πολλαπλασιάσουμε πολύ σύντομα και μέσα από τις εφορίες.

Σκοτώνοντας ακόμα περισσότερο το κάποτε ανθηρό οικοδομικό κύκλωμα, κάνοντας τους Έλληνες άθλιους ενοικιαστές στα σπίτια που ήταν κάποτε δικά τους. Ληηλατώντας μετά τη δημόσια περιουσία της πατρίδας μας και την ιδιωτική.

Ο Ελύτης είχε πει στο «Αξιον εστί» ότι οι εχθροί μας πάτησαν ξανά και ξανά αυτό το χώμα ντυμένοι φίλοι. Σήμερα κάνουν το ίδιο πανταχού παρόντες και αόρατοι. Κρυμμένοι σοφά πίσω από Έλληνες που δέχονται να είναι το προσωπίο και το εργαλείο τους.

Λέει ακόμα ο ποιητής πως το χώμα δεν έδεσε με το πόδι τους. Μακάρι.

ΔΙΑΒΑΣΤΕ ΕΠΙΣΗΣ:

Οι επίμονοι άνθρωποι Ψυχαναγκαστική επανάληψη

Η efsyn.gr θεωρεί αυτονόητο ότι οι αναγνώστες της έχουν το δικαίωμα του σχολιασμού, της κριτικής και της ελεύθερης έκφρασης και επιδιώκει την αμφίδρομη επικοινωνία μαζί τους.

Διευκρινίζουμε όμως ότι δεν θέλουμε ο χώρος σχολιασμού της ιστοσελίδας να μετατραπεί σε μια αρένα απαξίωσης και κανιβαλισμού προσώπων και θεσμών. Για τον λόγο αυτόν δεν δημοσιεύουμε σχόλια ρατσιστικού, υβριστικού, προσβλητικού ή σεξιστικού περιεχομένου. Επίσης, και σύμφωνα με τις αρχές της Εφημερίδας των

ΤΡΙΤΗ ΜΑΤΙΑ Η δόση

21.02.2018, 16:00 | Ετικέτες: αξιολόγηση, Μνημόνιο, θεσμοί

Συντάκτης: Πέπη Ρηγοπούλου

Θέλω τη δόση μου. Τα χέρια μου τρέμουν. Η αναπνοή μου. Δεν μπορώ να αναπνεύσω. Πάει. Ξεμείνα. Ξεμείναμε και πάλι. Θέλουμε τη δόση μας. Και ο ναρκέμπορος το παίζει καθυστέρηση. Για να κρατήσει τη δική του χωρίς να δώσει τη δική μας. Βιάζεται.

Τρέμουν κι οι δικοί του από τη στέρηση. Από τη δική μας δόση περιμένουν κι αυτοί τη δόση τους. Τη δόση τους από τη δόση μας.

Δεν έχει διευκρινιστεί αν το λεγόμενο ζεστό χρήμα έρχεται και ξαναφεύγει ή παραμένει εκεί που ήταν για να μην υπάρχει το κουραστικό πήγαιν'έλα που θα στοίχιζε και λεφτά.

Δεν έχει διευκρινιστεί επίσης ότι το χρήμα είναι χρήμα, και μάλιστα πολύχρωμο, σαν αυτό για το οποίο ακούγεται να μιλούν κάποιοι μάρτυρες της Novartis ή αν είναι κάτι άλλο σε χαρτί, τίτλοι ας πούμε. Αν είναι καν χαρτί, αφού οι τίτλοι μπορούν να μεταβιβαστούν άυλα και απλά.

Μέσα στο γενικό στερητικό σύνδρομο που αναπτύσσεται μεταξύ των εταίρων, ακόμα και από ανθρώπους που ούτε θα μάθουν για την ποιότητα της δόσης ούτε θα σνιφάρουν οι ίδιοι καν λίγη πρέζα αγορασμένη ακριβά, αναδύεται πολυάριθμος ο χορός της ελληνικής τραγωδίας.

Άλλοτε θυμωμένα και άλλοτε βαριεστημένα, παρακολουθεί τους βασικούς ήρωες να δηλώνουν και να ξεδηλώνουν, χωρίς, ως όφειλαν, να συντρίβονται.

Και ενώ πολλαπλασιάζονται τα ανταλλάγματα από την πλευρά μας για να ολοκληρωθεί το ντίλ, το εργαστήριο έχει σχεδόν αδειάσει.

Πρέπει να αδειάσει κι ο πάγκος, να μη μείνει ούτε ένας κόκκος, ένα έστω αποτύπωμα, λίγη σκόνη, που να θυμίζει το προϊόν. Όσο για μας, τους εξαρτημένους, περιμένουμε και τη δική μας ώρα, τείνουμε ως προϊόντα μιας χρήσης προς τη χωματερή του χρέους, που όλα τα αλέθει.

Ενώ αυτή όχι μόνο παραμένει αλώβητη, αλλά συνεχώς ανθεί. Ετοιμη για νέες, δικές μας πάντοτε, θυσίες, τις οποίες ονομάζει κομπά μεταρρυθμίσεις.

Ενας από τους «καλούς» -ήρωες εννοείται- όπως αυτοαποκλήθηκε στην πρόσφατη επίσκεψή του στο προεδρικό μέγαρο, μίλησε και πάλι.

Ο κύριος Μοσκοβισί θα είναι μεν ο «καλός» της ιστορίας, πλην όμως όταν το παιχνίδι γίνεται σε μια «κανονική» χώρα, και όχι ακανόνιστη όπως η Ελλάδα.

Μας είπε λοιπόν, με το θάρρος της φιλίας που τον δένει και μας δένει κι εμάς χειροπόδαρα μαζί του, δόση γιοκ (για να θυμόμαστε και το παρελθόν μας, που μπορεί να είναι και το μέλλον μας): Αν δεν συνεχιστούν σε όλη τη χώρα γοργόφτεροι οι πλειστηριασμοί και δεν δοθεί το Ελληνικό μπιρ παρά στους αγοραστές του, να του αλλάξουν τα φώτα. Για το καλό μας πάντα.

ΔΙΑΒΑΣΤΕ ΕΠΙΣΗΣ:

Καταιγισμός

Οι επίμονοι άνθρωποι

ΤΡΙΤΗ ΜΑΤΙΑ

Υπέρ δυνατών προνόμια

30 Αυγούστου 2015: Ο Αλέξης Τσίπρας αγοράζει το περιοδικό Σχεδία | *EUROKINISSI/ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΟΝΤΑΡΙΝΗΣ*

28.02.2018, 19:58 | Ετικέτες: σκάνδαλα, διαφθορά, κυβέρνηση, φτώχεια

Συντάκτης: Πέπη Ρηγοπούλου

Υπάρχουν παραδείγματα. Ακόμα κι αν αδυνατείς μέσα από τα φιμέ τζάμια σου να δεις αυτά που είναι δίπλα σου. Τα καθημερινά, ανθρώπων που μας φωτίζουν με την περηφάνια και τη δοτικότητα τους. Που δείχνουν ότι η ζωή τους, και μαζί η δική μας ζωή, αν και «φτηνή», δεν πάει χαμένη. Και τα ιστορικά. Που οφείλεις να τα έχεις πληροφορηθεί, αφού μπήκες σε έναν μηχανισμό εξουσίας, ο οποίος δηλώνει αριστερός.

Το παράδειγμα του πρώτου μετά την Επανάσταση του '21 κυβερνήτη Καποδίστρια, αλλά και του Μοργκεντάου, του Αμερικανού πρέσβη στην Κωνσταντινούπολη και, μετά την Καταστροφή του 1922, επικεφαλής της Επιτροπής Αποκαταστάσεως Προσφύγων.

Και οι δύο διέθεσαν, σε διαφορετικές τραυματικές στιγμές για την Ελλάδα, όχι μόνο την περιουσία τους, αλλά και την προσωπική τους εργασία, αρνούμενοι τον μισθό τους (του Μοργκεντάου προερχόταν από την Κοινωνία των Εθνών και όχι από το ελληνικό κράτος), προκειμένου να συνδράμουν όχι στην ελεημοσύνη, αλλά στην ανόρθωση ανθρώπων χειμαζομένων, συντετριμμένων από τα γεγονότα, τα οποία είχαν αλλάξει άρδην τη ζωή τους.

Η πρώην αναπληρώτρια υπουργός, προφανώς, αγνόησε τα ιστορικά και τα λοιπά όχι «επώνυμα» παραδείγματα, εκμεταλλευόμενη τα προνόμια που της έδωσαν νόμοι και διατάξεις που ψηφίστηκαν εκείνον τον μοιραίο Αύγουστο του 2015, χωρίς αντιρρήσεις φαίνεται από τους εκπροσώπους της δημοκρατίας μας, για να διαφυλάξουν εαυτούς και μόνον από τη λαίλαπα του πλέον επαχθούς τρίτου μνημονίου.

Ακόμα και αν δεν είναι πλέον στην κυβέρνηση, ακόμα και αν διαγράφηκαν από τον πρωθυπουργό οι επίμαχες διατάξεις υπέρ δυνατών, αναδύθηκε πάλι ένα μείζον πολιτικό ζήτημα: η αριστερή κυβέρνηση της χώρας κυβερνά, διατηρώντας και αυξάνοντας τα προνόμια της εις βάρος των υπολοίπων. Και, μάλιστα, των πλέον αδυνάτων:

Μιλώ για τη Σχεδία, που με αξιοπρέπεια, διακριτικότητα και ευγένεια πουλούν οι ίδιοι στον δρόμο. Το πολύ καλό περιοδικό, που θα αναγκαστεί να αυξήσει την τιμή του, γιατί, από το 1,5 ευρώ του κάθε πωλητή που ανήκει στις πλέον ευάλωτες ομάδες των ανέργων και δη των αστέγων, θα πρέπει να γίνονται κρατήσεις περίπου 27% για την... ασφάλειά τους.

Για να στηρίξουν, προφανώς, αυτοί με το 1,5 ευρώ τους το οικοδόμημα του Ασφαλιστικού που καταρρέει σε ένα κράτος, όπου δεν λείπουν το φιλότιμο και η εργατικότητα, αλλά η δυνατότητα να δουλέψεις και να συμβάλεις ενεργά στην ανόρθωση.

Η πολιτική αυτή, που σκοτώνει τα όνειρα και τις πρωτοβουλίες, βρίσκεται στον αντίποδα εν σχέσει με τα παραδείγματα του Καποδίστρια, του Μοργκεντάου, που έκανε στόχο της δράσης του όχι την ελεημοσύνη αλλά την εργασία, είναι δραματική.

ΔΙΑΒΑΣΤΕ ΕΠΙΣΗΣ:

Καταιγισμός

Οι επίμονοι άνθρωποι

ΤΡΙΤΗ ΜΑΤΙΑ

Δεν πεθαίνουν τα παιδιά...

Δεν έχει τέλος ο πόνος για τα παιδιά στη Γούτα της Συρίας | Ghouta Media Center via AP

02.03.2018, 06:06 | Ετικέτες: Συρία, πόλεμος, παιδιά

Συντάκτης: Κυριακή Μπεϊόγλου

Εχω κλείσει την τηλεόραση. Τα παιδιά όμως συνεχίζουν να κλαίει. Τρομαγμένα, ματωμένα, ανυπεράσπιστα. Τα μαλλιά, τα πρόσωπα, τα κορμάκια τους, είναι άσπρα. Η σκόνη τα έχει τυλίξει. Η απελπισία τα έχει τυλίξει. Και εκεί έξω; Δεν ακούει κανείς τις δυνατές κραυγές των παιδιών;

Πώς είναι δυνατόν, αφού εμείς μέρες τώρα τα κρατάμε δυνατά στη σκέψη μας κι ας κλείνουμε τα μάτια μπροστά στην εικόνα και τα καταγιστικά ρεπορτάζ; «Γράφε για τη Γούτα» μου λένε οι φίλοι. Σε τι θα ωφεληθεί; Απαντά μια μικρή φωνή στο μυαλό. Δεν μπορώ, δεν αντέχω, απαντά κι η καρδιά που αισθάνεται ανίσχυρη.

Μα να που στο τέλος της μέρας, όταν πας να στείλεις το άρθρο στην εφημερίδα, έρχονται πολλά ζευγάρια παιδικά μάτια μπροστά σου και σου λένε «ΠΕΣ ΚΑΤΙ, η σιωπή σου μας θάβει ακόμα πιο βαθιά στα χαλάσματα του κόσμου».

Το Συμβούλιο Ασφαλείας σβήνει και γράφει τα τελευταία εικοσιτετράωρα σχέδια εκεχειρίας για έναν μήνα. Εάν και εφόσον συμφωνηθεί, το ερώτημα είναι πώς θα εφαρμοστεί. Όσες προηγήθηκαν κατέρρευσαν πριν καλά καλά στεγνώσει το μελάνι στις υπογραφές.

Πόσοι άμαχοι θα χάσουν τη ζωή τους μέχρι τότε; Θα το δούμε ή θα «κουραστούν» οι ειδήσεις να μας τροφοδοτούν με ανατριχιαστικά πλάνα; Θα συνηθίσουμε τη φρίκη όπως συνηθίσαμε και τα πνιγμένα παιδιά των μεταναστών; Ούτε καν αναφέρονται πια στις ειδήσεις, παρά μόνο στα ψιλά.

Δεν έχει τέλος ο πόνος για τα παιδιά στη Γούτα της Συρίας. Εδώ και πολύ καιρό υποσιτίζονται με ένα γεύμα την ημέρα και αν. Το καθεστώς δεν επέτρεπε παρά μόνο μια στις τόσες να φτάσει ως εκεί το φορτηγό της ανθρωπιστικής βοήθειας.

Στην πραγματικότητα τα παιδιά στη Γούτα και οι δικοί τους άνθρωποι πέθαιναν πολύ πριν φτάσουν στους δέκτες μας ως θύματα των βομβαρδισμών. Δεν πέθαιναν όμως τόσο εντυπωσιακά για να ασχοληθούν μαζί τους τα διεθνή μέσα μαζικής ενημέρωσης. Πώς να μη φτάσει σ' αυτή την απελπιστική κατάσταση εκείνη η μάνα που στις τηλεοπτικές κάμερες είπε «καλύτερα να πεθάνω τώρα, γιατί να περιμένω να με βομβαρδίσουν;».

Δεν περιγράφεται η εικόνα στην περιοχή αυτή ούτε με λέξεις, ούτε καν με εικόνες. Όμως να, από δω, κι από όπου μπορεί κανείς, ας υψώσει μια μικρή φωνή αντίστασης στην αδικία, στη φρίκη, στον παράλογο πόλεμο των συμφερόντων. Μπροστά στα μάτια μας σκοτώνεται η αθωότητα του κόσμου.

Πόσο θέλω να πιστέψω τον ποιητή που βοηθάει αυτές τις ώρες με τη βαριά του πένα:

“ Ανθρωποι κατοικούν μες στο πνεύμα της Ελευθερίας αμέτρητοι, Ανθρωποι όμορφοι μες στη θυσία τους, Ανθρωποι./ Το ότι πέθαναν, δεν σημαίνει πως έπαψαν να υπάρχουν εκεί,/ με τις λύπες, τα δάκρυα και τις κουβέντες τους,”

N. Βρεττάκος

Πόσο θέλω να πιστέψω πως... δεν πεθαίνουν τα παιδιά. Μόνο κοιμούνται ήσυχα αυτά, στις ταραγμένες συνειδήσεις των κυρίαρχων του κόσμου.

ΔΙΑΒΑΣΤΕ ΕΠΙΣΗΣ:

**Οι νεκροί άμαχοι και ο θάνατος της λογικής
Ο «ανθρωπισμός» σας βρομάει εκμετάλλευση**

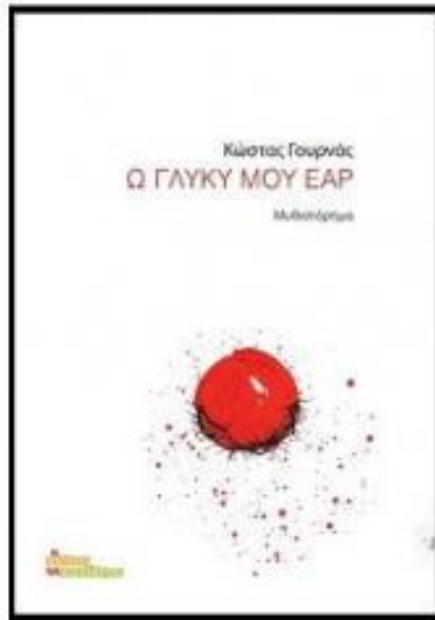

Η efsyn.gr θεωρεί αυτονόητο ότι οι αναγνώστες της έχουν το δικαίωμα του σχολιασμού, της κριτικής και της ελεύθερης έκφρασης και επιδιώκει την αμφίδρομη επικοινωνία μαζί τους.

ΤΡΙΤΗ ΜΑΤΙΑ

Η δρασκελιά που γεννά θύελλες

Το νέο βιβλίο του Κώστα Γουρνά «Ω γλυκύ μου έαρ»

05.03.2018, 06:42 | Ετικέτες: βιβλίο, συγγραφείς, εκδόσεις

Συντάκτης: Γιώργος Σταματόπουλος

Ξεφυλλίζοντας το νέο βιβλίο του Κώστα Γουρνά «Ω γλυκύ μου έαρ» («Οι Εκδόσεις των Συναδέλφων», σελ. 140) έπεσα πάνω σε μια φράση, την εξής: «Ένα βήμα μπρος κάνει τη διαφορά. Τόσο μικρό, μα τόσο απαραίτητο. Ένας βραχύς διασκελισμός, μια ρηχή πρόταση που σπάει τη σιωπή, ικανή να ξεκινήσει θύελλες... Με το πνεύμα πρωτοβουλίας να υφαινει αινιγματικές περιπέτειες...».

Δεν πρόλαβα να διαβάσω το βιβλίο. Από το οπισθόφυλλο πληροφορούμαι ότι πρόκειται για μια συνοδοιπορία των γενεών και τη διαπίστωσή τους ότι «η ώσμωση μεταξύ των ανθρώπων μπορεί να αποδειχθεί ένα εξαιρετικά πολύπλοκο κι επίπονο επιχείρημα, μακριά από κάθε διαλεκτικό σχήμα... ένας μακρύς διάλογος για την πολιτική, τη φιλία, τις σχέσεις γονιού και παιδιού, αλλά και για την αμφισημία της αρρώστιας που κουβαλά ο καθένας μέσα του».

Μένω στην πρώτη αποστροφή, στο βήμα, στη δρασκελιά, που, ειδικά σήμερα, φαντάζουν εκ των ων ουκ άνευ για να ανάψει μια σπίθα αντίστασης στη λεηλασία της χώρας, ενάντια στην αποθάρρυνση, την απογοήτευση και την ολοένα εξαπλούμενη κατάθλιψη πολλών (πόσων, άγνωστο, όχι λίγων προ παντός).

Συμφωνώ ότι χρειάζεται κάτι τις να σπάσει η σιωπή και να εγκαταλειφθούν η αδράνεια και η απαισιοδοξία που δέρνουν ανελέητα την ελληνική κοινωνία. Όταν αυτό συμβεί, είναι βέβαιο (συμφωνώ με τον συγγραφέα), πολύ πιθανό έστω, ότι θα ξεκινήσουν θύελλες - εννοείται θα αποφορτιστούν οι περισσότεροι από τα πικρά συναισθήματα που έχουν σωρεύσει μέσα τους τα τελευταία επτά-οχτώ χρόνια, τα χρόνια της κρίσης, όπως αφελώς τα αποκαλούμε (διότι η κρίση έχει ξεκινήσει δεκαετίες νωρίτερα, απλώς ο άκρατος καταναλωτισμός δεν μας επέτρεπε να τη διακρίνουμε (και να την κρίνουμε· αυτό πια...)).

Είναι γνωστό ότι σε μια τέτοια περίπτωση η κατάσταση βαίνει εκτός ελέγχου με δραματικά αποτελέσματα σε ό,τι αφορά περιουσίες αλλά και ανθρώπινες ζωές - προς τι λοιπόν η επίκληση της φράσης του συγγραφέα; Αφ' ενός για να επιδειχθεί ψυχραιμία και αφ' ετέρου για να προετοιμαστούν οι αντιμνημονιακές δυνάμεις και όλοι εκείνοι που δεν παύουν να δυσφορούν (ή και να έχουν πρόβλημα επιβίωσης) από την επιβολή πολύ σκληρών, εφιαλτικών πλειστάκις, μέτρων μιας «εταιρικής» κυβέρνησης, η οποία δεν ορρωδεί προ ουδενός προκειμένου να τα επιβάλει (γιατί, αλήθεια; Για να σώσει τη χώρα προφανώς, διότι θα ήταν κάπως ελαφρύ εάν λέγαμε ότι το κάνει για να διατηρηθεί στην εξουσία...).

Καλές οι εξεγέρσεις αλλά οφείλουν να έχουν περιεχόμενο και σκοπό, διαφορετικά εκφυλίζονται σε μία από τα ίδια και μετά τρέχα γύρευε... Όπως και να 'χει, η σιωπή πρέπει να σπάσει - τα κινήματα να εμφανιστούν, να χαραχτούν νέοι δρόμοι, άλλοι από τους περπατημένους και πολυσύχναστους, που οδηγούν στο πουθενά ή σε μεγαλοπρεπή αδιέξοδα και οικτρές ψυχολογικές καταστάσεις.

Θέλω να πω, όλα είναι μάταια αν δεν καταργηθεί το φαινόμενο της ιεραρχικής σκέψης και σχέσης μεταξύ των πασχόντων και αν αυτή η κατάργηση δεν επεκταθεί στην καθημερινότητα - μόνο έτσι μπορεί να καταπολεμηθεί η κάθε εξουσία (για να έχουμε να λέμε, βεβαίως...).

ΔΙΑΒΑΣΤΕ ΕΠΙΣΗΣ:

Ο αντιπρόσωπος

Η efsyn.gr θεωρεί αυτονόητο ότι οι αναγνώστες της έχουν το δικαίωμα του σχολιασμού, της κριτικής και της ελεύθερης έκφρασης και επιδιώκει την αμφίδρομη επικοινωνία μαζί τους.

ΤΡΙΤΗ ΜΑΤΙΑ

Τα μείζονα και τα ελάσσονα

DHA_Depo Photos via AP

07.03.2018, 16:37 | Ετικέτες: Τουρκία, Ελλάδα, στρατός, ΜΜΕ, Γερμανία, Ιταλία

Συντάκτης: Πέπη Ρηγοπούλου

Υπάρχουν τα μείζονα. Τα σπουδαία γεγονότα που δεν κάνει να τα αφήνεις «ες αύριον» γιατί μπορεί, σαν τον αρχαίο εκείνο τυραννίσκο που τον 4ο αιώνα π.Χ. είχε πουλήσει τη χώρα του στους Σπαρτιάτες, να το πληρώσεις με το κεφάλι σου. Τον Αρχία, που πέθανε επειδή δεν διέκοψε το γλέντι του για να διαβάσει την επιστολή που τον ειδοποιούσε για τον θανάσιμο κίνδυνο. Ή και τα λιγότερο σπουδαία, που μπορεί να μην είναι τόσο τρομερά, αλλά αξίζει να καταλάβουν τα δελτία των οκτώ και τα πρωτοσέλιδα.

Η Γερμανία απέκτησε νέα κυβέρνηση. Τα κόμματα της κυρίας Μέρκελ και του κυρίου Σουλτς τα βρήκαν και η παλαιά συγκυβέρνηση θα επαναλειτουργήσει προς χαράν του γερμανικού κεφαλαίου σε νέες υποτιθέεται βάσεις, κοινωνικά πιο ευαίσθητες.

Οι Έλληνες μπορούμε λοιπόν να προετοιμαζόμαστε για να πανηγυρίσουμε –κοσμίως εννοείται– για μια αλλαγή πλεύσης της δύναμης που ηγεμονεύει στην Ευρώπη και που τώρα πια θα είναι ακόμη πιο ευγενής στη βοήθεια που θα μας δώσει για να προχωρήσουμε στην ελάφρυνση του χρέους και την όπου να 'ναι ανάπτυξη.

Όλα αυτά με τη γερμανική Ακροδεξιά να γίνεται όλο και πιο ισχυρή και κάποιους επαίοντες να μας ειδοποιούν ότι η Ελλάδα και η για το καλό μας επιτήρηση θα μείνουν εσαεί αχώριστες.

Στην Ιταλία, ανεξέλεγκτες πεντάστερες δυνάμεις πρώτευαν στις εκλογές με επικεφαλής έναν νέο που τελικά δήλωσε ότι δεν είναι και κακή η εξουσία και ότι συνεπώς είναι ανοιχτός σε συζητήσεις με καλούς και λιγότερο καλούς εταίρους. Μοιάζει λίγο αντιευρωπαϊστής, αλλά η μηχανή ξέρει καλά πώς να αλέθει κάτι τέτοιους νέους. Και το σημαντικότερο.

Κάποια κοπέλα των Φέμεν πέταξε το σουτιέν της και έδειξε απειλητικά το γυμνό της στήθος στον νεκραναστημένο πολιτικά Μπερλουσκόνι που, αν και διάσημος μπούγκα μπούγκα, ετράπη σε επονείδιστη φυγή. Εικόνα που άξια κατέλαβε σπουδαία θέση στις ειδήσεις των μέσων. Αφού ανήκει και αυτή στα σπουδαία, τα «μείζονα».

Μένουν τα θεωρούμενα «ελάσσονα». Δύο Έλληνες στρατιωτικοί συνελήφθησαν από τους Τούρκους και παραμένουν έγκλειστοι σε φυλακές υψίστης ασφαλείας του γειτονικού και συμμαχικού αυτού κράτους.

Είναι κοινή συνείδηση πως δεν είναι η ώρα για εκ του ασφαλούς κορόνες. Άλλο τόσο όμως δεν είναι και κάτι που έπρεπε έστω και για λίγο να αποσιωπηθεί, να θεωρηθεί ότι δεν μετράει μπροστά στις όποιες υψηλές πολιτικές.

Η ευαισθητοποίηση, αν και καθυστερημένη, της κυβέρνησης για το γεγονός αποδεικνύει ότι κάποια «ελάσσονα» στην ταραγμένη περιοχή μας μπορεί να καταστούν εξαιφνης μείζονα. Είναι από αυτά που κανείς δεν αφήνει ες αύριον.

ΔΙΑΒΑΣΤΕ ΕΠΙΣΗΣ:

Υπέρ δυνατών προνόμια Καταιγισμός

Η efsyn.gr θεωρεί αυτονόητο ότι οι αναγνώστες της έχουν το δικαίωμα του σχολιασμού, της κριτικής και της ελεύθερης έκφρασης και επιδιώκει την αμφίδρομη επικοινωνία μαζί τους.

ΤΡΙΤΗ ΜΑΤΙΑ

Διαβατήριες τελετές

ΕΥΡΟΚΙΝΗΣΗ/ΘΑΝΑΣΗΣ ΔΗΜΟΠΟΥΛΟΣ

10.04.2018, 15:47 | Ετικέτες: παιδιά, Πάσχα, πρόσφυγες

Συντάκτης: Άννα Δαμιανίδη

Άδειασε η Αθήνα τις τελευταίες μέρες και φάνηκαν παιδιά, κάποια που δεν έχουν εξοχικό ή χωριό να πάνε, ακούστηκαν να φωνάζουν και να κλαίνε, βρήκαν χώρο να τρέξουν, να πέσουν και να χτυπήσουν στην άσφαλτο και τιςτσιμεντόπλακες.

Θα τα παιδεύει η άνοιξη κι αυτά, πού να βουλευτούν, τι να κάνουν σε φτωχά διαμερίσματα, ίσως στριμωγμένα σε ένα δωμάτιο με όλη την οικογένεια, μ' αυτή την ακαταμάχητη επιθυμία για κίνηση που τα αναστατώνει καθημερινά; Τη θυμάμαι πολύ καλά, φυλακισμένη καθώς υπήρξα κι εγώ στα παιδικά μου χρόνια στον μοντέρνο τότε τρόπο ζωής, αλλά είχα τις διαφυγές μου.

Τυχερή. Υπήρχε ο παππούς στο Αγρίνιο, κάναμε ένα ταξίδι κάθε άνοιξη, στις διακοπές του Πάσχα, και με υποδεχόταν με άγριες διαθέσεις για τον εκκλησιασμό μου, που ήξερε ότι ήταν ανύπαρκτος τον υπόλοιπο καιρό. Μ' έπαιρνε από το χέρι και πήγαιναμε στην εκκλησία οι δυο μας, τον αγαπούσα τόσο που έκανα υπομονή με τις ατέλειωτες φαλμωδιές και τα απολύτως ακατανόητα δρώμενα, ακόμα και στα 12 ευαγγέλια της Μεγάλης Πέμπτης με πήγαινε, και κάθε τόσο τον ρωτούσα, «πόσα έχει ακόμα» έτοιμη να σωριαστώ από πλήξη.

Ωστόσο μου άρεσε, όχι για την εκκλησία αλλά για το μέγεθος, το ένιωθες πως η πόλη ήταν μικρή, πιο πολύ στα μέτρα σου, μπορούσες σαν παιδί να κυκλοφορήσεις, μας

άφηναν, τα καταφέρναμε. Και συμμετείχαμε τέλος πάντων στις τελετές για το πέρασμα από τον χειμώνα στην άνοιξη, με τις δέουσες τιμές και τη δέουσα απομάκρυνση από το ασφυκτικό αστικό περιβάλλον, πράγμα που επαναλαμβάνεται ακόμα σε μεγάλη κλίμακα, ίσως υπερβολική.

Τώρα στην πόλη ξεμένουν ελάχιστα παιδιά, προσφυγάκια μοιάζουν όσα συναντώ. Καθώς ανοίγουμε παράθυρα, έρχονται οι φωνές από τα πιτσιρίκια του ισογείου, στριμωγμένα όλη μέρα στο σπίτι τους, τουλάχιστον ευχαριστιούνται τσιρίδα αυτές τις μέρες ανεμπόδιστα, να διαλαλούν την ικανότητα βαθιάς διαφραγματικής αναπνοής, που δεν τα έχει εγκαταλείψει. Συμμετέχουν βέβαια αυτά σε άλλου είδους τελετές διαβατήριες, η ίδια τους η ζωή είναι διαβατήρια, για πού άραγε διαβαίνουν, και τι θα μπορούν να γιορτάζουν εις ανάμνηση σε μερικές δεκαετίες; Ειρωνεία, να μένουν εδώ τα διαβατάρικα, όταν λείπουν όλα τ' άλλα.

ΔΙΑΒΑΣΤΕ ΕΠΙΣΗΣ:

Μειώθηκαν οι θέσεις για ανήλικους πρόσφυγες, αυξήθηκαν οι κρατούμενοι

Μυτιλήνη: Το νησί της απελπισίας

Η efsyn.gr θεωρεί αυτονόητο ότι οι αναγνώστες της έχουν το δικαίωμα του σχολιασμού, της κριτικής και της ελεύθερης έκφρασης και επιδιώκει την αμφίδρομη επικοινωνία μαζί τους.

ΤΡΙΤΗ ΜΑΤΙΑ

400 σχεδόν μαύρα κοστούμια

EUROKINISSI/ΤΡΥΨΑΝΗ ΦΑΝΗ

11.03.2018, 14:12 | Ετικέτες: Θεσσαλονίκη, σινεμά, φεστιβάλ

Συντάκτης: **Νόρα Ράλλη**

Λένε πως ό,τι εκπέμπεις, αυτό και έλκεις. Προσωπικά, κάνω το αντίστροφο: προσπαθώ να έλκω αυτό που θέλω απ' έξω μου, μπας και φτιάξουν αυτά που έχω μέσα μου. Γιατί αν περιμένω να βγει «φως και αγάπη» από τα μέσα μου, μπας και μου 'ρθει κάτι αντίστοιχο απ' τα απ' έξω μου, φέξε μου και γλίστρησα. Οπότε, κάνω τ' ανάποδο. Ελα, όμως, που ούτε αυτό φτουράει. Είναι προφανές: κάτι κάνω λάθος.

Είναι που μισώ και τα κοστούμια. Ειδικά αυτά τα μπλε, τα σκούρα, τα σχεδόν αλλά όχι ακριβώς μαύρα. Που είναι, αλλά είναι και σαν να μην είναι. Τα καλοσιδερωμένα, που μυρίζουν ακριβή κολόνια, ακριβοπληρωμένη θέση και ξεθυμασμένη συνείδηση. Μπροστά μου είχα 400 από δαύτα. Ούτε ένα, ούτε δύο. Ολοι ίδιοι, μην και ξεφύγει κανείς και Παναγιά μου το παιδί έμπλεξε με κομμουνιστοσυμμορίες!

Η εικόνα μόνο σαν εικόνα (δεν πιάνουμε καν το περιεχόμενο) ήταν εντελώς παράταιρη. Αταιρίαστη. Σχεδόν βέβηλη. Και πού; Σε έναν από τους πλέον ενεργειακούς τόπους στην Ελλάδα.

Μες στο πράσινο, τα στάδια, τους ναούς, τα μαντεία και τις ανθισμένες μυγδαλιές (που έκαναν τρομερή εντύπωση σε έναν από δαύτους, που μας είχε έρθει απ' τα εξωτερικά, ο οποίος γκρίνιαζε για το πόσο έχει προχωρήσει η κλιματική αλλαγή και

ανθίζουν τα δέντρα τον χειμώνα και όταν του είπα πως οι μυγδαλιές, από τον καιρό του Απόλλωνα τον χειμώνα ανθίζουν, δεν με πίστευε, γιατί, μου έλεγε, από πού βγαίνει το μύγδαλο; Απ' τα δέντρα; Αποκλείεται!).

Τότε πια το κατάλαβα. Μπορεί να καθυστέρησα λίγο, αλλά τελικά τα κατάφερα: βρέθηκα στη σφηκοφωλιά του νεοφιλελευθερισμού, ανάλαφρη και χρωματιστή, να προσπαθώ να προσελκύσω «φως και αγάπη». Μην ξεχάσω να μου δώσω συγχαρητήρια φεύγοντας...

Τέσσερις μέρες. Τόσο κράτησε. Τόσο κρατήθηκα κι εγώ. Να τους βλέπω και να τους ακούω. Να μιλούν για ανάπτυξη. Για πρόοδο. Για το πως ένα κράτος είναι σε πορεία ανάπτυξης και προόδου όταν έχει πολλούς επιχειρηματίες και πολλά κεφάλαια και πολλούς μετόχους και πολλή τεχνολογία και πολλές κατασκευές και τίποτε άλλο.

Ενας δόλιος, ξέμπαρκος κι αυτός όπως κι εγώ, τόλμησε σαν κάτι να ψελλίσει για κοινωνική δικαιοσύνη και κοινωνικοποιημένη ανάπτυξη. Το τι «Μαδούρο» ακούστηκε και το τι «Μπράβο Άννα!» που υποστήριζε τα αντίθετα, δε λέγεται! (σ.σ. Διαμαντοπούλου - φυσικά ήταν και αυτή εκεί για να μας βάλει στη θέση μας. Οχι ως υπουργός Παιδείας που έκλεισε δεκάδες σχολεία. Τώρα είναι πρόεδρος του "Δικτύου για τη Μεταρρύθμιση στην Ελλάδα και την Ευρώπη"! Αμέ. Τι νόμιζες!)

«Φτώχεια για όλους!», «Το καλό κράτος είναι το απόν κράτος!», «Εδώ τα καλά, γλυκά αναπτυξιακά πακέτα κοινωνικής εξαθλίωσης!», «Για όλους έχουμε - σε λίγους δίνουμε!», «Δώστε πείνα στο λαό!», «Όλα για έναν - Ένας με όλα!». Άλλο να σ' τα λέω και άλλο να τα βλέπεις! Αναμφισβήτητα, ζήσαμε μεγάλες στιγμές αυτό το τετραήμερο.

Κάπως κινηματογραφικά (μεταφορικά και κυριολεκτικά) εδέησε η μοίρα και η Αθηνά Προναία να μεταφερθώ σε ορίζοντα. Με ανθρώπους χρωματιστούς. Με φωτεινές μέρες και σκοτεινές αίθουσες, γεμάτες σινεμά και τα δύο. Το Φεστιβάλ Ντοκιμαντέρ Θεσσαλονίκης γιόρταζε τα 20ά του γενέθλια και είπαμε να του ευχηθούμε από κοντά. Ήταν γραφτό, ωστόσο, οι μέρες της ευτυχίας μου να είναι, και εδώ, μετρημένες.

Πώς να μην είναι, όταν βλέπω το ένα ντοκιμαντέρ μετά το άλλο να καταδεικνύει πως η ίδια η ανθρωπότητα έχει μετατραπεί σε μια τεράστια γεωφυσική δίνη, μοιράζοντας χρήμα (σε ελάχιστους λίγους) και οδύνη (στους υπόλοιπους πολλούς): 20 δισ. δολάρια έδωσε ως μπόνους σε μεγαλοστελέχη της η Goldman Sachs το 2011, εν μέσω κρίσης. Το κράτος την είχε ήδη χρηματοδοτήσει, μαζί με άλλα ιδιωτικά ιδρύματα, με 200 δισ., για να βγει από την κρίση. Και αμέσως μετά έκοψε τις συντάξεις στο 60%, ελέω κρίσης.

Αυτά στις ΗΠΑ. Και δω;

Εδώ, 400 σχεδόν μαύρα κοστούμια επιβεβαιώνουν τον χρησμό του μαντείου: όταν βρέξει με καθαρό ουρανό μπορεί να δούμε κι εμείς μια άσπρη μέρα.

ΤΡΙΤΗ ΜΑΤΙΑ

Το «βασικό» ένστικτο

Yasin Bulbul/Pool via AP

14.03.2018, 21:40 | Ετικέτες: Ναζι, Τουρκία, Ταγίπ Ερντογάν

Συντάκτης: Πέπη Ρηγοπούλου

Το «βασικό» ένστικτο. Όχι αυτό με τον παγοκόφτη που έκρυβε κάτω από το κρεβάτι η ηρωίδα, που την ενσάρκωσε η Σάρον Στόουν στην ομότιτλη ταινία.

Αλλά ένα άλλο, πολύ πιο ανατριχιαστικό: αυτό που κινητοποιούν οι δικτάτορες όταν θέλουν να εκμεταλλευτούν τα χειρότερα ένστικτα που ενεδρεύουν στο συλλογικό ασυνείδητο. Όσα μετατρέπουν τους λαούς σε μάζες έτοιμες να συνθλίψουν αυτούς για τους οποίους έχουν πειστεί πως πρέπει να είναι ο στόχος της επιθετικότητάς τους.

Ο Αδόλφος Χίτλερ υπήρξε ο μέγας διδάσκαλος της μεθόδου αυτής. Βρήκε τα κατάλληλα λόγια, τα επιχειρήματα, τους συνδυασμούς χρωμάτων και σχημάτων –όλα όσα εκθέτει στο βιβλίο του «Μάιν Καμπφ», το οποίο οι δημοκρατίες θα έπρεπε να μελετούν συστηματικά, όπως μελετά κανείς τους ιούς μιας θανάσιμης επιδημίας για να τους εξοντώσει.

Με αυτά τα εργαλεία ο «Φίρερ» κατάφερε να μετατρέψει –με τιμητικές εξαιρέσεις– μέγα μέρος του λαού μιας από τις χώρες που είχαν παραγάγει από τα σπουδαιότερα έργα της ευρωπαϊκής φιλοσοφίας, λογοτεχνίας και τέχνης σε μια ορδή βασανιστών, βιαστών και ενόχων για τα ολοκαυτώματα που κηλίδωσαν την Ευρώπη.

Με αυτά τα εργαλεία ο «Φίρερ» κατάφερε να μετατρέψει –με τιμητικές εξαιρέσεις– μέγα μέρος του λαού μιας από τις χώρες που είχαν παραγάγει από τα σπουδαιότερα έργα της ευρωπαϊκής φιλοσοφίας, λογοτεχνίας και τέχνης σε μια ορδή βασανιστών, βιαστών και ενόχων για τα ολοκαυτώματα που κηλίδωσαν την Ευρώπη.

Ο Βίλχελμ Ράιχ μελέτησε με διεισδυτικότητα το πώς η χιτλερική ρητορική κατάφερε να κινητοποιήσει ό,τι χειρότερο κρύβεται στα βάθη της ανθρώπινης ψυχής για να ξυπνήσει «ζώωδη» ένστικτα που δεν χαρακτηρίζουν κανένα άλλο ζώο –εκτός δυστυχώς από τον άνθρωπο όταν γίνεται έρμαιο της απανθρωπίας.

Μια τέτοια ρητορική έχει στοιχεία ψυχικής διαταραχής, παραληρήματος, με τη δική του παράλληλη σιδερένια λογική. Αλλά η όποια ψυχολογική εξήγησή της δεν αναιρεί τίποτε από τη φρίκη της.

Η ρητορική που ακούγεται στη γειτονική χώρα από επίσημα χείλη όλο και πιο συχνά, συστηματικά και άγρια, μοιάζει να απευθύνεται σε παρόμοια ένστικτα.

Το χέρι που σχηματίζει το σήμα των «Γκριζων Λύκων» καλεί –φοβούμαι– σε πράξεις που έκαναν την οργάνωση αυτή διαβόητη στον πλανήτη: τη δολοφονία του Τούρκου δημοσιογράφου Ιπεκσί και την απόπειρα εναντίον του Πάπα Ιωάννη Παύλου, που είχε το μεγαλείο να συγχωρέσει τον παρ’ ολίγον δολοφόνο του, τον Αγκτζά.

Αν όμως τα λόγια αυτά ωθούν σε φονικά, οι αποστροφές για τους Έλληνες που έπρεπε να γίνουν παστά ψάρια στον Σαγγάριο, ξυπνούν τα ένστικτα του κανίβαλου ή μάλλον του πτωματοβόρου γύπα ή της ύαινας.

Με ανατριχιαστική ψυχραιμία η Ενωμένη Ευρώπη, που θέλει τον εαυτό της κοιτίδα και θεματοφύλακα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων –έννοια στην οποία δίνει όλο και πιο παράλογες ερμηνείες–, παρακολουθεί τις εξελίξεις. Η ανοχή της Ευρώπης το 1938 στο Μόναχο κόστισε τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Η σημερινή της ανοχή μπορεί να ενθαρρύνει συμβάντα που δεν θα αφορούν μόνο την Ελλάδα.

ΤΡΙΤΗ ΜΑΤΙΑ

Αν γλιτώσει το παιδί...

Pietà

«Πιετά» σημαίνει ελεημοσύνη (Σκίτσο Μ. Κουντούρη)

17.03.2018, 16:31 | Ετικέτες: σκίτσα, μετανάστες, σχολεία, Γερμανία

Συντάκτης: Σταυρούλα Ματζώρου

Πώς βλέπουν άραγε τους πρόσφυγες οι μετανάστες και μάλιστα αυτά τα νέα παιδιά; Γνωρίζουν ποια είναι η λεπτή γραμμή που τους διαφοροποιεί; Ποια είναι η γνώμη τους για τον «ξένο», τον «άλλο»; Με αυτά τα ερωτήματα μπήκε στην τάξη ο Αντώνης Κουντούρης, στο μακρινό Βούπερταλ της Γερμανίας. Στα θρανία, μπροστά του, Ελληνάκια, μετανάστες πρώτης ή δεύτερης γενιάς, και το προσφυγικό πρώτο θέμα συζήτησης παντού. Ήταν ευκαιρία λοιπόν να μεταφερθεί και μέσα στην τάξη, για να μάθει ο δάσκαλος και να διδαχτούν οι μαθητές του.

Το ερέθισμα για τις συζητήσεις, έτοιμο: το συγκλονιστικό λεύκωμα «Made in Europe» του βραβευμένου σκιτσογράφου Μιχάλη Κουντούρη. «Είναι αδερφός του κυρίου. Να, κοίτα, το ίδιο επώνυμο», ψιθύριζε ο ένας μαθητής στον άλλο.

Πράγματι, ο Αντώνης Κουντούρης είναι αδερφός του πολυβραβευμένου σκιτσογράφου Μιχάλη Κουντούρη. Σπούδασε κλασική φιλολογία, γλωσσολογία της Μεσογείου και ιστορική γλωσσολογία και διορίστηκε φιλόλογος στη δημόσια εκπαίδευση, έτσι αποσπάστηκε στο Βούπερταλ της Γερμανίας για να διδάξει στο εκεί Ελληνικό Γυμνάσιο και Λύκειο. Και καθώς αυτός βρισκόταν μακριά, ένιωθε ελεύθερος ο Μιχάλης να λέει πως ήταν πιο όμορφος από τον αδερφό του – ουδέν ψευδέστερον.

Το διαπιστώσαμε στην παρουσίαση του βιβλίου του Αντώνη «Προσφυγο-ποίηση», όπου ο δάσκαλος φανερά συγκινημένος μιλούσε για τα παιδιά του και για τον τρόπο που γινόταν το μάθημα στην τάξη.

«Όταν η Ελλάδα ήταν στις πρώτες ειδήσεις για το μεταναστευτικό, δεν θα μπορούσα να μπαίνω με μισόλογα στο μάθημα. Πόσω μάλλον που απέναντί μου είχα μεταναστούπολα. Έτσι άρχισαν οι συζητήσεις και ήταν συγκλονιστικές. Ο προβληματισμός των παιδιών, η ματιά τους σε κάθε γελοιογραφία του Μιχάλη, ο τρόπος που τη διάβαζαν ήταν μάθημα τελικά για μένα.

Ημασταν ακόμη στις αρχές αυτού του εκπαιδευτικού ταξιδιού όταν στην ερώτησή μου "τι μας φέρνουν οι μετανάστες" πήρα την πιο απροσδόκητη απάντηση: "Αρρώστιες, κύριε". Αυτό το ίδιο παιδί, όμως, ήταν εκείνο που καθώς προχωρούσαν τα μαθήματα-συζητήσεις είπε: "Πρέπει να κάνουμε ό,τι μπορούμε, κύριε, γι' αυτούς τους δυστυχισμένους ανθρώπους, γιατί πονάνε"».

Μίλησε ώρες με τους μαθητές του γιατί έτσι μόνο «μπορούμε να οδηγηθούμε στη γνώση, στη διατύπωση αξιών», στον ανατρεπτικό στοχασμό. Αποτέλεσμα όλων αυτών είναι το βιβλίο του, γεμάτο από τις εμβληματικές γελοιογραφίες του Μιχάλη, με ποιήματα σχετικά με τον ξεριζωμό (Ρίτσος, Μπρεχτ, Warsam Shire, Φωτιάδης, Ελευθερίου, Μπόρχες, Λειβαδίτης, αποσπάσματα Ευαγγελίων) και μικρά κείμενα-ερωτήματα του Αντώνη, που «αναζητούν» την απάντησή τους από τους μαθητές. Είναι χωρισμένο σε δέκα ενότητες και κορυφώνεται με το ερώτημα: Υπάρχει ελπίδα για την ανθρωπότητα; Κάθε σκέψη κι ένα σκίτσο, κάθε σκίτσο και πολλά ερωτήματα...

Ένα έτοιμο εγχειρίδιο όταν ο δάσκαλος θέλει να μιλήσει για τον «Άλλο», τον «ξένο», τον πρόσφυγα/μετανάστη. Δίπλα του, όμως, αυτό το βιβλίο έχει ακόμη ένα, που πάνε μαζί, αδέρφια: είναι το «λυσάρι του», όπου ο συγγραφέας καταγράφει τον τρόπο αξιοποίησης μέσα στην τάξη του υλικού του πρώτου βιβλίου, δίνει επεξηγηματικές πληροφορίες για τα σκίτσα, για τα ποιήματα και τους ποιητές, για την Ουάρασαν Σάιρ για παράδειγμα.

Ο Αντώνης Κουντούρης στην παρουσίαση του βιβλίου του μας καθήλωσε με τη μεταδοτικότητά του, με τον απλό τρόπο που εξηγούσε τις πιο δύσκολες (:) έννοιες.

Και καθώς σκεφτόμασταν πόσο τυχεροί είναι οι μαθητές του, ο δάσκαλος άρχισε να ευχαριστεί ένα ένα τα παιδιά του για τη συμβολή τους στο βιβλίο, αφού ακόμα και «οι γελοιογραφίες του Μιχάλη δεν θα μπορούσαν να λειτουργήσουν από μόνες τους αν δεν υπήρχε το τμήμα Καλλιτεχνικής Παιδείας της Α' Λυκείου του Ελληνικού Γυμνασίου-Λυκείου του Βούπερταλ Γερμανίας: η Αντιγόνη, η Αρετή, η Αρια, η Βάσω, η Δήμητρα, η άλλη Δήμητρα, η Διονυσία, η Ειρήνη, η Ελένη, η Ηλέκτρα, η Ιωάννα, η Κωνσταντίνα, η Λουίζα, η Μελίνα, η Πόπη, ο Στέφανος, ο Σωτήρης. Σε εσάς λοιπόν, παιδιά μου, είναι αφιερωμένο αυτό το βιβλίο».

Μακάρι να μπει σε όλα τα σχολεία γιατί -όπως γράφει δανειζόμενος τους στίχους του Λευτέρη Παπαδόπουλου ο Αντώνης Κουντούρης- «αν γλιτώσει το παιδί, υπάρχει ελπίδα».

ΤΡΙΤΗ ΜΑΤΙΑ

Τα βιολιά και οι συνεργασίες

ΕΥΡΟΚΙΝΗΣΗ/ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΣΤΟΛΗΣ

19.03.2018, 19:00 | Ετικέτες: Πάνος Καμμένος, Κεντροαριστερά, Αλέξης Τσίπρας

Συντάκτης: Γιώργος Σταματόπουλος

Άρχισαν να αλλάζουν βιολιά τα κόμματα που νέμονται την εξουσία αφού βλέπουν ότι από μόνα τους είναι ανίκανα να σχηματίσουν κυβέρνηση – το βιολί του Καμμένου φαίνεται να ξεκουρντίστηκε και χαλάει πια την αρμονία της ορχήστρας της εξουσίας.

Τι να κάνει η τελευταία, ξεκινάει άλλη ενορχήστρωση, θεωρώντας ότι πρέπει να προσθέσει το βιολί της Κεντροαριστεράς (ο θεός να την κάνει, εν Ελλάδι τουλάχιστον). Το συνέδριο του Κινήματος Αλλαγής φάνηκε σαν ένα έναυσμα για μια άλλου είδους προσέγγιση της «Αριστεράς» με την «Κεντροαριστερά» – και ο θεός βοηθός. Παρά τις αλλαγές, μουσική δεν προκύπτει – ουκ υφίσταται.

Ετσι που «ξεφούσκωσαν» οι ιδεολογίες (κάποιοι με την πολιτική στάση τους τις γελοιοποίησαν επιπλέον) ο λόγος ανήκει πια σε συνεργασίες μεταξύ όσων έχουν ασκήσει εξουσία· δεν υπάρχει διάκριση, δεν υπάρχουν διαχωριστικές γραμμές. Το θέμα είναι ποιος θα κυβερνήσει και κανείς δεν δίνει σημασία αν οι συνεργασίες θα είναι «ανίερές», συμβατικές, παροδικές ή μακροπρόθεσμες. Οι «σωτήρες» της χώρας είναι σωτήρες, πώς να το κάνουμε;

Το καλύτερο βέβαια γι' αυτούς (και ας αφήσουν κατά μέρος μεγαληγορίες και κομπασμούς) θα ήταν να γίνουν μία παρέα, να τα βρουν μεταξύ τους και να ασκήσουν απρόσκοπτα το «σωτήριο» έργο τους. Θα απάλασσαν κατ' αυτόν τον τρόπο τους

ψηφοφόρους που τελούν εν συγχύσει και δεν ξέρουν πού πάν' τα τέσσερα.

Θα «βασίλευε» ίσως ομόνοια στη χώρα, που τόσο την έχει ανάγκη, και θα απελευθερώνονταν πιθανώς κρυφές δυνάμεις από τους συνεργαζόμενους, με φρέσκες ιδέες και νέο δημιουργικό και αναπτυξιακό αέρα. Ποιος, όμως, θα ήταν ο επικεφαλής; Ποιος ο πρωθυπουργός της Ελλάδας σε ένα τέτοιο συνεταιριλίκι; (Εκεί που κάποτε λαιδορούσαμε τα τρία συνεταιράκια, τώρα μπορούμε να το επεκτείνουμε και να λέμε –λοιδορώντας, βεβαίως, πάλι– τέσσερα ή πέντε συνεταιράκια: μένουν απέξω τα λεγόμενα άκρα).

Σε αυτό φαίνεται δύσκολο να δοθεί ικανοποιητική λύση, εκτός εάν οι επίδοξοι πρωθυπουργοί υποστείλουν τη ματαιοδοξία και αρχομανία τους. Έχουν βλέπετε πίσω ένα «ιστορικό παρελθόν», με μεγάλες και ισχυρές αυτοδυναμίες: ναι, αλλά πού πήγαν; Αναρωτήθηκαν ποτέ, ή ακόμη θεωρούν ότι μπορούν να τις επαναποκτήσουν; Το τελευταίο αποκλείεται, το γνωρίζουν, ποτέ όμως δεν ξέρει κανείς τι κρύβει το μυαλό ενός αρχομανούς ή τι βάζουν «άλλοι» (από «αλλού») σ' αυτό το μυαλό.

Εικασίες, ναι, αλλά έτσι που έχουν έρθει τα πάνω κάτω, τίποτα δεν αποκλείεται, πολλώ μάλλον που η χώρα είναι υπό εποπτεία (μερικοί λένε υπό κατοχή) και δεν έχει πολλά περιθώρια, οποιοσδήποτε και αν κυβερνά, να ασκήσει ανεξάρτητη και κυριαρχική πολιτική.

Άλλη εικασία: να αποφασίσει η κοινωνία να αυτο-οργανωθεί και να δώσει δυναμικό «παρών» στην πολιτική σκηνή – αλλά αυτό δεν είναι εικασία, δεν είναι ούτε καν ουτοπία. Επιστροφή, άρα, στις (οιασδήποτε μορφής) συνεργασίες, ακόμη και αυτές του σκοινιού και του παλουκιού – δεν παίζουν με τη μορφή τα κόμματα, αλλά με το περιεχόμενο (και ακριβώς το αντίθετο).

Κάθε προεκλογική περίοδος είναι ένα πανηγύρι και ας λέγαμε ότι με την Αριστερά στην κυβέρνηση όλα τούτα θα άλλαζαν, θα γίνονταν δημοκρατικά (και τώρα υπάρχει επίφαση δημοκρατίας, μην παραπονιόμαστε). Το μόνο αστάθμητο: η διάρκεια της προεκλογικής περιόδου, αν και όχι τόσο...

ΔΙΑΒΑΣΤΕ ΕΠΙΣΗΣ:

Οι Έλληνες ως εχθροί της Ελλάδας

ΤΡΙΤΗ ΜΑΤΙΑ

Γιατί τα σπάσαμε τ' αγάλματά των...

21.03.2018, 21:36 | Ετικέτες: πολιτισμός, μνημεία

Συντάκτης: **Πέπη Ρηγοπούλου**

*Γιατί τα σπάσαμε τ' αγάλματά των.
Γιατί τους διώξαμεν απ' τους ναούς των,
Διόλου δεν πέθαναν γι' αυτό οι θεοί..*

Καβάφης/Ιωνικόι

Ξαναβλέπω σπασμένα αγάλματα. Σπασμένη μνήμη. Πρώτη φορά, το 2001 στο Μπαμιγιάν, τους Βούδες οδοδείκτες για τους περιπλανώμενους στο σώμα και την ψυχή, να κανονιοβολούνται από τους Ταλιμπάν. Επειτα άλλες καταστροφές από τον ISIS στην Παλμύρα, αγάλματα και κτίσματα μαζί.

Η παγκόσμια κοινότητα να μην μπορεί να σταματήσει τα εγκλήματα κατά των αγαλμάτων που θεωρούνται κληρονομιά της.

Και τώρα στο Αφρίν από τους Τούρκους και τους αντιπολιτευόμενους Σύρους (;) συμμάχους τους.

Ο Κάβα ο σιδηρουργός, ο ήρωας των Κούρδων, είναι αυτή τη φορά ο στόχος των εισβολέων. Αντίστοιχος με τον χλωλό Ηφαιστο, το κυνηγημένο από τη μάνα του παιδί,

τον θεό εκδικητή που παγιδεύει αυτούς που τον έχουν απατήσει, αλλά και θεό που φτιάχνει τα όπλα του Αχιλλέα μαζί με την ασπίδα του, που πάνω της σφυρηλατεί όλη την οικουμένη.

Και δίπλα στα αγάλματα, μονότονα, βασανιστικά ίδια παρ' όλα τα εθνοτικά ή άλλα διακριτικά τους, τα σώματα. Γυμνά ή ημίγυμνα, ανδρικά και γυναικεία, ιδιαίτερα αυτά, ατιμασμένα και μετά θάνατον από το βέβηλο βλέμμα των νικητών, που επιχαιρούν για τη λεία τους.

Την καταματωμένη, ανυπεράσπιστη λεία τους, όπως δείχνει η φωτογραφία που κυκλοφορεί στο διαδίκτυο (να είναι άραγε από τα πρόσφατα γεγονότα, από αυτόν ή από άλλον πόλεμο, ποιος ξέρει αλήθεια). Το γυναικείο σώμα ημίγυμνο, γεμάτο πληγές, κείτεται εκεί, ανάμεσα στα πόδια με τις αρβύλες αυτών, που πια είναι οι νικητές.

Σώματα και αγάλματα μοιράζονται την οργή και τη βία των εισβολέων. Ριζική αφαίρεση της πραγματικής και της συμβολικής ζωής. Που χωρίς αυτήν δεν θεμελιώνεται οίκος, ούτε κοινότητα ούτε πόλη.

Οι αναλύσεις των ειδικών μιλούν για έναν πόλεμο των αγωγών. Πίσω από τη ρητορική περί δικαιωμάτων κρύβονται, λένε, οι αγωγοί που θέλουν να διασχίσουν στεριές και πελάγη για να αποκτήσουν οι χώρες από τις οποίες περνούν ισχύ, πλούτη και παγκόσμιο ρόλο.

Πού είναι η δημοκρατία ή έστω τα ίχνη της; Πού είναι ο ορθός λόγος, απαραίτητη προϋπόθεση για να μιλήσουν οι άνθρωποι και οι πολιτισμοί;

Πού είναι τα ανθρώπινα δικαιώματα, άυλα και υλικά; Το δικαίωμα αν όχι στην αξιοπρέπειά σου, τουλάχιστον στην ντροπή σου; Ποιοι καταδικάζουν ποιους, στο όνομα τίνος;

Πού βρίσκονται όλοι αυτοί που βραβεύτηκαν με βραβεία ειρήνης, που πρωτοστάτησαν σε ελληνοκουρδικές, ελληνοτουρκικές και άλλες φιλίες; Πώς θα μπορέσει να αναχαιτιστεί αυτό το νέο κύμα της βίας ανάμεσα σε ανθρώπους και λαούς;

ΔΙΑΒΑΣΤΕ ΕΠΙΣΗΣ:

Ο Ερντογάν... στο Αφρίν και ο Ασαντ στη Γούτα

«Το “Ισλαμικό κράτος” κάνει “πολιτιστική κάθαρση” στο Ιράκ και τη Συρία»

ΤΡΙΤΗ ΜΑΤΙΑ

Κοινωνικά παλίμψηστα

29.03.2018, 22:41 | Ετικέτες: κοινωνία οικονομία βιβλίο

Συντάκτης: Αδάμ Αδαμόπουλος*

Ο Γαληνός, προσωπικός γιατρός του Ρωμαίου αυτοκράτορα Μάρκου Αυρήλιου τον 2ο μ.Χ. αιώνα, θεωρείται ο δεύτερος σε σπουδαιότητα Έλληνας γιατρός της αρχαιότητας μετά τον Ιπποκράτη.

Το έργο του «Για τα μείγματα και τις δυνάμεις των απλών φαρμάκων», μεταφρασμένο στα συριακά, ήρθε στο φως από ένα παλίμψηστο του 6ου μ.Χ. αιώνα, που είχε καλυφθεί τον 11ο αιώνα από χριστιανικούς ψαλμούς. Μεταφράσεις όπως αυτή βοήθησαν στο να γίνει γνωστό το έργο της ελληνικής αρχαιότητας στον αναδυόμενο εκείνη την εποχή αραβικό κόσμο.

Ένα διαφορετικό παλίμψηστο φαίνεται ότι άρχισαν να «ξύνουν» κάποιες σύγχρονες κοινωνίες όπως οι Δανοί, που κατατάσσονται σταθερά ανάμεσα στους πληθυσμούς με κορυφαίες επιδόσεις στα «αθλήματα» της χαράς και της ευζωίας.

Η πρωτεύουσά τους, η Κοπεγχάγη, θεωρείται ότι προσφέρει ένα από τα καλύτερα αστικά περιβάλλοντα. Τέτοιες αξιολογήσεις και κατατάξεις λαμβάνουν υπόψη αντικειμενικούς, μετρήσιμους παράγοντες (εισόδημα, ευκαιρίες απασχόλησης, μόρφωσης και ψυχαγωγίας, υπηρεσίες υγείας, κοινωνική μέριμνα, προστασία και ποιότητα του περιβάλλοντος, επίπεδα εγκληματικότητας, πολιτική σταθερότητα, ελαχιστοποίηση διαφθοράς).

Όμως, αυτό που κάνει τη διαφορά είναι η εμπεδωμένη πεποίθηση για διαρκή αναδιανομή των υψηλών φόρων προς όφελος του κοινωνικού συνόλου και η ενσωμάτωση συγκεκριμένων πρακτικών για υψηλής ποιότητας κοινωνική αλληλεπίδραση.

Ο σχετικός όρος που χρησιμοποιείται είναι η λέξη «χίγκα» (hygge), ο οποίος μάλιστα λεξικογραφήθηκε το περασμένο καλοκαίρι στο λεξικό της Οξφόρδης.

Η ανθρώπινη ευτυχία δεν εδράζεται στη χωρίς κοινωνικά ερείσματα παραγωγή πλούτου και την απατηλή αύξηση του κατά κεφαλήν εισοδήματος, αλλά στη δυνατότητα ουσιαστικής επικοινωνίας με τους συνανθρώπους μας, τη δημιουργία ευκαιριών για από κοινού χαλάρωση μέσα σε μια παρέα που παίζει ένα διασκεδαστικό παιχνίδι ή προετοιμάζει και μοιράζεται ένα γεύμα, την ψυχική αποφόρτιση μέσα από μια ήρεμη και ειλικρινή συζήτηση για προσωπικά ζητήματα, θέματα της επικαιρότητας, μια καλή ταινία ή ένα ενδιαφέρον βιβλίο.

Με αυτούς τους τρόπους σφυρηλατούνται και ενδυναμώνονται οι κοινωνικοί δεσμοί, αναπτύσσεται η έννοια του «συνανήκειν», καλλιεργούνται και αναδεικνύονται οι βαθύτερες, λεπτότερες και εναργέστερες πτυχές του ανθρώπινου ψυχισμού.

Είναι η δυναμική των ανθρώπινων κοινοτήτων που πρέπει να αποκαταστήσουμε, επανερχόμενοι σε κοινωνικές πρακτικές γνωστές από τις απαρχές της ανθρωπότητας, εφευρίσκοντας όπου χρειάζεται νέες συλλογικότητες, επαναφέροντας κάποιες παλαιότερες μορφές τους.

Αυτά τα κοινωνικά παλίμψηστα πρέπει να τα «ξύσουμε» προσεκτικά, απομακρύνοντας το επιφανειακό στρώμα που έχει εγγράψει η κοινωνικά ανερμάτιστη λειτουργία της στενά οικονομίστικης «αγοράς», ώστε να αναδειχθούν οι κανόνες συλλογικότητας ενεργών ανθρώπων κι όχι παραθέσεις ψυχρών οικονομικών στοιχείων.

* Επίκουρος καθηγητής Ιατρικής Φυσικής – Υπολογιστικής Ιατρικής του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης, (Ph.D.)²

ΔΙΑΒΑΣΤΕ ΕΠΙΣΗΣ:

Πενία και ενσυναίσθηση

Γιατί οι φτωχοί είναι σοφότεροι από τους πλούσιους

ΤΡΙΤΗ ΜΑΤΙΑ

Με τον Απρίλη είμαστε...

Απρίλης: δονητής ριζών, βλαστών, φυλλωμάτων, καρπών, ψυχών, σωμάτων | *EUROKINISSI/ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ ΒΑΣΙΛΗΣ*

02.04.2018, 23:01 | Ετικέτες: άνοιξη, καιρός, ψυχολογία

Συντάκτης: Γιώργος Σταματόπουλος

Και πώς να μιλήσεις γι' αυτόν; Πάντα θα στήνει ο έρωτας χορό με τον ξανθό Απρίλη - ακόμη και σήμερα, εποχή κατάρρευσης και σμπαραλιάσματος της κοινωνικής συνοχής με αριστερή βούλα δε. Όλα τα ζωντανά του πλανήτη ερεθίζονται, ξυπνάνε αδιαφορώντας (αγνοώντας;) για την κρίση αξιών και ιδεών. Το ταλαίπωρο ανθρώπινο σαρκίο βογκά μόνο, εξαιτίας του ευτελισμού του πνεύματός (του). Χαίρομεν, άδικοι όντες (λίγο ακόμη και θα ουρλιάζουμε από την ευτυχή συγκυρία να κυβερνιόμαστε από «αριστερούς»).

Απρίλης: δονητής ριζών, βλαστών, φυλλωμάτων, καρπών, ψυχών, σωμάτων. Ατίθασος μήνας - βλαστικός θεός, αυτοπροσώπως, σύζυγος της γεωαστικής έκρηξης. (Φανταζόμαστε ήχους και χρώματα, μουσικές και εικόνες μετά τέτοια έκρηξη...) Φωτεινός μήνας, οιονεί ελληνικός (ή έτσι θα 'πρεπε· θα του έπρεπε και θα μας έπρεπε, αλλά πού τέτοια τύχη - η κυβερνώσα Αριστερά να είναι καλά, που έχει αφαιρέσει κάθε ελπίδα αναζωογόνησης ή επαναγέννησης).

Χυμώδης μήνας, γεμάτος φωνήεντα και υγρά σύμφωνα, μουσικός άρα και εξαγνιστικός - πυρπολεί ταυτοχρόνως με τη δροσερή ζέση του ερωτικά κύτταρα. Και να σου φτερουγίσματα, να σπασμοί και κραδασμοί, να ηλιόφωτα νεύρα και ζεστό αίμα:

η καλλιέργεια του ασυνείδητου. Μαργαρίτες και τσουκνίδες αναφύονται ταυτόχρονα. Φανερή αρμονία αντιθέτων (αλλά η κρυφή αρμονία έχει σημασία).

Φιλοπαίγμων και γελαστός, αλλά να, σαν τους πολιορκημένους στο Μεσολόγγι, είμαστε «υποχρεωμένοι» στην πείνα και την κατήφεια, λες και η ζωή είναι για άλλους. Μόνο με το γέλιο και το χιούμορ μπορεί να επανακάμψει μια τέτοια (χαρούμενη) διάθεση - διακωμωδούμε το ολιγίστον των κυβερνώντων και γελάμε με τις ακατάσχετες μεγαληγορίες τους [ανεργμίστες και ασυνάρτητες εν πολλοίς· γελάμε και ας μας ενοχλούν· εάν τις πάρουμε στα σοβαρά χάνουμε κάθε επαφή με τη σοβαρότητα (και τη σύνεση)].

Σκανταλιάρικος μήνας (ερωτικός πάντα), ανεξίτητος (ποιος νοιάζεται για προφήτες και σωτήρες πια), άπατρις (παρότι τον χαρακτηρίσαμε ελληνικό), σπάει τις σιωπές (να ήταν αλήθεια), έκθυμος. Εντός αυτού, και ασπαίρων, ο μέγας Παν θα άρχιζε τις αχαλίνωτες ερωτικές εξορμήσεις του στα βουνά της Αρκαδίας. Εντός αυτού, επίσης, σήμερα, καθρεφτίζεται το χαίνον του ανθρώπου και ίσως του σύμπαντος κόσμου.

Ξέχειλη, άφθονη η πληρότητα των ημερών· και πώς, διάβολε, στριμωχτήκαμε στη στενωπό των αριστερών υποσχέσεων; (Τι έκρυσαν οι άνθρωποι μέσα τους τόσα χρόνια;) Ας μη φαίνονται απρεπή (εκπρεπή) όλα τούτα· ο Απρίλης φτάνει που μας υπενθυμίζει ότι είναι καιρός για στοχασμό· πάνω στην ελευθερία της φύσης και, κυρίως, στην απελευθέρωση της κοινωνίας. Ας παραμερίσει προς το παρόν η ευγένεια και ας γίνει δεκτή με τυμπανοκρουσίες η απριλιανή δομή (και ορμή) των οριζόντων.

Μεσολογγίτες του εικοστού πρώτου αιώνα, με εισβολέα και πολιορκητή τον ίδιο τον εαυτό μας [ή μερικούς (αρκετούς) από εμάς]. Ποιος να χορέψει με τον μήνα; Ποιος έρωτας (ποιος δαίμονας, έστω); Και ποιος ανέμενε ότι κάποτε η Αριστερά θα λαιδορείται (θα βλασφημείται επίσης);

Με τον Απρίλη είμαστε εντούτοις.

ΔΙΑΒΑΣΤΕ ΕΠΙΣΗΣ:

Φυτό της οικογένειας των λειριοειδών

ΤΡΙΤΗ ΜΑΤΙΑ

Μετακινηθείτε λίγο

ΕΥΡΟΚΙΝΗΣΗ/ΣΩΤΗΡΗΣ ΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ

03.04.2018, 20:20 | Ετικέτες: διαδηλώσεις, δρόμοι, Αθήνα

Συντάκτης: Άννα Δαμιανίδη

Μια μέρα ρουτίνας. Η Πανεπιστημίου είναι κλειστή από το Σύνταγμα, δεν ξέρω γιατί. Τη βλέπω άδεια να απλώνεται σε όλο της το μεγαλείο, τι κρίμα τελικά να μη γίνει εκείνη η πεζοδρόμηση, έτσι κι αλλιώς πεζοδρομείται από την Αστυνομία κάθε τρεις και λίγο, θα είχε τουλάχιστον δέντρα, ίσως κι ένα ποτάμι να κυλάει. Μπορεί να περνούσε και τραμ.

Τώρα δεν περνάει τίποτε, κάτι διαδηλωτές μόνο περνούν από τον χώρο τον λεγόμενο Προπύλαια Πανεπιστημίου στον άδειο δρόμο, προσπαθώντας να φαίνονται πολλοί. Είναι γύρω στους 150, όσο αραιά και να σταθούν δεν γίνεται να γεμίσουν και τα Προπύλαια και τον δρόμο.

Λίγο στη στάση κοιταζόμαστε, άνθρωποι γύρω μου τόσο κουρασμένοι που ούτε διαμαρτυρία δεν ακούγεται, ούτε γκριμάτσα. Παραιτημένοι κοιτάζουν στο βάθος, ανέκφραστοι, ξεχειλωμένοι από αποδοχή κάθε είδους ταλαιπωρίας που καθημερινά σκαρφίζεται όποιος έχει εξουσία κι όποιος προσπαθεί να αποκτήσει, στην πόλη αυτή.

Κατεβαίνω στο μετρό, εκεί έχουμε επίσκεψη μιας παρέας ωραίων νεαρών που μοιράζουν χαρτιά και κάθε τόσο φωνάζουν όλοι μαζί ένα δίστιχο: «Θέλουμε ελεύθερες μετακινήσεις για όλους!» Και ποιος σας εμποδίζει να μετακινηθείτε ελεύθερα, ρε παιδιά, σκέφτομαι σιωπηλά, ο δρόμος είναι ανοιχτός επάνω, υπερβολικά ανοιχτός μάλιστα, και τα σκυλιά δεμένα σε γενικές γραμμές.

Πηγαίνετε όπου θέλετε και μη μας ξεκουφαίνετε! Υστερα αργά χαράζει στο μυαλό μου η δεύτερη σκέψη: όταν λένε τα παιδιά «ελεύθερες μετακινήσεις» δεν εννοούν αυτό που νομίζω, αυτό που εννοούμε στα ελληνικά δηλαδή, αλλά δωρεάν. Πώς λέμε ελεύθερη είσοδος; Αυτό. Μεταφράζουν την αγγλική έκφραση, το free. Εμ βέβαια, ξέρουν αγγλικά, όχι όπως εγώ που όταν είχα πρωτοπάει στο Λονδίνο έκανα μέρες να καταλάβω ότι το «ελεύθερο» εκεί ήταν το δωρεάν.

Αυτά είναι γαλουχημένα στην αγγλική κουλτούρα, φαίνονται εξάλλου, τόσο καλοζωισμένα, αστραφτερά νιάτα, καμία σχέση με τους ταλαιπωρους της στάσης επάνω, είναι ζήτημα αν έχουν μπει σε λεωφορείο μια φορά στη ζωή τους. Μια νεαρή με μπροκάρ σορτσάκι πάνω από διχτυωτό καλσόν κάνει να μου δώσει φυλλάδιο, γυρίζω εχθρικά από την άλλη πλευρά, πόσο ακόμα νομίζεις ότι αντέχουν σφυροκόπημα από την κακομαθημένη μανία σας οι θεσμοί και οι δομές, πόσο αντέχουμε οι άνθρωποι αυτής της πόλης, μου έρχεται να της πω, αλλά φυσικά δεν λέω τίποτε, αντίθετα εκείνη μαζί με τους άλλους πιάνουν άλλο ποίημα εν χορώ και ρυθμώ: «Ελεύθερα αγαθά σε κάθε γειτονιά».

Η λέξη «γειτονιές» με εντυπωσιάζει. Μεγαλωμένα σε λουξ διαμερίσματα με τις καλύτερες οθόνες και κάθε σύγχρονο μέσο, νοσταλγούν πιθανόν γειτονιές με ασβεστωμένα πεζοδρόμια και γριές σε καρέκλες να τα παρακολουθούν που φλερτάρουν και να τα κατσαδιάζουν - ίσως χωρίς κάτι τέτοιο τα νιάτα να είναι άνοστα. Ας μετακινηθούν ελεύθερα προς τα εξοχικά τους για λίγο, μπας και λειτουργήσει κάνα τρόλεϊ, μουρμουρίζω φουρκισμένη.

Τελικά γύρισα με τα πόδια κι αργά το βράδυ άκουσα πως έριξαν δακρυγόνα γύρω από το Πανεπιστήμιο. Εγώ πάντως δεν τα χρειάζομαι. Κλαίω από μόνη μου.

ΔΙΑΒΑΣΤΕ ΕΠΙΣΗΣ:

Πορεία συμβασιούχων στη Βουλή για μόνιμη δουλειά Υψηλή συγκίνησης

Η efsyn.gr θεωρεί αυτονόητο ότι οι αναγνώστες της έχουν το δικαίωμα του σχολιασμού, της κριτικής και της ελεύθερης έκφρασης και επιδιώκει την αμφίδρομη επικοινωνία μαζί τους.

Άρθρο 22

<http://www.efsyn.gr/arthro/ai-eyhai>

ΤΡΙΤΗ ΜΑΤΙΑ Αι ευχαί

ΜΟΤΙΟΝΤΕΑΜ/ΦΑΝΗ ΤΡΥΨΑΝΗ

04.04.2018, 18:16 | Ετικέτες: Πάσχα, πολιτική, Τουρκία, στρατός, Άνγκελα Μέρκελ, Ευρωπαϊκή Ένωση

Συντάκτης: Πέπη Ρηγοπούλου

Οι ευχές που δίνουμε ο ένας στον άλλον για το Πάσχα που περιμένουμε με ελπίδα και με σφιγμένη καρδιά. Αναλογιζόμενοι τις επόμενες μειώσεις στον μισθό ή στη σύνταξη. (Αν υπάρχει μισθός ή σύνταξη.) Τις μειώσεις στο φιλότιμό μας, που ο κύριος Μητσοτάκης θυμήθηκε πως μας λείπει και μας σύστησε να το ξαναβρούμε.

Και τις μειώσεις στον αριθμό των ελληνικών νησιών, της ελληνικής γης εν γένει, που ο γείτονας μας σύστησε να τη μειώσουμε για να βρούμε την υγεία μας κάτω από τις – κάπως βαριές – φτερούγες της νεο-οθωμανικής επικράτειας που οραματίζεται.

Ευχές, λοιπόν, για μια δύσκολη Ανάσταση σήμερα, «Τετάρτη μεγάλη με τον λαό στο αμπάρι».

Και οι άλλες Ευχές. Αι ευχαί του Κάλβου, του Ποιητή, που η Ελλάδα δυσκολεύτηκε να αντέξει τη λάμψη του, μέχρι ο Παλαμάς να τον αναστήσει και ο Ελύτης να βαδίσει στα ίχνη της «λυρικής τόλμης» του, όπως τόσο όμορφα την αποκάλεσε στα Ανοιχτά χαρτιά του. Ας τον ακούσουμε:

«Της θαλάσσης καλήτερα/ φουσκωμένα τα κύματα/ να πνίξουν την πατρίδα μου/ ωσάν
απελπισμένη/ έρημον βάρκαν [...] Παρά προστάτας νάχωμεν. Με ποτέ δεν
εθάμβωσαν/ πλούτη ή μεγάλα ονόματα/ με ποτέ δεν εθάμβωσαν/ σκήπτρων ακτίνες
[...] Διά να θεμελιώσητε/ την τυραννίαν τιμάτε/ τον σταυρόν εις τας πόλεις σας/ και
αυτόν επολεμήσατε/ εις την Ελλάδα [...] Δεν με θαμβώνει πάθος/ κανένα· εγώ την
λύραν/ κτυπάω, και ολόρθος στέκομαι/ σιμά στου μνήματός μου/ τ' ανοικτόν στόμα».

«Παρά προστάτας νάχωμεν», μας λέει χωρίς φόβο και πάθος ο ποιητής. Όταν ο κύριος Πάιατ μάς προειδοποιεί με ψυχραιμία, τι έχει να χάσει αλήθεια ο άνθρωπος, ότι όπου να 'ναι θα το έχουμε το «θερμό επεισόδιο», αλλά ας μην ανησυχούμε, η Αμερική είναι στο πλευρό μας.

Όταν η κυρία Μέρκελ μάς συγχαίρει για την ψυχραιμία μας και για το ότι καλέσαμε στην πατρίδα μας τον πρωθυπουργό της συμμάχου και φίλης χώρας, πράγμα που όπως όλοι ξέρουμε αναβάθμισε δραστικά τις ελληνοτουρκικές σχέσεις. Όταν ο κύριος Γιούνκερ τού τα είπε σταράτα για τους δύο στρατιωτικούς μας απαιτώντας – με λεπτότητα είναι αλήθεια– να κάνουν Πάσχα στο σπίτι τους.

Και τίθεται το ερώτημα: πού θα πάμε χωρίς αυτούς, πώς να στερηθούμε τέτοιους πολύτιμους προστάτες;

«Μοναχή τον δρόμο επήρες/ εξανάρθες μοναχή», παρηγορούσε την Ελευθερία ο άλλος ποιητής μας. Δεν θυμάμαι τα λόγια του για να υμνήσω και να συστήσω την απομόνωση, την αδιαφορία για συμμαχίες σε μια από τις πιο δύσκολες ώρες του λαού μας. Αλλά για να πω ότι κανείς δεν πρόκειται να βρει φίλο ή σύμμαχο σε έναν δρόμο που τον θέλουμε ειρηνικό, αν πρώτα δεν πατήσει στα δικά του τα πόδια.

ΔΙΑΒΑΣΤΕ ΕΠΙΣΗΣ:

Φαρενάιτ 451

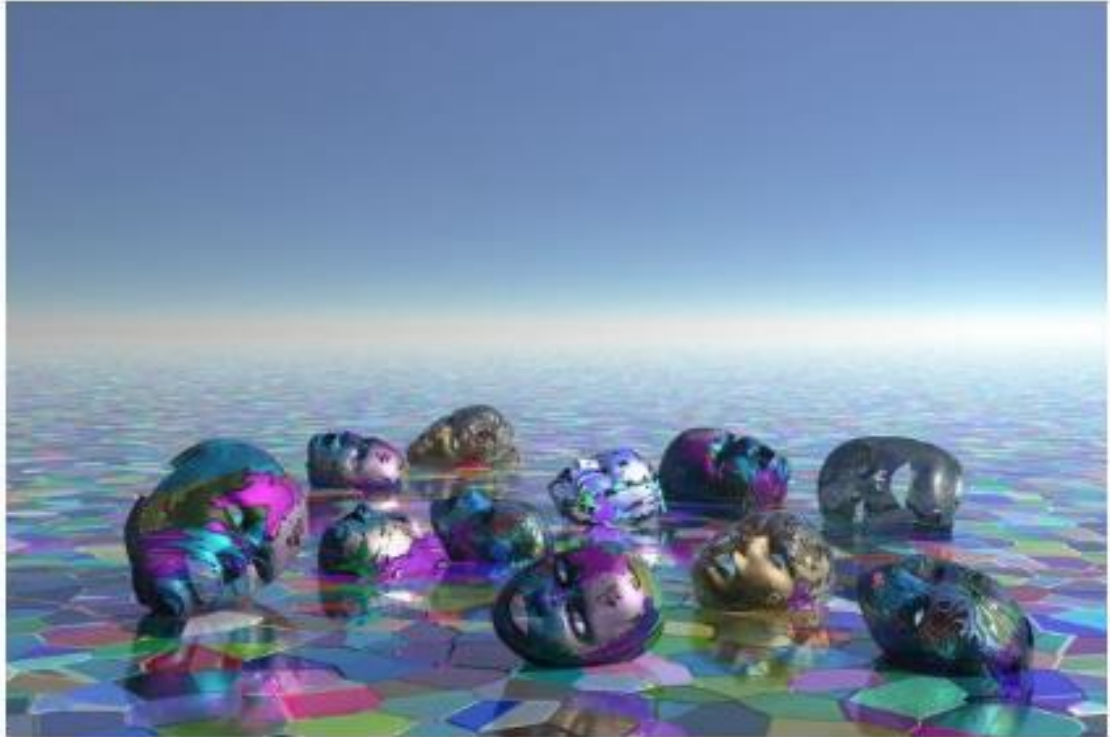
Γιατί τα σπάσαμε τ' αγάλματά των...

ΤΡΙΤΗ ΜΑΤΙΑ

Τα προσωπεία

11.04.2018, 18:22 | Ετικέτες: άνθρωποι

Συντάκτης: Πέπη Ρηγοπούλου

Τα προσωπεία ή αλλιώς -επί το λαϊκότερον- οι μάσκες φοριούνται στα καρναβάλια, στις ληστείες και σε τρομοκρατικές επιθέσεις, για να μην αναφέρουμε αυτά για τα οποία μιλάει η λογοτεχνία.

Τα καρναβάλια είναι μια γιορτή όπου τα πάντα έρχονται το πάνω κάτω: Πίσω από τη μάσκα μιας καλλονής κρύβεται το πρόσωπο ενός τραμπούκου. Πίσω από το πρόσωπο ενός αρνιού, ένας λύκος και αντιστρόφως.

Το προσωπείο του δράστη μιας ληστείας, μιας τρομοκρατικής πράξης κρύβει τον ένοχο από τον νόμο. Όσο για τη λογοτεχνία, το «Σιδηρούν Προσωπείο» του Δουμά καταδικάζει αυτόν που το φοράει σε μια εφιαλτική «ζωή εν τάφω»: διπλασιάζει τον εγκλεισμό στην ειρική, καθώς τα κάγκελα της μάσκας που μόλις αφήνουν τον κατάδικο να αναπνέει, επαναλαμβάνουν τα κάγκελα του κελιού που του απαγορεύουν την ελευθερία.

Τα προσωπεία που φορούν οι πολιτικοί είναι άυλα: Δεν είναι κατασκευασμένα από παπιέ μασέ, πλαστικό, ύφασμα, δέρμα ή μέταλλο, αλλά από λόγια.

Για την ακρίβεια, από λόγια με τα οποία με αξιοσημείωτη καλλιτεχνική ικανότητα κάποιοι εκπρόσωποι του λαού φιλοτεχνούν τις μάσκες που τους επιτρέπουν να δρουν –για το καλό μας εννοείται– απρόσκοπτα, αποφεύγοντας τα κελιά όπου μαρτύρησε ο ήρωας του Δουμά.

Υπό τον όρο τα λόγια αυτά, έστω και αν δηλώνουν το θλιβερό αναποδογύρισμα κάθε αξίας και κάθε υπόσχεσης, έστω και αν φέρνουν ό,τι απόμεινε από τη ζωή μας το πάνω κάτω, να κατορθώνουν να ζαλίζουν και να ευνουχίζουν εμάς, το πόπολο, απαγορεύοντάς μας κάθε αντίδραση.

Και ω του θαύματος: Νομίζαμε, οι αχάριστοι, ότι η υποδούλωση στους επικυρίαρχους που υπαγορεύουν το πώς ζούμε και κυρίως το πώς πεθαίνουμε πάει από το κακό στο χειρότερο. Όμως όχι!

Τα λόγια/προσωπεία έρχονται να μας διαψεύσουν: Οδεύουμε προς ένα πρόγραμμα «μεταμνημονιακής παρακολούθησης», σύμφωνα με τις νέες λέξεις που χρησιμοποίησε ο κ. Τσακαλώτος σε πρόσφατη συνέντευξη.

Και προσέξτε πόση σημασία έχει αυτό το «μετα-». Μπορεί κάποιοι θεωρητικοί της λογοτεχνίας και της τέχνης να επιμένουν ότι το μεταμοντέρνο δεν είναι παρά μια μεταμόρφωση ή μεταμφίεση του μοντέρνου που αλλάζει ενδύματα χωρίς να αλλάζει κατεύθυνση και ουσία.

Το μεταμνημόνιο όμως δεν είναι έτσι. Δεν έχει τίποτε μα τίποτε να κάνει με τα μνημόνια που μισήσαμε τόσο που παραλίγο να τα σκίσουμε.

Η βαριά σκιά των Εταίρων δεν θα πέφτει πια πάνω στη χώρα μας, οι φανεροί και κρυφοί ανθύπατοι δεν θα ελέγχουν μέχρι και το πώς αναπνέουμε.

Οι αληθινοί ληστές και τρομοκράτες θα είναι απλώς μεταληστές και μετατρομοκράτες, δηλαδή μια χαρά άνθρωποι. Εστω και αν το μαύρο καρναβάλι θα συνεχίζει ακάθεκτο.

ΔΙΑΒΑΣΤΕ ΕΠΙΣΗΣ:

Φαρενάιτ 451

Γιατί τα σπάσαμε τ'αγάλματά των...

ΤΡΙΤΗ ΜΑΤΙΑ

Λόγια του βαρελιού

ΔΙΟΝΥΣΟΣ, ΜΠΟΣΤ

15.04.2018, 15:08 | Ετικέτες: πόλεμος, ειρήνη, άνθρωποι

Συντάκτης: Αρχοντία Κάτσουρα

Η λύση στο πρόβλημα είχε βρεθεί. Ένας ιός, ένα μικρόβιο και ένα μολυσμένο έντομο – μάλλον λίγα περισσότερα, όσα και οι στόχοι. Θα ήταν πραγματικά πολύ απλό: το έντομο φορέας του ιού –ιδανική επιλογή ένα τόσο δα κουνουπάκι– θα μετέδιδε με ένα τσίμπημα στους στόχους τον ιό, ο οποίος σε λίγες μόλις ώρες θα τους επιμόλυνε και στη συνέχεια όλα θα άλλαζαν.

Ποιοι είναι οι στόχοι, ποιος ο ιός και ποιο το επιθυμητό αποτέλεσμα; Ας ξεκινήσουμε από το τελευταίο: η ειρήνη. Είχαν κουραστεί να βλέπουν νεκρά παιδιά στα δελτία ειδήσεων, ανθρώπους να εκτοπίζονται και, αν και ικέτες, να αντιμετωπίζονται σαν πλάσματα κατώτερων θεών, σαν πρόβλημα. Επρεπε να βρουν έναν τρόπο να επιβάλουν την ειρήνη.

Στόχος τους, οι μεγάλοι και τρανοί ηγέτες, πλανητάρχες, περιφερειακοί ηγεμόνες και «σουλτάνοι» κάθε λογής, «πρόεδροι» με παρελθόν στις μυστικές υπηρεσίες, κληρονομικό δικαίωμα πρόεδροι που δεν διστάζουν να δολοφονήσουν ακόμη και μέλη της οικογένειάς τους για να διατηρήσουν την εξουσία και λοιπές λαμπρές προσωπικότητες, που στο όνομα μιας ιδέας, ενός θεού ή μιας πατρίδας (αλλά που έχουν τα λεφτά τους ασφαλισμένα σε off-shore ή εχέμυθες τράπεζες) βάζουν να σκοτώνονται οι λαοί για τ' αφέντη το φαί.

Ο ιός ήταν το πιο δύσκολο μέρος της επιχείρησης: έπρεπε να βρεθεί εκείνος ο επιστήμονας που με τους κατάλληλους συνδυασμούς χημικών, οργανικών και ανόργανων στοιχείων, θα παρήγε το βάλαμο για τις πληγές των ανθρώπων – τον ιό της ενσυναίσθησης, της συναισθηματικής συμμετοχής, του ενδιαφέροντος για τον άνθρωπο, για τον «άλλο», τον όποιο άλλο.

Το κουνουπάκι θα έκανε απλώς τη δουλειά του: αναζητώντας τροφή στις τρυφερές, μαυρισμένες από σολάριουμ και καλοταϊσμένες σάρκες των ισχυρών, που ανησυχούν μόνο για τους νεκρούς που προκαλούν οι επιθέσεις των εχθρών τους, θα τους έκανε μια μικρή τομή. Ο ιός θα ήταν τόσο ισχυρός, τόσο ταχύς και τόσο αποτελεσματικός ώστε, παρ' όλο που δεν θα είχαν νιώσει ούτε τον ελάχιστο πόνο, σε λίγα δευτερόλεπτα από τα μάτια τους θα έτρεχε ένα δάκρυ.

Υστερα θα χαμογελούσαν και θα αγκάλιαζαν τον διπλανό τους. Στη συνέχεια ο ιός θα σάρωνε τα πάντα και μέσω των νευρώνων τους θα έφτανε στον πυρήνα της ηθικής και των αρχών τους. Θα απέσυραν τους στρατούς τους από όπου τους είχαν στείλει, θα αύξαναν τα κονδύλια για την υγεία και την εκπαίδευση, θα έφτιαχναν φορολογικά συστήματα δίκαια και αναλογικά, και άλλα ωραία και δημοκρατικά και δίκαια, ακριβώς σαν αυτά που ονειρεύονται όλοι οι λαοί.

Οι λεπτομέρειες του σχεδίου, όπως η εύρεση πρόθυμων συνεργατών σε κάθε χώρα, τρόποι σύλληψης και επιμόλυνσης των κουνουπιών, αλλά και εισόδου τους στα μέγαρα των ηγετών, θα συζητιούνταν στην επόμενη συνάντηση, μία εβδομάδα μετά, σύμφωνα με το τακτικό σμίξιμό τους. Τώρα είχαν κουραστεί πολύ, είχαν σκεφτεί πολύ, είχαν γεννήσει μια μεγαλοφυή ιδέα για τη σωτηρία του κόσμου.

Σηκώθηκαν από το τραπέζι εργασίας τρεκλίζοντας από την κούραση, αλλά γεμάτοι ενθουσιασμό. Αγκαλιάστηκαν και φιλήθηκαν, έσφιξαν συνωμοτικά τα χέρια και χώρισαν.

Εκείνο το βράδυ κοιμήθηκαν πολύ ωραία. Σχεδόν ευτυχισμένοι. Το πρωί θα ήταν μια καινούργια ημέρα, η πρώτη ενός καλύτερου μέλλοντος για τον κόσμο, για τα παιδιά τους, για τα παιδιά όλου του κόσμου.

Το πρωί ξύπνησαν με πονοκέφαλο. Σφυριά τούς χτυπούσαν το κεφάλι και τα ρούχα τους ανέδιδαν τα αρώματα του μοσχάτου που κατανάλωσαν αφειδώς το προηγούμενο βράδυ. Πραγματικά καλό κρασί, βαρελίσιο από τα πιο ονομαστά.

Μπήκαν στο μπάνιο, λούστηκαν, πλύθηκαν, ντύθηκαν, ήπιαν καφέ και μια ασπιρίνη, κι έφυγαν για τη δουλειά. Και βυθίστηκαν στην καθημερινή ρουτίνα – όχι σαν τους καλούς συνωμότες που ξέρουν να κρατούν τα προσχήματα, αλλά γιατί δεν γίνονταν αλλιώς.

Στο επόμενο ραντεβού, αποφάσισαν να μην πιουν τόσο. Αυτό που θυμούνταν από την τελευταία βραδιά που συναντήθηκαν ήταν ο πονοκέφαλος και το δύσκολο ξύπνημα το επόμενο πρωί. Για τα λόγια του βαρελιού δεν είπαν κουβέντα.

ΤΡΙΤΗ ΜΑΤΙΑ

Ο Προμηθέας πεθαίνει στη Συρία

AP Photo/Thanasis Stavrakis

16.04.2018, 23:57 | Ετικέτες: Συρία, πόλεμος, αρχαίο δράμα

Συντάκτης: Κυριακή Μπεϊόγλου

Ερμής: Εγώ σας προειδοποίησα. Όταν σας στρώσει στο κυνήγι το κακό, μην καταριέστε τη μοίρα σας, ούτε να λέτε πως σας παγίδεψε ο Δίας, σας αιφνιδίασε η αυθαίρετη εξουσία... Τίποτα τέτοιο. Ξέρετε· κι αν βρεθείτε μπλεγμένες στο απέραντο δίχτυ της δυστυχίας, θα είστε εσείς υπεύθυνες.

Προμηθέας: Εδώ τελειώνει ο λόγος κι αρχίζει η βία: τρέμει η γη - πονούν τα σπλάχνα της, βογκάει βαθιά και σκοτεινά· πύρινη λαίλαπα ξεχύνεται στη γη, μάλιστα η σκόνη, λύσσα εμφύλια τρελαίνει τους ανέμους κι η θάλασσα ζητάει ν' αφανίσει τον ουρανό. Έτσι νομίζει ο Δίας πως θα με τελειώσει. Σκέψη μητέρα πάνσεπτη και πνεύμα φωτεινό του σύμπαντος, φυλάξτε τον Λόγο του παιδιού σας: βία και τρόμος κι αδικία η Εξουσία. (Προμηθέας Δεσμώτης, Αισχύλος, μτφ. Γιώργος Μπλάνας, εκδόσεις Γαβριηλίδη)

Αυτοί είναι οι τελευταίοι στίχοι του Προμηθέα Δεσμώτη του Αισχύλου. Ένα πολιτικό ποιητικό αριστούργημα, που θέτει το πιο πολιτικό από όλα τα πολιτικά ερωτήματα: Σε τι μπορεί να βασιστεί η αμφισβήτηση της εξουσίας; Στον «Θεό», στον «Λόγο», στον «ρουιν της Ιστορίας»...

Ο Προμηθέας, σύμφωνα με τα προλεγόμενα του μεταφραστή Γιώργου Μπλάνα, απαντά: στην ελεύθερη βούληση, χωρίς τακτικούς ελιγμούς, χωρίς «στρατηγικούς» περιορισμούς. Ο Προμηθέας ίσως είναι ο πρώτος άνθρωπος της Ιστορίας που πίστεψε στην ουτοπία λέγοντας: είμαι ρεαλιστής, γιατί ζητώ το αδύνατο. Ο Αισχύλος σ' αυτό το έργο θέτει με τον πιο αποφασιστικό τρόπο τη συστατική αρχή της δημοκρατίας: τη συνεχή αμφισβήτηση του υπάρχοντος. Εκτοτε ενέπνευσε τους μεγαλύτερους φιλόσοφους που πέρασαν από τη Γη.

Νεαρός ακόμα, ο Καρλ Μαρξ έγραψε για την «ομολογία πίστης του Προμηθέα»: «... όλους τους θεούς τούς θεωρώ υπεύθυνους και τους μισώ», ότι είναι μια ομολογία της φιλοσοφίας, το δικό της σύνθημα ενάντια σε κάθε ουράνιο και γήινο θεό, που δεν εννοεί να παραδεχτεί πως η μεγαλύτερη θεότητα είναι η αυτοσυνειδησία του ανθρώπου.

Στον απόηχο των συμμαχικών βομβαρδισμών στη Συρία, στη θέα ενός πολέμου που ο ουρανός σχίζεται στα δυο από πυραύλους και μαχητικά αεροσκάφη σκέφτομαι τη μοίρα του τραγικού ήρωα του Αισχύλου. Αλυσσοδεμένος στον Καύκασο, να υπομένει ένα ταπεινωτικό μαρτύριο. Ποιο ήταν το «αμάρτημά» του; Το ότι υπερασπίστηκε τη Δημοκρατία ενάντια στον Δία. Το ότι πήρε το μέρος των κοινών θνητών και στράφηκε ενάντια στους ομοίους του. Μόνος του στο σκυθικό βουνό διακόπτει τη μακρά σιωπή του, υψώνοντας μια σπαρακτική κραυγή.

Μόνη της η πληγωμένη γη της Συρίας σε ένα σκίτσο του Λατούφ σπαράζει ματωμένη από τα σαγόνια των μεγάλων υπερδυνάμεων, ανίκανη να υπερασπιστεί τον εαυτό της. Μια σύγχρονη αρχαία τραγωδία εκτυλίσσεται στα μάτια μας κι εμείς, ανήμποροι, παρακολουθούμε τις σκηνές ενός πολέμου, ψιθυρίζοντας τα τελευταία λόγια του Προμηθέα: Βία και τρόμος, κι αδικία η Εξουσία...

ΔΙΑΒΑΣΤΕ ΕΠΙΣΗΣ:

Ο πόλεμος στη γειτονιά μας

ΤΡΙΤΗ ΜΑΤΙΑ

Τα νησιά της Ελλάδας

18.04.2018, 19:07 | Ετικέτες: Ελλάδα, νησιά, ποίηση, Μνημόνιο

Συντάκτης: Πέπη Ρηγοπούλου

Μνήμη Μπάυρον, 19/4/1824

*Τα νησιά της Ελλάδας, τα νησιά της Ελλάδας,
Οπου τραγούδησε κι αγάπησε η φλεγόμενη Σαπφώ
Και άνθησαν τα έργα ειρήνης και πολέμου
Οπου αναδύθηκε η Δήλος και ο Φοίβος βλάστησε
Αιώνιο θέρος ακόμα τα χρυσώνει
Μα όλα εκτός από τον Φοίβο έχουν δύσει.*

*Τα βουνά κοιτούν κατά τον Μαραθώνα
Κι ο Μαραθώνας κοιτά κατά την θάλασσα
Ρέμβαζα εκεί μια ώρα και σκεφτόμουνα
Πως η Ελλάδα μπορούσε ακόμα να είναι ελεύθερη
Γιατί πατώντας πάνω στον τάφο των Περσών
Δεν το δεχόμουν πως μπορεί να ζήσω σκλάβος.*

«The isles of Greece».

Και τώρα που τα πράγματα αγρίεψαν τι τα θέλουμε τα ποιήματα; Τώρα που οι τραπεζίτες γράφουν το μαύρο έπος των δανείων και των μνημονίων, τώρα που οι μαυροντυμένοι ατιμάζουν πάλι τα δέντρα με τις καινούργιες θηλιές, τι θέλουν και επιστρέφουν και μας κουράζουν οι ποιητές;

Κι όμως αυτοί επιστρέφουν. Γλιστρούν μέσα στη νύχτα. Λαθρομετανάστες των ονείρων μας. Καταζητούμενοι από κάθε ύποπτη εξουσία. Εξόριστοι που γυρνούν για να ταραξουν κάθε βεβαιότητα που λιμνάζει και σήπεται.

Και αυτό γιατί οι ποιητές είναι αυτοί που πιάνουν στον αέρα την απειλή ενώ ακόμα μοιάζει μακριά. Είναι αυτοί που οσμίζονται τη δυσωδία κάτω από τα πληρωμένα θυμιάματα. Είναι αυτοί που δεν ρωτάνε αν αυτός που χάθηκε είναι δικός ή ξένος. Είναι αυτοί που βάζουν το νυστέρι εκεί όπου πυορροεί η συνείδηση.

Γι' αυτό τους θέλουμε ένδοξους, εξόριστους στη σήψη των μαυσωλείων, θαμμένους στη σκόνη του χρόνου.

Όμως οι ποιητές είναι επίμονοι. Περπατούν στο πλευρό μας αθέατοι. Κάποτε μας μιλάνε.

Ο κόσμος στον δρόμο παραξενεύεται. Γιατί μας βλέπει να γυρνάμε, να απαντάμε στους αόρατους συνοδοιπόρους μας, άλλοτε θυμωμένοι, άλλοτε δακρυσμένοι, άλλοτε πάλι γελώντας με κάποιο αστείο που εκείνοι δεν ακούν.

Και τότε λένε: Πάει αυτός τρελάθηκε! Που όμως μπορεί και να σημαίνει, αυτός επιτέλους κατάλαβε. Γιατί η ποίηση είναι για τα δύσκολα.

Ευπνάμε, πίνουμε τον καφέ μας, καλημεριζόμαστε ευπροσήγοροι είτε πάλι προσπερνάμε αγενείς, σαν το κακό να μην έχει γίνει, σαν ο τελευταίος να έκανε το άλμα στο μαύρο, όχι εδώ, στον κόσμο μας, αλλά σε κάποια ταινία, μπορούμε να αλλάξουμε κανάλι και να εξορίσουμε το πένθος.

Όμως ο ποιητής είναι εδώ, κοντά μας, σκαλώνουμε στους στίχους του, τα λόγια του μας εμπλέκουν, μας παγιδεύουν, μας λένε όχι, αυτός και ο άλλος, και ο τρίτος που έπεσε, χάθηκε, μάτωσε, είσαι εσύ.

Αυτός ο κόσμος της δυσκολίας είναι ο κόσμος μας. Δες τον, δέξου τον κίνδυνο, πάλεψε.

ΔΙΑΒΑΣΤΕ ΕΠΙΣΗΣ:

**Τα προσωπεία
Φαρενάιτ 451**

ΤΡΙΤΗ ΜΑΤΙΑ

Ανθρωποφάς

ΕΥΡΟΚΙΝΗΣΗ/ΘΑΝΑΣΗΣ ΚΑΛΛΙΑΡΑΣ

17.04.2018, 06:14 | Ετικέτες: άνθρωποι, πόλεμος, ειρήνη, σημαίες

Συντάκτης: **Άννα Δαμιανίδη**

Δεν ξέρω αν ακόμα είναι της μόδας ανάμεσα στους γονείς να αποφεύγουν να αγοράζουν όπλα στα παιδιά τους για παιχνίδι. Όταν μεγάλωναν οι σημερινοί τριαντάρηδες ήταν κοινός τόπος, που άρχιζε από τα προνήπια. Στις ίδιες τάξεις που τους μάθαιναν στις 28 Οκτωβρίου να τραγουδάνε το «κορόιδο Μουσολίνι» και να παρελαύνουν με χάρτινα σημαιάκια, τους έβαζαν να ζωγραφίζουν αφισούλες εναντίον του πολέμου και να θάβουν τα παιχνίδια τους με τελετές.

Καλούσαν και κάποιοι δήμοι, φέρτε τα παιδιά σας να θάψουν τα πολεμικά παιχνίδια τους. Τώρα δεν ακούγονται πια τέτοια, μάλλον ο φιλειρηνισμός δεν φοριέται σε καμιά μορφή του, αλλά, φαίνεται, η παιδική στέρηση της εποχής εκείνης χτυπάει τους ώριμους άντρες (ώριμοι, τρόπος του λέγειν) που επειδή δεν σκότωσαν αρκετά πλαστικά ή ξύλινα ή ηλεκτρονικά πλάσματα στον καιρό που πρέπει να καθαρίζεις χίλια τέτοια την ημέρα για να έρχεσαι στα ίσα σου, τώρα τρώγονται με τα ρούχα τους.

Μπορεί δηλαδή να φταίει αυτό, ή να φταίει που μετά τον τραγικό θάνατο του πιλότου, τον οποίο σκέφτηκαν να τιμήσουν βάζοντας σημαία σε βραχονησίδα με το πολύ εκφραστικό όνομα Ανθρωποφάς τρεις νεαροί στις διακοπές τους, ακούστηκαν τα μύρια όσα, αλλά δεν έγινε καμιά κουβέντα περί των περιφημων αναχαιτίσεων και ό,τι αυτές συνεπάγονται.

Κάνα δυο άρθρα διάβασα που υποστηρίζουν ότι το κόστος της διακήρυξης της Ελλάδας για τον εναέριο χώρο της, τον οποίο δεν αναγνωρίζει κανείς όπως τον έχει διακηρύξει η ίδια, είναι μεγάλο σε ανθρώπινες ζωές. Τι σκοπιμότητα έχει αυτή η κατάσταση, τι κοστίζει, τι κερδίζουμε, τι χάνουμε; Γιατί; Από πότε; Και μέχρι πότε;

Δεν θα ήταν λογικό να μπουν αυτά τα ζητήματα ξεκάθαρα σε ένα τραπέζι και να μάθουμε κάτι περισσότερο ως πολίτες, από το να βριζόμαστε για το ποιος δικαιούται να ονομάζεται ήρωας πάνω από τη χαμένη ζωή ενός νέου ανθρώπου; Εκτός αν οι κραυγές ακούγονται κυρίως για ν' αποφύγουμε κάθε συζήτηση και προβληματισμό, για να φτιάξουμε ένα τεράστιο ταμπού πάνω από κάποιες κινήσεις εξωτερικής πολιτικής που είναι ήδη πληρωμένες με αρκετό αίμα.

Μέσα σ' αυτή την απίστευτη αμετροέπεια που μας έχει πλημμυρίσει, το πιο σοφό πράγμα είναι το όνομα της νησίδας: Ανθρωποφάς. Δείτε τον εαυτό σας ως θήραμα.

ΔΙΑΒΑΣΤΕ ΕΠΙΣΗΣ:

Το πρώτο Διεθνές Συνέδριο Ειρήνης στην Ελλάδα

Η efsyn.gr θεωρεί αυτονόητο ότι οι αναγνώστες της έχουν το δικαίωμα του σχολιασμού, της κριτικής και της ελεύθερης έκφρασης και επιδιώκει την αμφίδρομη επικοινωνία μαζί τους.